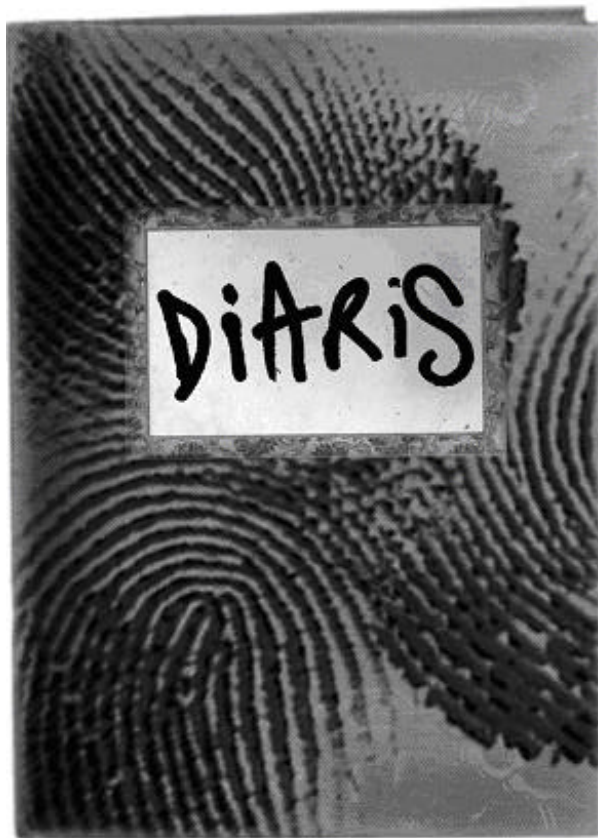

El gust per la lectura

Diaris

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

SEMINARI
"El gust per la lectura"
2005–2006

Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa
Subdirecció General de Llengua i Cohesió Social
Servei d'Ensenyament del Català

Diaris

HENAR MORERA VELÁZQUEZ
MARGARIDA ROCA HERRERA

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	5
ORIENTACIONS PER AL PROFESSORAT	7
Objectius	7
Continguts	7
Orientacions didàctiques	8
I. DIARIS I DIETARIS	11
1. Què és un diari?, què és un dietari?.....	13
2. Diaris i dietaris d'escriptors.....	16
3. El diari íntim, el diari personal.....	20
4. Començar un diari.....	22
5. Els blocs (o <i>blogs</i>): el nou dietarisme.....	24
II. EL DIARI D'ANNA FRANK	27
1. En començar la lectura.....	29
1.1. La Segona Guerra Mundial.....	29
1.2. Qui són els jueus?	30
1.3. La vida dels jueus durant l'ocupació nazi.....	32
2. Mentre llegim	33
2.1. Les primeres pàgines del diari	33
2.2. Anna Frank.....	34
2.3. Anna Frank a la Casa del darrere	37
2.4. Anna Frank escriptora	43
2.5. La vida dels Frank fins al 8 de juliol de 1942.....	45
2.6. L'amagatall o Casa del darrere.....	46
2.7. La vida a la Casa del darrere.....	48
2.8. La religió.....	53
3. Després de la lectura: construïm un món més digne	54
III. UNA MÀ PLENA D'ESTELS, DE RAFIK SCHAMI	59
1. Abans de llegir	61
1.1. Apropament a una altra realitat.....	61
1.2. L'autor: Rafik Schami.....	65
2. Llegint a poc a poc	66
2.1. El primer any	66
2.2. El segon any.....	69
2.3. El tercer any	70
2.4. El quart any	72
3. Després de llegir.....	72
3.1. Política i societat.....	72
3.2. La llibertat d'expressió: escriptors i periodistes perseguits.....	74
3.3. Sobre la diversitat de llengües.....	79
3.4. La religió.....	79
3.5. La cuina.....	80
3.6. Sobre la cultura: el saber, l'escola i la família	82

IV. <i>EL DIARI LILA DE LA CARLOTA</i> , DE GEMMA LIENAS	83
1. Abans de llegir	85
1.1. Una mica d'història.....	85
1.2. L'autora: Gemma Lienas	87
2. Mentre llegim.....	90
2.1. Els personatges	90
2.2. Els temes	91
2.3. Lèxic	101
3. Després de llegir.....	103
BIBLIOGRAFIA	105
ANNEXOS	111
ANNEX 1: L'exposició oral.....	112
ANNEX 2: Declaració Universal dels Drets Humans.....	113
ANNEX 3: Més enllà del <i>Diari</i>	117
ANNEX 4: Entrevista a Gemma Lienas.....	122
ANNEX 5: Lengua y género.....	124

INTRODUCCIÓ

La literatura memorialística i autobiogràfica té una tradició relativament recent si ho contemplem des de la perspectiva de la història de la literatura. Tanmateix, i deixant de banda la novel·la, aquest gènere literari ocupa molt bona part del segle XX i darrerament ha merescut un interès que ben segur que s'incrementarà al llarg de les properes dècades. Els diaris i dietaris són l'expressió de veus singulars que des de la seva intimitat i confidencialitat se'ns presenten com a testimonis de realitats ben característiques, ja sigui des de la ficció autobiogràfica (com en el cas d'*Una mà plena d'estels* de Rafik Schami o d'*El diari lila de la Carlota* de Gemma Lienas), ja sigui des del diari íntim recuperat, com en el cas del diari d'Anna Frank.

Hem volgut mostrar els grans trets que comparteixen les obres de gènere autobiogràfic en tots els seus subgèneres, des dels diaris íntims, els dietaris i les cartes... passant per les memòries i els testimonis fins a arribar al nou dietarisme dins la xarxa. Hem centrat l'anàlisi del gènere en els diaris i dietaris dels grans escriptors perquè la voluntat literària hi apareix estretament unida a la voluntat d'oferir una visió personal de la realitat; les seves obres han suposat una manera d'acostar-se a la realitat que els ha tocat de viure i a través de la literatura l'han pogut transcendir.

L'objectiu de les propostes didàctiques d'aquest dossier, adreçades a l'alumnat de segon cicle d'ensenyament secundari obligatori, és desenvolupar la seva competència literària, que engloba les estratègies i els recursos implicats en la comprensió lectora, els coneixements literaris i el plaer per la lectura; és a dir, les habilitats, els coneixements i els valors que intervenen en la recepció de textos.

A partir d'aquest objectiu s'han elaborat els diferents apartats que componen el dossier:

— El primer apartat, **Diaris i dietaris**, es proposa delimitar els matisos que suposen les definicions d'aquest gènere i oferir una panoràmica de la seva història en la literatura dels últims segles per arribar al concepte més recent, el fenomen dels *blocs* d'Internet. Es planteja quines implicacions suposa escriure un diari en el cas que ho faci un escriptor i, a través de la selecció d'alguns fragments de diaris o dietaris literaris, mostra els trets essencials del gènere. Així mateix, anima l'alumnat a començar un diari íntim després d'haver llegit algunes primeres anotacions de diaris de joves, ficticis o no.

— El segon apartat, **Diari, d'Anna Frank**, presenta propostes amb un fil conductor molt concret: comprendre els sentiments i les experiències d'una noia que va viure unes circumstàncies excepcionals arran de la Segona Guerra Mundial. Les propostes de treball per a aquesta obra les trobareu distingides segons si corresponen a la versió completa del diari (*Diari*) o a la versió reduïda pensada per als qui tot just aprenen la llengua catalana (*El diari d'una noia*), a fi que el professorat les pugui adequar a les diverses situacions de l'aula.

— En el tercer apartat, **Una mà plena d'estels, de Rafik Schami**, presentem propostes centrades en l'anàlisi d'una realitat cultural, política i social diferent a la que viuen els nostres alumnes. Gràcies al protagonista d'aquesta obra, podrem adonar-nos del valor de la paraula escrita, de la llibertat d'expressió i del que significa poder accedir al coneixement.

— El quart apartat, **El diari lila de la Carlota, de Gemma Lienas**, presenta propostes que pretenen desvetllar en l'alumnat un interès pel feminisme semblant al de la protagonista d'aquesta obra. Aprendre a observar si en el nostre entorn hi perviuen la discriminació per raó de sexe i els prejudicis. Ens posarem, doncs, "unes ulleres liles" com les de la Carlota.

En la bibliografia hi hem consignat aquells llibres que d'una manera general serveixen per treballar el gènere i aquells que són necessaris per a l'estudi de les tres obres proposades, però també hem volgut incloure-hi aquelles lectures que responien més específicament a la definició de *diari*. No hem pretès que fos un catàleg exhaustiu sinó una guia que permeti arribar a les que es poden trobar amb més facilitat. Aquelles que poden ser llegides per l'alumnat a qui va dirigit aquest dossier estan marcades amb un asterisc, sense que això vulgui significar que no en puguin llegir d'altres.

En l'apartat d'**Annexos** hi hem inclòs un solucionari de les propostes didàctiques de resposta tancada, per tal de facilitar la tasca del professorat. Així mateix, hi trobareu documents (com ara Declaració Universal dels Drets Humans) que s'han de consultar a l'hora de fer certes activitats.

Per acabar, volem agrair públicament a Arian Morera les il·lustracions de la portada general i de les portades dels apartats d'aquest dossier.

ORIENTACIONS PER AL PROFESSORAT

Objectius

1. Fomentar l'hàbit de la lectura.
2. Manifestar interès per la literatura, especialment pel gènere memorialístic, els diaris i els dietaris.
3. Manifestar interès per la lectura de diaris que tenen com a protagonistes joves que reflecteixen la realitat, bé sigui d'un temps passat, bé sigui de l'actualitat.
4. Conèixer diversos autors escriptors de diaris i dietaris.
5. Conèixer l'abast de les noves tecnologies en relació al dietarisme.
6. Conèixer el context polític i social de l'època en què transcorre el diari llegit: en el cas del diari d'Anna Frank, conèixer diversos aspectes de la Segona Guerra Mundial; en el cas del llibre *Una mà plena d'estels*, conèixer l'entorn social d'un país, Síria, immers des de fa anys en la repressió i en la violència; i en el cas d'*El diari lila de la Carlota*, conèixer la situació de les dones en l'actualitat, així com el sofriment de la violència de gènere...
7. Mostrar interès pel valors humans que proposen aquestes lectures.
8. Despertar l'interès per persones de la seva edat que viuen o han viscut en altres condicions, a vegades molt dramàtiques.
9. Adquirir recursos suficients perquè puguin arribar a començar un diari.
10. Conèixer algunes tècniques pròpies de diversos tipus de text per poder-les aplicar a la pràctica: la descripció, la narració.
11. Fomentar el diàleg a partir dels temes treballats en les lectures.

Continguts

Procediments

1. Identificació i ús de diverses tècniques literàries: el diari íntim, el dietari. Producció de textos a partir de la lectura.
2. Exposicions orals en grup o individuals.
3. Debats a l'aula.
4. Anàlisi dels personatges.
5. Anàlisi del gènere literari del diari a través d'alguna de les lectures proposades al dossier.
6. Anàlisi dels recursos literaris utilitzats en les obres.
7. Coneixement i comprensió dels contextos històrics, polítics i socials en què es desenvolupen el diari d'Anna Frank i *Una mà plena d'estels* de Rafik Schami.
8. Ús dels mitjans de comunicació social per treballar aspectes relacionats amb la lectura.
9. Aplicació de tècniques d'escriptura i manipulació de textos escrits.
10. Elaboració d'un diari personal.
11. Recerca d'informació en fonts bibliogràfiques.
12. Comprensió dels textos literaris treballats.
13. Lectura dels textos en veu alta.
14. Estudi de la creació d'ambient en una obra literària.

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

1. Contextos històrics: la Segona Guerra Mundial, la situació a l'Orient Mitjà el darrer quart de segle.
2. Situació geogràfica dels països on transcorren els diaris: Alemanya i Holanda, en el cas del diari d'Anna Frank; Orient Mitjà, en concret Síria en el cas d'Una mà plena d'estels.
3. Recursos per a l'estudi del gènere literari dels diaris i dietaris.
4. El llenguatge literari. El sentit figurat.
5. L'exposició oral.
6. Els grans autors de diaris.

Valors normes i actituds

1. Valoració de la lectura com a font de coneixement.
2. Interès per la lectura de diaris i dietaris.
3. Interès per temes que involucren el lector en fets socials vigents o en fets històrics transcendents.
4. Interès per conèixer cultures llunyanes.
5. Participació en treballs en grup i exposicions orals.
6. Respecte per les opinions dels altres.
7. Valoració dels diferents textos com a eines per conèixer i prendre consciència de diferents problemes de la societat actual.
8. Sensibilització per gènere estudiat.
9. Interès per l'expressió escrita personal: escriure un diari íntim.
10. Hàbits de lectura en veu alta.
11. Valoració del cultura i del saber com a eines per a la llibertat.

Orientacions didàctiques

Per a l'ensenyament/aprenentatge

Les activitats proposades en aquest dossier van adreçades a l'alumnat de segon cicle d'ESO.

El dossier presenta un primer apartat dedicat exclusivament a l'estudi i treball del gènere literari dels diaris i dietaris. Aquest apartat pot ser treballat per tot l'alumnat que llegeixi qualsevol de les obres presentades, tret dels lectors de la versió reduïda del diari d'Anna Frank, que per la dificultat del llenguatge emprat podria ser poc eficaç.

Per a les activitats del diari d'Anna Frank, partim de dos textos: l'un és la versió completa del diari, en l'edició de 2003, i l'altra és la versió reduïda que n'ha elaborat l'editorial EUMO, dins de la col·lecció Català fàcil: *El diari d'una noia*. En les activitats ja marquem si són apropiades per als qui han llegit la versió completa (VC) o la versió reduïda (VR).

Cada llibre té un tractament diferent en el dossier, a causa de la diversitat dels temes que plantegen. Així, el diari d'Anna Frank incideix en la comprensió del text, tant pel que fa a la versió completa com en la versió "català fàcil".

A partir dels temes que tracta *El diari lila de la Carlota*, aportarem uns fragments de documents de congressos sobre la dona o d'articles que s'han publicat sobre les situacions de què parla l'autora en el llibre. Aquests fragments han de ser objecte de treball a classe. Especialment, però, de cara a l'estudi de la llengua, incidim en el tema del llenguatge no sexista.

En *Una mà plena d'estels*, entrem en una realitat social, política i cultural ben diferent i, per tant, es tracta de treballar al màxim possible aquests aspectes resseguint la mirada del protagonista. Les activitats proposades estan relacionades, sobretot, amb la comprensió i l'aprofundiment dels diversos temes que van sorgint al llarg del relat. No hem oblidat, però, l'anàlisi literària del text.

Al dossier hi ha activitats de dificultats diverses que el professorat podrà triar segons les seves necessitats o adaptar com sembli més adient.

Hi ha moltes activitats interdisciplinàries, per la qual cosa caldrà s'apliquin coneixements d'altres matèries, en particular i sobretot, de Ciències socials. Com que en tots els casos els temes que plantegen aquests llibres tenen un fort contingut social, també poden ocupar un lloc en les sessions de tutories i en classes de Filosofia.

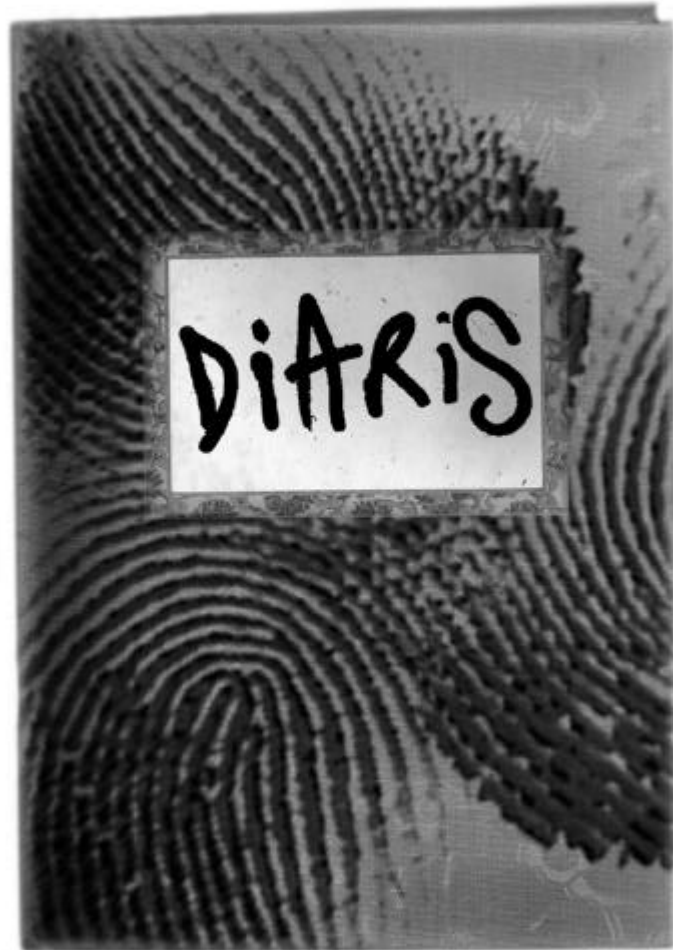
Per a l'avaluació

Alguns dels continguts que es treballen en aquest dossier s'han estudiat durant els primers cursos d'ESO, però la majoria poden ser nous per a l'alumnat. També, de cara a l'avaluació inicial, dependrà del llibre triat que es valorin certes actituds i coneixements relatius a cada un dels temes plantejats. Sempre tenint en compte el gènere literari dels diaris i dietaris com a punt de partida, en l'avaluació inicial considerarem els coneixements de la situació política i social de la primera meitat del segle XX en el cas del diari d'Anna Frank, el context socioeconòmic, polític i religiós dels països de l'Orient Mitjà per a *Una mà plena d'estels*, i el coneixement de la situació de les dones en la societat actual per al llibre *El diari lila de la Carlota*.

L'avaluació formativa es pot dur a terme a partir de les propostes que es donen de cada llibre, ja que mitjançant les activitats l'alumnat haurà treballat l'expressió i comprensió oral i escrita: activitats creatives, imitació de textos, redacció d'un inici de diari... En la versió "català fàcil" del diari d'Anna Frank s'haurà de valorar molt més l'activitat oral i de comprensió del text.

Finalment, l'avaluació sumativa haurà de ser el resultat dels aprenentatges adquirits durant la realització de les activitats. Sempre caldrà l'acompanyament del professorat en el desenvolupament de les activitats i la planificació per tal d'aconseguir els objectius proposats.

I. DIARIS I DIETARIS

1. QUÈ ÉS UN DIARI?, QUÈ ÉS UN DIETARI?

1. Llegiu el text següent i contesteu les preguntes proposades a continuació:

Diari és un adjectiu que el *Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans* defineix així: “que correspon a cada dia”, “que es produeix o surt cada dia, quotidià”. D'aquest adjectiu (que ve del llatí clàssic, *diarium*, -i, en pl. ‘ració per un dia; efemèride; jornal, salari diari’), n’hem format l’adverbi *diàriament*, l’adjectiu *diarístic*; els noms, *diarier* i *diarista*; i una locució adverbial força arrelada, *a diari*. Si l’adjectiu *diari* l’usem com un nom, al *Diccionari* el trobarem definit com a “llibre, registre, on s’apunten dia per dia els fets esdevinguts, les transaccions realitzades, etc.” I el podem acompanyar amb un adjectiu o complement especificatiu al darrere: *diari íntim*, *diari personal*, *diari de navegació*, *diari oficial*, *diari de sessions*, *diari de viatge*, *diari de bord*... En un principi, la denominació *diari* s’aplicava a la relació dia per dia de determinats esdeveniments polítics o militars i d’aquí ve que els periòdics, publicacions diàries, s’anomenin també així.

Dietari fou originàriament derivat de *dieta* (del grec, sense relació etimològica amb *dia*), però essent una espècie de diari on s’apunten les despeses de menjar (*dieta*) quotidianes fou atribuït pel sentiment comú a l’òrbita derivativa de *dia*, i convertit en un sinònim del substantiu *diari*, ja en una entrada de 1439 del *M. de N. Ardits* i en les rúbriques de Bruniquer, també esmentats com «lo *dietari* de la casa de la ciutat», l’any 1641 (BABL VIII, 4); el dualisme *diari/dietari* continuava viu i sense preponderància d’un o altre. A principis del segle XX, a les cases les mestresses sovint duen un *dietari* de les despeses, on preponderaven (però no eren úniques) les despeses d’alimentació, però Carles Soldevila publicava diàriament el seu saborós i digne *Full de Dietari* a «La Publicitat» en els anys 20. (Joan Coromines, *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Vol. III, p. 117)

Sovint els dos termes, *diari* i *dietari*, s’usen com a sinònims per referir-se al fet mateix de portar un registre de successos i/o reflexions. Però entre els dos mots s’hi poden establir diferències. Així, *dietari* és un nom definit com “llibre en què un cronista escriu els esdeveniments més notables” o bé “llibre en què s’anoten els ingressos i les despeses diàries d’una casa”. Una mena d’*agenda*, paraula que també ve del llatí i significa “les coses que han de ser fetes”.

El *dietari* és el “llibre en què algú escriu observacions i reflexions dia rere dia” i sempre neix directament de la necessitat humana d’expressar-se. El dietari escrit per un cronista que volgués ressenyar-hi els successos més importants pertanyeria al gènere històric o al periodístic, si els esdeveniments fossin contemporanis als del cronista. També el testimoni personal es pot presentar en forma de dietari, on s’hi anoten els esdeveniments per dies, de manera regular, de vegades amb salts cronològics, i molt sovint amb un to assagístic. I aquest és l’avantatge del dietari: la seva falta de constriccions, que en permet el desordre i la varietat. Així, se’n podria establir una certa tipologia, encara que arriscada. Parlaríem, doncs, de dietaris purs, amb poca reelaboració; dietaris familiars (Manent, DescLOT); dietaris literaris (que ampliem més endavant); artístics, escrits per pintors, músics (Ràfols Casamada, Raimon); religiosos o metafísics (Verdaguer); històrics, documents polítics, testimonials (Pedrol...); intel·lectuals, assagístics (Fuster, Sòria...); morals; periodístics (Roig); els moderns *blogs* (que tractem a part); i, fins i tot, el dietari autobiogràfic animal (Sala: *Goril·la blanc*, *Memòries de Floquet de Neu*)!

D’altra banda, anomenem *diari personal* o *diari íntim* (que ampliem en aquest mateix dossier) un tipus de text on algú escriu les seves experiències, somnis, successos, reflexions o comentaris sobre la realitat a partir d’entrades sota la data del dia. En un principi, els diaris serveixen per portar un registre d’esdeveniments vitals en la intimitat; tanmateix, aquest fet no n’impedeix una futura publicació.

L'única exigència formal del diari és la seqüència cronològica d'escriptura: el fil dels dies. La presència de la data la trobem a qualsevol diari encara que hi pugui haver evocacions al passat, anticipacions al futur o talls. Són característiques d'un diari la divisió en fragments, la falta de sistema (no hi ha estructura com en un relat), i la voluntat de retenir el present, tot i que el diari no n'assenyali el més rellevant o significatiu.

Hi ha diaris de tot tipus: temàtics, epistolars, esborranys de memòries, i els més moderns diaris a Internet, que es coneixen amb el nom de *blocs* o *blogs* i si són íntims, molt personals, se'ls anomena *ego-blogs*.

a) Completeu la taula següent resumint la informació que heu llegit.

	<i>Diari</i>	<i>Dietari</i>
<i>Ètim</i>		
<i>Definició</i>		
<i>Tipologia</i>		

b) Quina és la principal diferència entre un diari i un dietari?

2. Llegiu el text següent i responeu el test que trobareu a continuació:

A quin gènere pertanyen els diaris i dietaris?

Els *diaris*, *dietaris*, autobiografies, memòries, cartes pertanyen a l'anomenada **literatura confidencial**, autobiogràfica, o també anomenada memorialística, que ens permet conèixer millor persones i èpoques, lluny de transcendències i majestuositats. La seva vertadera grandesa resideix en la proximitat humana. Justament, Josep Pla, de qui parlarem més endavant, deia que no tindríem una autèntica literatura fins que no proliferés la literatura personal: dietaris, cartes, memòries... I afegia que la gràcia d'aquest tipus de literatura era que abolia la diferència entre l'home lletrat i el que no ho era. Perquè tothom pot ser capaç de portar algun tipus de dietari... Dietaris, cartes, memòries, però, pressuposen obertament un destinatari mentre que de bon principi el diari íntim sembla que l'exclou (una qüestió que tractem a part).

Els subgèneres de la literatura confidencial, memorialística o autobiogràfica (diaris, dietaris, memòries, cartes...) es nodreixen del mite de la pròpia veritat. Des de les *Confessions* de Sant Agustí fins a l'últim dietari que puguem trobar en una llibreria. Es parteix de l'autenticitat, encara que es trobi sempre sota sospita perquè es tracta d'una construcció del jo que, pel mateix fet d'haver de desdoblarse escrivint, se separa en major o menor grau del jo real. Quan la "literatura" intervé, sempre altera la hipotètica autenticitat d'allò que s'expressa. Una literatura que no volgués ser "literatura" l'autor de la qual no en pretengués la publicació no arribaria mai al públic sinó com a conseqüència de la intervenció de l'atzar: uns papers trobats al fons d'un calaix, un quadern oblidat, una claueta que obre un cademat... Quins són els únics escrits, doncs, que hauríem de considerar purament autèntics? Potser només aquells que no han estat concebuts per a ser publicats i tan sols són llegits per qui els escriu.

La polèmica sobre la veritat exigible als diaris, confessions i memòries acompanya des de sempre la literatura confidencial o autobiogràfica. Hem de tenir present que l'artista, l'escriptor, es presenta sempre amb una màscara, i aquesta màscara es converteix en el seu veritable rostre. Qualsevol text artístic és una representació i com a representació, és fictici. El fet que la ficció tingui forma autobiogràfica no contradiu el seu caràcter fictici, ni tan sols si l'autor diu als lectors que llegiran tota la veritat. Hi ha textos que ens podem confondre i si el narrador escriu *jo*, podem pensar que és el jo de l'autor, sobretot si es diu

igual que ell, com passa, per exemple, en un conte breu de Pere Calders, titulat “Nota biogràfica”, inclòs a *Invasió subtil i altres contes* (1978): *Em dic Pere i dos cognoms més. Vaig néixer abans d’ahir i ja som demà passat. Ara només penso com passaré el cap de setmana*. El Pere del conte el podríem confondre amb el Pere de l’autor, però el fet que no siguin la mateixa persona és evident que no diu res sobre la seva qualitat literària.

Es pot tractar, doncs, també de narracions en forma de diari o de dietari, cartes o memòries fingides; en definitiva, novel·les amagades que col·loquen el personatge davant d’un mirall. Així s’ha interpretat sovint el diari: un jo que s’emmiralla, que es busca.

A. La literatura confidencial, memorialística o autobiogràfica és:

objectiva

subjectiva

B. En aquest gènere el narrador es troba:

en primera persona

en tercera persona

C. Allò que s’hi narra pertany:

a la ficció

a la realitat

pot ser ficció i/o realitat

3. Llegiu el text següent i completeu la taula que trobareu al final:

Una mica d’història

Si fem un repàs molt àgil per la història de la literatura confidencial, podem començar per llegir les cròniques medievals catalanes com un testimoni personal perquè, deixant a part el gènere històric tal com avui l’entendem, a les cròniques s’hi poden llegir valoracions subjectives, com passa en les que donen un tractament èpic i novel·lesc als fets històrics, per exemple, la *Crònica* de Jaume I, que avui no sabríem si qualificar-la d’autobiografia o memòries.

El llibre de memòries és una obra que té un caràcter autobiogràfic, encara que no pretengui ser complet perquè no sempre tractarà de reunir tots els records d’una vida. Unes memòries, doncs, poden abastar tota una vida o poden ser parcials. S’hi expliquen unes vivències personals en el context de les experiències col·lectives de les quals l’autor pot haver estat testimoni, participatiu o no. La narració acostuma a tenir un ordre cronològic lineal i sovint expressa la ideologia de l’autor.

Els primers autors de memòries són els cronistes de fets històrics, que van convertir la crònica en la historiografia oficial. Més tard, a través de l’exaltació de reis i prínceps, s’arriba al testimoni de la vida cortesana. Amb La Rochefoucauld i Saint-Simon, les memòries esdevenen crítica de la societat, i amb Voltaire i els enciclopedistes es converteixen en una reflexió sobre la formació i la mutació de les societats i els règims polítics.

Si un autor relata la seva pròpia vida s’anomena *autobiografia*. Són cèlebres les autobiografies de Sant Agustí, *Confessions*, una narració emotiva dirigida a Déu, amb molta introspecció; i les *Confessions* de Jean Jacques Rousseau, en què refereix actes i pensaments, de manera que els lectors en poden ser una mena de jutges.

El Romanticisme, sota la influència de les *Confessions* de Rousseau, el seu precedent immediat, introdueix en el memorialisme una concepció poètica del temps. Així la memòria es fa més personal, íntima, i esdevé confessió. Des d’aleshores, i al llarg del segle XIX, el terme *memòria* deixa de ser homogeni: d’una banda, fa referència a textos jurídics, històrics i científics; de l’altra, significa recerca personal, confessió i autobiografia. A partir

del segle XX, *memòria* ja no té relació directa amb *història*, que al seu torn ha esdevingut ciència.

La literatura catalana disposa d'una crònica que és alhora un llibre de memòries autobiogràfiques: la crònica de Ramon Muntaner. Ja al segle XVIII, i en forma de dietari, el baró de Maldà va escriure una seixantena de volums titulats *Calaix de sastre*, que descriuen la vida quotidiana barcelonina entre 1769 i 1816.

Al llarg del segle XX han proliferat els llibres de memòries: des de records d'un llibreter com Antoni Palau Dolcet a memòries polítiques i socials, com les de Francesc Cambó, però, sobretot, memòries d'escriptors. N'hi ha de literàries, referides als seus llibres i amb reflexions sobre literatura, com en el cas de Narcís Oller. Memòries d'un gran valor literari són les de Josep Maria de Sagarra, les de Gaziell, les memòries d'Avel·lí Artís Gener, *Viure i veure*, les de Xavier Benguerel... Tots ells, i tant d'altres, testimonis de les guerres del segle XX.

Però el gran autor del gènere és, sens dubte, Josep Pla. Es pot dir que tota la seva obra és una gran memòria, expressada en forma de dietaris (*El quadern gris*), d'evocacions d'una època concreta, d'un lloc amb forta presència autobiogràfica o de biografia. Pla constitueix el prototip de memorialista.

Completeu la taula amb la informació que heu llegit o amb la que teniu al llibre de llengua i literatura.

	<i>Segle</i>	<i>Autor</i>	<i>Obra</i>
<i>Cròniques</i>		Jaume I	
<i>Memòries</i>	XVIII		
<i>Autobiografia</i>		Sant Agustí	
<i>Memòries autobiogràfiques</i>	XX		

2. DIARIS I DIETARIS D'EScriptors

1. Llegiu el text següent i, a continuació, completeu la informació que trobareu més endavant:

Per què escriu un diari un escriptor?

Els escriptors que han sentit la necessitat d'escriure un diari coincideixen a utilitzar-lo no essencialment com una confessió, un relat de si mateixos, sinó com un memorial. Quan l'escriptor no escriu la seva obra (novel·la, poesia...), es recorda d'ell mateix i, paradoxalment, també ho fa escrivint. Perquè tots els escriptors són grafòmans, però no a tots els qui tenen la mania d'escriure els considerem escriptors. La clau del seu diari no la trobarem en les notes interessants, literàries, sinó en els detalls insignificants que els lliguen a la realitat quotidiana. Tot i que hem de tenir present que, encara que ens portin al seu món privat, pot ser que només sigui en un sentit formal: el seu talent pot donar un retrat ideal de la seva intimitat.

Per a què i per a qui escriu l'escriptor de diaris?

El diari d'un escriptor representa la sèrie de punts de referència que estableix per a reconèixer-se perquè molts d'ells escriuen un diari per l'angoixa i la por de la soledat que sovint suposa escriure una obra.

Acostuma a passar que els escriptors que tenen un diari o un dietari són els més literaris de tots els escriptors, i tant si es tracta de diaris com de dietaris, la forma literària és en ells molt important. Així doncs, aquesta escriptura de la intimitat pot esdevenir un document, una manera de desfogar-se, una teràpia, un esborrany de l'obra que escriuen o volen escriure, un registre de la seva vida en societat, un testimoni... Una forma còmoda, ens dirà Rober Musil: *Els diaris? Un signe dels temps. Es publiquen tants diaris. És la forma més còmoda, més indisciplinada.*

D'altra banda, també acostuma a passar que els diaristes més bons són també bons novel·listes o poetes...

Hi ha escriptors per a qui l'escriptura del dietari és central en la seva obra, com a expressió màxima del seu món interior. Ho veiem en Fernando Pessoa, que descobreix que el seu viure superior és escriure: *No visqueu, escriviu*, ens diu. Per a d'altres, com Thomas Mann, escriure el diari és marginal al nucli de la seva obra. Com ell, Feliu Formosa ha afirmat que la seva activitat dietarista és un treball complementari de moltes altres activitats. Sigui d'una manera o de l'altra, en els diaris els esdeveniments quotidians apareixen sense les metamorfosis a què obliguen altres gèneres literaris: *Un diari té la gràcia de la llibertat absoluta. Permet escriure del que es vulgui, sense limitacions d'espai i de temps. Un diari és sempre una festa literària per a l'escriptor. (...) És un exercici literari que es basa, sobretot, en el temps, sediment necessari dels materials que fa anar l'escriptor.* (Enric Sòria, *La lentitud del mar*)

Unamuno advertia que l'escriptor de diari corre el perill de pensar i viure només per escriure-ho al diari, aquell perill que sofria Pessoa.

Podem llegir també el diari de qui defuig expressament tota intimitat, el d'André Gide, per exemple: *Ai! Els dies més plens de les emocions més vives són aquells dels quals no queda res en aquest quadern, aquells que només vaig tenir temps de viure.*

Completeu les frases dels diversos autors citats:

- Pessoa   No visqueu, ...
- Formosa   Escriure el dietari és un treball .....
- Gide   Els dies més plens són aquells que només vaig .....
- Unamuno   L'escriptor de diari corre el perill de i
..... per escriure-ho al diari.
- Sòria   El diari és un ..... literari.
- Musil   Un diari és la forma més .....

2. Pere Gimferrer, que també ha escrit dietaris, descriu i caracteritza amb molt d'encert aquestes diverses actituds. Llegiu el fragment següent —els subratllats són nostres— i, a continuació, ompliu la taula que trobareu més endavant:

L'home que escriu un dietari, ¿s'explica, dia a dia, el que és la seva vida? Pot ser, de vegades, una vida estrictament externa: així, el baró de Maldà, mirant amb una "ullera grossa", com una dona —la muller o bé la filla del campaner— es gronxa, per tocar a morts, amb l'Anastàsia, la campana segona; o bé, el 5 d'agost de 1769, consignat un incendi que s'ha esdevingut a la casa d'un fideuer. L'home que escriu un dietari, en aquest mateix segle XVIII, pot ser un botànic, Joan Salvador, que ens parlarà de les clarors vegetals i la polseguera dels camins.

Però, si passem de les coses externes als fets morals, és tota una altra la relació entre el dietari i l'home que escriu. Aquest home pot ser, per exemple, un "estudiant desvagat", d'una vintena d'anys, retornat al casal familiar per la grip que, l'any 1918, devasta Barcelona; un estudiant que es diu Josep Pla i ho anota

tot en un quadern gris. O bé pot ser un senyor suís, Henri Frédéric Amiel, la vida del qual consisteix, precisament a escriure un dietari. Suposem que el dietari serveix per explicar —de cara o de biaix— el que vivim, però, ¿què pot explicar Amiel, si al capdavant l'única vida que té és, precisament, el fet d'escriure un dietari?

Heus ací, potser, descompartida la zona fronterera entre el cronista i l'escriptor. El cronista explica coses, l'escriptor, encara que expliqui coses, s'explica a si mateix. Es fa una mena de retrat per persona interposada: la persona que neix per l'acte reflexiu d'escriure un dietari. El que ens interessa del dietari és, precisament, Amiel: no el que opinava, sinó el que era. Ja ho deia el vell Heràclit: "Jo em vaig sotjar a mi mateix."

Algú pot tenir més tremp que molts de nosaltres; algú pot ser capaç de dreçar, nítida, una imatge moral. Així és de fort i de colpidor i de nocturn el dietari de Kafka, a les cofurnes solemnes i polsoses d'una companyia d'assegurances, sotraguejant, carrers enllà, pels tramvies llampants en la xafogor de l'estiu a Praga. I encara hi ha —per contra— el dietari de d'impositor, el dietari del trapella. El senyor Samuel Pepys va viure, tres-cents anys enrere, el gran incendi de Londres; rera la prosa concisa i ben agençada, l'escalfor de les flames en el cel arraulit i rogenic és a tocar. Però aquest altre anglès —Daniel Defoe— s'inventa un dietari apòcrif de l'any 1665, el de la gran passa de pesta, quan totes les portes eren barrades i els morts, amuntegats en carros de fusta, foren cremats en fogueres. Sentim el socarrim sota la por d'un dia lívid.

Dietari fals, dietari ver? Extern o bé intern? Els qui escrivim un dietari sabem que això té tant de risc i tanta d'ambigüitat i tanta de seducció i tantes de defallences com tota la literatura. O com la vida.

Pere Gimferrer, *Dietari* (1979–1980)

Marqueu amb una creu a quin tipus de dietari corresponen els dels autors citats per Gimferrer.

<i>Dietari</i>	<i>Ver</i>	<i>Fals</i>	<i>Extern</i>	<i>Intern</i>
Maldà				
Salvador				
Amiel				
Pla				
Pepys				
Defoe				
Kafka				

3. Llegiu el text següent i, a continuació, feu l'activitat proposada:

Viure i escriure

El quadern gris de Josep Pla, publicat l'any 1966 com a primer volum de l'*Obra Completa*, és probablement el llibre més important del seu autor i la seva gènesi, una de les més interessants i complexes de la seva obra. Pla el presenta com si només fos el seu vertader diari de joventut corresponent als anys 1918 i 1919 però els crítics s'adonen que hi ha altres materials a part del dietari primigeni. És tècnicament un diari, però alhora una novel·la sense ficció. Pla havia llegit el diari essencial de la literatura autobiogràfica

europea, el de Jules Renard, algú que no aconseguia inventar res que abans no hagués vist i viscut. Un escriptor que se sentia en conflicte permanent amb el món, sincer, lúcid i sarcàstic. Renard confessava que escrivia per poder seguir vivint i que vivia per no deixar d'escriure. I aquest moviment de l'experiència d'escriure apareix en els tretze quaderns de diaris de Franz Kafka on anota tot el que li importa:

Un avantatge d'escriure un diari consisteix en el fet que així un s'assabenta amb claredat tranquil·litzadora de les transformacions que pateix constantment; transformacions que un en general admet, sospita i creu, però que inconscientment nega sempre.

Quan Thomas Mann va morir el 1955, va deixar indicat que els seus diaris havien de quedar segellats i inèdits durant vint anys. No estava segur de com serien enteses les seves debilitats. Aquestes dues dècades van generar expectatives i conjectures sobre el contingut del material i quan va haver passat el temps i els diaris es van anar publicant, es va "descobrir" que no contenien qüestions que no hagués revelat, directament o indirecta, en l'obra que ja havia publicat en vida. (Recordem que un text autobiogràfic no ha de ser forçosament més impúdic que un text de ficció.) En els seus diaris, Mann només es mostrava amb més radicalitat moral: hi parla obsessivament d'ell com si ho fes a través de l'època que li ha tocat de viure. Són el relat quotidià del seu caràcter i de la seva hipocondria. I sí que són diaris privats, però s'hi veu la voluntat que algun dia vegin la llum, una altra manera de preparar la immortalitat.

Però si pensem que només poden ser bons diaris els diaris dels escriptors, hem de reflexionar un moment també sobre les paraules de l'escriptor Julien Green: *Es uno de los secretos de un diario. Se piensa que no hay nada que contar, se piensa que sólo los que tienen una vida interesante son los únicos que pueden llevar un diario, pero mostradme una sola vida que no sea interesante por alguna razón. El diario es el libro que pueden escribir los que no se creen en absoluto escritores, y no existe ninguna razón para que un libro como ése no sea un buen libro y llegue a tener miles de lectores, si es sincero, si es exacto y si ha dicho bien todo lo que hay que decir. Un hombre que escribe "Estoy solo y sufro por estar solo", encuentra un eco en todos los solitarios de este mundo, que son legión, os lo puedo garantizar. Un diario es como una carta dirigida a millones de desconocidos. Esa carta no siempre halla respuesta, pero ha reconfortado a más de un alma que se pliega bajo el peso de su tristeza. Es un consuelo poder decir: De acuerdo, el que ha escrito eso ha pasado por lo que paso yo, ha sufrido como yo, y le irritan y le decepcionan las mismas cosas. De modo que tampoco estoy tan solo.*

Escriviu un text argumentatiu que tracti d'una de les propostes següents:

- Només poden escriure un diari els qui són escriptors.
- Un diari no pot contenir ficció.
- El diari és com una carta encara que no obtingui resposta.

4. Llegiu el text següent i, a continuació, feu l'activitat proposada:

La construcció d'una imatge

Ernst Jünger, que va viure gairebé tot el segle XX i té obra diarista en diversos volums, va anotar en un dels seus diaris: *Al principi el Diari només tenia una raó de ser: la classificació interior, la conversa amb mi mateix. Però quan hom es fa famós ha de comptar amb els seus lectors famosos. L'actitud canvia insensiblement. (...) Els millors diaris són els que no es dirigeixen a cap lector. Com els dels set mariners que van passar l'hivern de 1963 a l'illa de Sant Maurici, a l'oceà Glacial Àrtic. Una mica més tard, uns baleners van descobrir el diari i set cadàvers.*

Si com va dir el filòsof Ortega y Gasset, *Jo sóc jo i la meua circumstància*, el diari és un exercici semblant a perseguir la pròpia imatge en un mirall. La mirada del mirall. Un exercici com el de Narcís. Però pot passar que el mirall ofereixi una imatge deformada o bé que l'escriptor la descriu deformant-la. El diari i el dietari no tenen per què ser esclaus

de la veracitat que se suposa a aquesta mena d'escrits. Els escriptors poden inventar-se una imatge ja que són creadors, poden "autocrear-se", la qual cosa anul·la la realitat. Jaume Subirana ho ha dit: *No fer trampa en un diari és tan difícil com passar davant d'un mirall i no mirar-se.* És la qüestió de crear un jo literari. *Escriure un diari és fabricar-se un personatge*, ens dirà Feliu Formosa.

Qualsevol creador se serveix de la realitat com a matèria primera, però ja hem apuntat que sempre hi ha artifici, si hi ha art. Això no obstant, tant si escriu memòries, diari o dietari, com novel·la, un únic desig guia l'autor: la recerca de la versemblança, l'aparença de veritat. Perquè és més important la versemblança que no pas l'autenticitat.

Una frase-manifest de l'escriptor polonès Gombrowicz —a *Dietari (1953–1956)*— ho expressa amb claredat: *Mai no em veureu despullat.* I ell, que en el seu diari subverteix les normes i hi barreja gèneres literaris, es pregunta: *Escriu aquest diari amb desgana. La seva insincera sinceritat em fatiga. ¿Per a qui escriu? Si és per a mi mateix, ¿per què l'envio a la impremta? I si és per al lector, ¿per què ho faig com si parlés amb mi mateix? ¿Et parles a tu mateix de tal manera que et sentin els altres?*

El qui llegeix diaris i dietaris farà bé de tenir presents totes aquestes consideracions. En definitiva, hauria d'acabar demanant-se si unes memòries són la història d'una veritat, si una novel·la és la història d'una mentida, i si hi pot haver veritat dintre una mentida.

Busqueu informació a propòsit del mite grec de Narcís. La podeu trobar a la *hiperenciclopèdia* (<http://www.grec.net>) o bé en un diccionari especialitzat com ara el de P. Grimal, *Diccionario de mitología griega y romana*.

3. EL DIARI ÍNTIM, EL DIARI PERSONAL

1. Llegiu el text següent i feu l'activitat que trobareu a continuació:

Per què s'escriu un diari íntim? Per a qui s'escriu?

El diari es pot considerar un gènere de la modernitat perquè el seu caràcter confidencial en deu haver impedit la seva publicació durant molts anys i per tant, la seva difusió. No podem llegir diaris des del principi de la història de la literatura universal; segur que se n'han escrit però l'obscuritat els ha colgat. Coneixem històries, com la de moltes generacions de dones japoneses que escrivien diaris íntims i els guardaven enrotllats al coixí de dormir o la d'aquelles que parlaven i escrivien en una llengua íntima, només sabuda per elles.

Aquest tipus de diari personal, en principi no destinat a la publicació, té especial interès psicològic per la seva intimitat perquè s'escriu com una expansió de la vida interior, una mena de dipòsit d'inquietuds i emocions, amb la necessitat primigènica de respondre les preguntes essencial sobre la vida: Què és la vida? Quina finalitat té? Què hi fem aquí? Per què vivim?

Quan una persona (etim. del grec *prosopon*, 'persona', paraula llatina que ahora significa *màscara* i *rostre*) es posa a escriure un diari íntim, es proposa, encara que no ho vulgui de forma explícita, dirigir-se a algú. La persona és rostre i és màscara, el seu personatge. Provem de pensar en una façana i allò que hi ha en el seu interior, el que som i el que representem. Necessitem conèixer-nos, fer-nos persona, i ens personifiquem (prosopopeia, *prosopon poien*). Fem parlar algú per a algú. Una certa insatisfacció és el punt de partida de l'escriptura: s'escriu perquè no s'és del tot feliç. Escrivim a partir del desig o la necessitat, per divertir-nos o divertir a algú, per ensenyar o explicar alguna cosa a algú, per millorar el món, per alliberar-nos d'una angoixa, per entendre'ns, per no estar sols, per desfogar-nos, per confessar-nos... En aquest sentit, el diari seria l'esforç per sintonitzar la realitat exterior i la intimitat. Allò que dèiem més amunt d'emmi rallar-se,

com Narcís abans de perseguir la nimfa Eco. I també seria l'intent de retenir el temps resseguint aquell fil dels dies fins a saber on ens ha dut.

Per a qui s'escriu? Per a ningú? Dietaris, cartes, memòries, però, pressuposen obertament un destinatari mentre que de bon principi el diari íntim sembla que l'exclou. Però, ens tanquem amb pany i clau per escriure un diari que tanquem amb una clau i no ens volem dirigir a ningú? Si és així, pot ser que escrivim sota la por que algú el llegeixi algun dia, un receptor que temem que existeixi. També podem fer veure que l'escrivim per a algú, un amic o una amiga, o senzillament algú de ficció, un fals destinatari. Podem adreçar-nos a uns lectors hipotètics, uns estimats amics imaginaris. Sigui com sigui, no hi ha text si no hi ha un destinatari. Ja hem vist que pot ser falsejat, elidit o amagat.

En un principi, doncs, s'escriu per a un mateix, encara que ningú no renunciï a poder ser llegit per algú altre, concret si es dirigeix a algú; abstracte, si ho entenem com la suma de tots els qui ens poden o podrien estimar. Tota la literatura es pot llegir com una declaració d'amor. Fins i tot si algú escriu només per a ell, i no destrueix el que escriu, ho escriu per a qui serà al cap del temps, anys a venir, com una forma d'autoexploració, d'autoconeixement. I en aquest sentit seria exigible demanar-se sinceritat perquè la pitjor mentida és sempre enganyar-se un mateix.

Tolstoi fa dir al protagonista de la seva novel·la *Resurrecció*: *Fa dos anys que no escric res al meu Diari i em pensava que ja mai més no tornaria a aquesta criaturada. Però en realitat no era una criaturada, sinó una conversa amb mi mateix, amb aquest jo vertader i diví que existeix en cada home.*

Llegim què en pensava Josep Pla als vint-i-un anys l'any 1918 (a *El quadern gris*, p. 84–85 i 292): *Decideixo de començar aquest dietari. Hi escriuré —just per passar l'estona, a la bona de Déu— el que se m'anirà presentant. (...) Sembla que és obligat, en aquesta classe de paper, de fer-los precedir d'unes notes biogràfiques. A mi, personalment, m'entreté moltíssim llegir memòries, reminiscències, records, per més humils i vulgars que siguin. Si aquestes notes se salven de la crema, potser algun dia hi passarà la vista algun meu parent llunyà o alguna persona curiosa i desenfeinada. (...) Em demano sovint si aquest dietari és sincer, és a dir, si és un document absolutament íntim. La primera qüestió que es planteja és aquesta: ¿és possible l'expressió de la intimitat? Vull dir l'expressió clara, coherent, intel·ligible, de la intimitat. Pla considera que la intimitat és inexpressable i és traïda quan volem escriure-la.*

Per *portar un diari*, que és com s'anomena el fet d'escriure-hi cada dia, hauríem de reconèixer que la vida respon a la màxima "Qui dies passa, anys empeny" i per això el diari haurà de ser entès com un *continuum*, la continuïtat d'un conjunt de pàgines que puguin reflectir dies, mesos, anys. Sempre una seqüència temporal que contempli com a tret principal la sinceritat i l'exactitud, i la traça de destriar el que és important del que no ho és. S'ha suposat que l'origen dels diaris es troba en els antics diaris de navegació i, tot i que en ells no hi ha intimitat, s'hi compleix el respecte pel calendari, la constatació que el temps passa, i aquest n'és el punt important. En el diari hi veurem una mena de quadern de bitàcola, un prova que anem navegant al nostre interior en un temps determinat, el de la nostra escriptura quotidiana. Només el pas del temps damunt les pàgines escrites dirà si el text escrit supera o no supera el temps. El diari també, doncs, com un mirall del temps.

a) Enumereu cinc raons per escriure un diari íntim:

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

b) Escriviu unes instruccions clares i sintètiques per a escriure un diari:

.....
.....
.....
.....

4. COMENÇAR UN DIARI

1. Tot seguit, a partir de diverses activitats, reflexionareu sobre el fet d'escriure un diari. Abans de fer diverses activitats heu de llegir el text següent:

El diari d'Anna Frank no és una novel·la, ni un relat de ficció. És una història verídica. L'única ficció que hom hi pot trobar seran les il·lusions i els somnis de la protagonista i autora: Anna Frank. És un diari que una noia de tretze anys comença a escriure perquè en el seu aniversari els seus pares l'hi han regalat: *Poc després de les set vaig anar a saludar el pare i la mare, i després a la sala, a desembolicar els regals, i el primer que vaig veure vas ser tu.* (VC, 14 de juny de 1942)

En principi, l'Anna es planteja què és un diari, el seu significat, la finalitat: *Per a algú com jo és una sensació molt estranya escriure un diari. No tan sols perquè mai no he escrit res, sinó perquè em fa l'efecte que més endavant ni a mi ni a ningú altres l'interessaran les confidències d'una col·legiala de tretze anys. Però això en realitat no importa, tinc ganes d'escriure i molt més encara de desfogar-me i treure'm de sobre unes quantes espines. "El paper és més pacient que els homes."* (VC, 20 de juny de 1942)

Per a l'Anna, el diari serà la seva amiga, la seva confident: i en sent necessitat perquè no té cap amiga —íntima—, i aleshores el vol adreçar a algú, com si escrivís cartes. És, per tant, un diari en forma de cartes a la seva Kitty: *Amb les noies que conec l'únic que puc fer és divertir-me i passar-m'ho bé. No parlem mai de res que no siguin les coses quotidianes, no parlem mai de coses íntimes. Aquí rau justament el quid de la qüestió. Potser la manca de confidencialitat sigui culpa meva, el fet és que les coses són com són i lamentablement no es poden canviar. Aquesta és la raó del diari.* (VC, 20 de juny de 1942)

Així doncs, per l'Anna, escriure el seu diari serà el seu refugi, serà el descobriment del seu interior, dels seus canvis. Serà el testimoni d'una noia que haurà d'afrontar els pitjors horrors de la guerra. També serà el seu consol en el refugi de l'amagatall.

Altres autors han començat el seu diari per moltes altres raons. Una altra nena, al cap de cinquanta anys, també va escriure un diari que donà la volta al món. Era Zlata Filipovic, una noia d'onze anys de Sarajevo que visqué l'experiència brutal de la guerra. Zlata Filipovic va néixer a Sarajevo l'any 1980. Va començar a escriure el seu diari el 2 de setembre de 1991, quan faltava poc perquè complís onze anys i comencés la guerra de Bòsnia. Al principi es dirigeix al seu diari en segona persona —*tu, diari meu*—, fins que s'adona que li ha de posar un nom perquè s'assembla al que va escriure l'Anna Frank i, a partir de març de 1992, l'anomena *Mimmy*: *A veure si endevines, Diari meu, què se m'ha acudit? L'Anna Frank va posar el nom de Kitty al seu Diari, no? Doncs, per què no te n'haig de posar un, jo, a tu? (...) El primer el pes, el segon, tampoc... Ja està! Em decideixo per... Mimmy* (El diari de Zlata, 30 de març de 1992)

De primer, hi parlava sobre els seus petits secrets, però després, les circumstàncies van fer inevitable que parlés de la guerra, de la por i del sofriment. L'última anotació és del 19 d'octubre de 1993 i hi escriu: *L'Alexandra ha tornat a París, se t'ha emportat, Mimmy. S'ha endut les confidències que t'he fet. Les publicaran a França, la gent les llegirà i,*

almenys durant un momentet, seran amb mi aquí, a Sarajevo. Continuaré confiant-me a tu, Mimmy, explicant-te la meua trista vida. (El diari de Zlata, 19 d'octubre de 1993)

Per tots, o gairebé tots, escriure un diari és més que escriure... és trobar-se, és reflexionar sobre un mateix, tots s'estimen el seu diari: 16 de desembre. *Ja no penso deixar més aquest diari. M'hi he d'aferrar, és l'única cosa a què puc aferrar-me. M'agradaria força explicar la sensació de benaurança que, com ara mateix, porto dins meu. (Franz Kafka, Diaris 1910–1923)*

La primera pàgina del diari que escriu el jove siria d'Una mà plena d'estels ja explica les raons per què escriure un diari, unes raons ben senzilles: *Així doncs, després del te a casa de l'oncle Salim he decidit d'escriure un diari. Jo oblidol moltes coses. Ja no recordo ni tan sols el nom de la mare de Samira, la meua primera amiga. El meu cap és com una malla. (Una mà plena d'estels, 12–1)*

Però el següent fragment ja aprofundeix una mica més. L'autor ha trobat un full de diari mentre estava al forn ajudant el seu pare i n'ha llegit un fragment que l'ha fet pensar: *He continuat llegint i aleshores he vist aquell petit article sobre això d'escriure diaris. «Un diari és un mirall retrovisor.» Aquesta frase m'ha fet barrinar molt. (...) A l'article, que resultava molt divertit, també hi deia que hi ha molt poca gent que escrigui un Diari sincer. La majoria, tothom, hi diu mentides (...) Tinc catorze anys i juro que sempre més hi escriuré. (Una mà plena d'estels, 21–11)*

En canvi, la Carlota, la protagonista d'El diari lila de la Carlota, no s'ho pren gens bé, que li regalin un diari: *Prou es veu que això, AIXÒ!, és un diari. Un d'aquests quaderns per poder-hi escriure la vida, els pensaments, les alegries, els enamoraments... ¿saps què vull dir? Total, vinga a esperar amb candeletes el meu aniversari i..., plaf!, el dia que faig catorze anys, en comptes de regalar-me el disc compacte pel qual xalo d'ençà fa un mes, ella va i em porta aquesta horterada. (8 de desembre)*

I ha de ser la seva àvia qui la convenci que pot escriure un diari feminista, cercant les actituds masculines de la vida: *Fes-me un favor: obre bé els ulls, mira si al teu voltant no hi ha desigualtats en el tracte cap a les dones i rumia't la possibilitat d'escriure el diari lila de la Carlota. (8 de desembre)*

La mateixa Carlota, en un altre diari, en aquest cas parlant de temes relacionats amb el sexe, també reflexiona sobre el sentit que donarà al seu nou diari: *La idea em va venir com un llamp (...) Faria com quan vaig escriure el diari sobre les situacions de discriminació de gènere que encara hi ha a la nostra societat. Aquesta vegada, però, escriuria un diari sobre el sexe. El diari... ¿Quin color m'hi aniria bé? ¿El rosa que és el de l'amor? No, massa cursi. ¿El vermell que és el de la passió? Sí, això mateix. (p. 12) Per fi estreno la llibreta vermella per escriure-hi el meu diari vermell. (p. 23)*

a) Feu una anàlisi de les actituds dels escriptors de diaris que heu vist anteriorment:

Per què decideixen començar a escriure un diari?

Anna Frank .....

Zlata .....

Kafka .....

El jove d'Una mà plena d'estels .....

Carlota en El diari lila... ..

Carlota en El diari vermell... ..

b) Quina de les raons que presenten els diferents autors i autores us sembla la millor per a vosaltres? Per què?

- c) Escriure un diari és sempre motiu de reflexió. No és simplement anotar el que ha passat, sinó el nostre punt de vista, molts cops la nostra opinió sobre nosaltres mateixos. Què escriuríeu vosaltres en un diari? Anoteu les cinc coses més importants que heu dit i després poseu-les en comú amb tota la classe:
1. ....
  2. ....
  3. ....
  4. ....
  5. ....
- d) Heu començat mai a escriure un diari? Creieu que és veritat el que diu el jove d'*Una mà plena d'estels*, que *hi ha molt poca gent que escrigui un diari sincer. La majoria, tothom, hi diu mentides?* Per què us sembla que s'hi diuen mentides, en un diari?
- e) Comenceu un diari. Escriviu només les raons que us porten a escriure'l i els propòsits de cara a mantenir-vos fidels a escriure'l.

5. ELS BLOCS (O BLOGS): EL NOU DIETARISME

Quan el paper és la pantalla i el bolígraf, el teclat i el ratolí, no és necessari que cap editor s'ocupi de l'edició. El *blog*, que podem considerar una subespècie del gènere del dietarisme, ha canviat els paràmetres del que ens havíem acostumat a llegir i la manera com fins ara ho havíem llegit. Tan sols fa uns deu anys, si algú volia escriure i fer-se conèixer, calia que tingués una pàgina web personal. Ara és més fàcil: pot tenir un *weblog*.

1. Col·loqueu en els buits del text següent les paraules que hi falten, que us oferim ordenades per ordre alfabètic: *cercadors, comentaris, cronològic, idiomes, intel·lectuals, íntims, lletraferits i personals*.

Els *weblogs* d'avui es troben entre el dietari personal, l'article d'opinió, la crònica i l'assaig tècnic; són espais personals d'escriptura a Internet. Al principi, fa uns deu anys, eren "diaris de navegació", pàgines web apuntades i ressenyades amb enllaços interessants segons els seus autors; d'aquí va venir el seu nom: *web-log*. De seguida els comentaris es van anar ampliant fins a referir-se a notícies, lectures, experiències personals... Hi ha *weblogs* sobre un tema específic, altres plantegen qüestions ....., n'hi ha que s'assemblen a un diari personal. Qui escriu un *blog* (o *bloc*) s'anomena *blogger* en anglès i *blogaire* (o *blocaire*) en català, segons s'ha proposat. L'anotació que s'acostuma a penjar cada dia rep el nom de *post*. En aquest context, es pot arribar a llegir una frase com aquesta: "deia (...) en el seu *post* de *blogger*."

Aquest nou concepte de dietarisme, públic i privat alhora, ha permès que milers de persones puguin fer sentir la seva veu. Si poguéssim llegir tots els *blocs* del planeta, sabríem de milions d'*ego-documents*, textos personals, sovint ....., que es penguen sense passar per cap mena de filtres, una de les característiques d'aquest subgènere. Tot un conjunt s'anomena *blogosfera*. Un *bloc* és, doncs, un mitjà d'expressió personal, sense intermediaris.

Als *blocs* la lectura es fa a l'inrevés de la del diari íntim o el dietari: es comença a llegir per l'entrada del d'avui, el *post* del dia, i es va enrere. Continua havent-hi un ordre temporal ....., brevetat i fragmentació, però passem pàgines en sentit invers. Així doncs, els trets que caracteritzen aquest tipus de

dietarisme els podríem resumir englobant-los en la llibertat, la immediatesa, la brevetat i la fragmentació.

Al portal Vilaweb hi ha un espai per a *weblogs* (<http://blocs.mesvilaweb.com>) on s'inclou una llista alfabètica de *blocs*. Es pot accedir a blocs agrupats per territori i per temàtica: cultura i llengua, ciència i ensenyament, política i govern, comunicació, territoris i viatges, economia, esports, universitats, ordinadors i internet, i blocs ..... Tots els trobem en llengua catalana i amb continguts de qualitat, diversos i curiosos.

A Vilaweb, un dels *blocs* més visitat és el de l'economista Arcadi Espasa, amb una mitjana de 3.000 visites i més de 400 comentaris diaris. Aquest és, justament, un aspecte interessant dels blocs: la possibilitat d'afegir-hi un comentari si visitem la pàgina. També és molt recomanable el *bloc* intermitent de Vicent Partal "Mails per a Hipàtia". Podeu visitar la pàgina web del filòsof Josep M. Terricabras www.terrincabras-filosofia.info que té un *weblog* de reflexions diàries sobre qüestions d'actualitat anomenat "El Weblog". Si sou ....., us recomanem que visiteu les pàgines de *Flux*, el *bloc* de l'escriptor Jaume Subirana, o les de *El Llibreter*, un *bloc* de llibres i literatura al qual li han concedit el premi Lletra 2005. Són exemples del que es pot trobar, però el millor és passejar-se per aquesta *blogosfera* inacabable.

Sense moure'ns d'aquest món de *blocs* especialitzats, als EUA cada dia més empreses utilitzen aquest mitjà per relacionar-se de manera més personal amb els seus consumidors. Es tracta sobretot d'empreses petites i mitjanes, les *pimes*, que no tenen gaires diners per publicitat, però volen tenir presència a Internet. Si al cercador Google, per exemple, teclegem *restaurant blog* apareixeran els *blocs* de restaurants que competeixen a veure qui té el millor *bloc*. Els amos hi expliquen notes personals, des d'una recepta fins a la història d'un ingredient. Hi ha mecànics d'automòbils que fan servir un *bloc* per donar consells o lliçons de mecànica.

Les empreses acostumen a actualitzar els *blocs* diverses vegades al dia o a la setmana. Algunes també els obren als ....., la qual cosa els enriqueix perquè es poden establir diàlegs personals amb els clients.

Sumant els *blocs* personals, els *blocs* generalistes i els especialitzats, es creu que el nombre del blocs del planeta supera els 15 milions, que tenen indexats diversos ..... especialitzats. El més conegut, Technorati, busca entre 17,2 milions de *blocs* i *posts* i, a més, classifica els temes més usuals. Blogpulse diu que cerca entre 16 milions de textos. La majoria de cercadors rastregen temes i seleccionen els blocs per ..... o dates.

2. Consulteu, com a mínim, quatre de les pàgines següents i digueu quina trobeu més interessant:

Cercadors de *blogs*

- Technorati: www.technorati.com
- Bloogz: www.bloogz.com
- Ljseek: www.ljseek.com
- Daypop: www.daypop.com
- Blogpulse: www.blogpulse.com
- Icerocket: www.icerocket.com
- Blogsearch: <http://blogsearch.google.com>

Més adreces interessants

– www.bitacoras.com

El nom prové d'aquella idea primigènia de “diaris de navegació”. Té inscrits 15.000 *blocs* en castellà i convoca un premi anual als millors *weblogs*. L'últim el va guanyar Jordi Cebrián, que des de 2001 manté un quadern de bitàcola, <http://cienpalabras.blogspot.com>, anomenat així pel nombre de mots del text diari.

– www.bitacoles.net

Llistes de diaris digitals personals en català.

– www.catapinqs.com

3. Us proposem que visiteu la web <http://blocs.mesvilaweb.com> i que consulteu la llista de blocs per temàtica. Per grups, segons els vostres interessos, cliqueu damunt el tema que preferiu. Després, poseu en comú l'experiència perquè els altres grups coneguin el que heu descobert.

II. EL DIARI D'ANNA FRANK

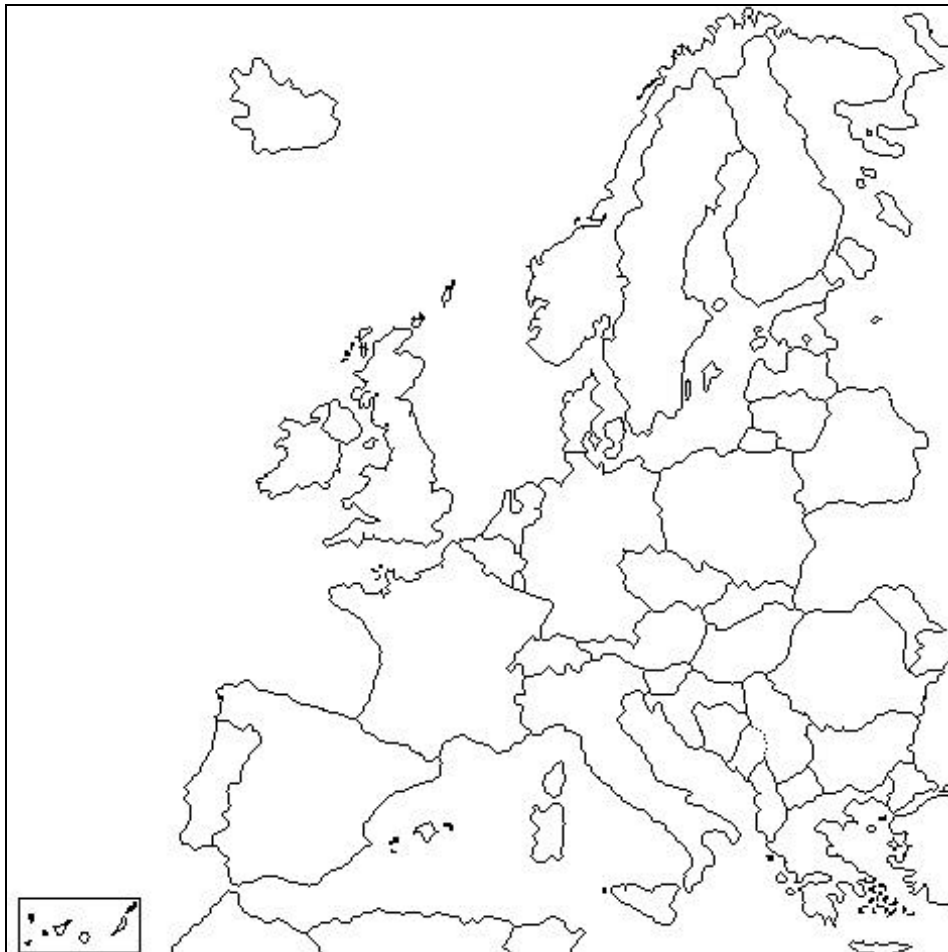
1. EN COMENÇAR LA LECTURA

Llegir el diari d'Anna Frank (titulat *Diari* en la versió completa, VC, i *El diari d'una noia* en la versió reduïda, VR) pot ser tota una experiència perquè, tot i que hi trobareu aspectes ja tractats en altres matèries, ara us faran reflexionar més.

1.1. La Segona Guerra Mundial

Els fets que l'Anna Frank relata en el seu diari ocorregueren entre 1942 i 1944, en plena Segona Guerra Mundial. Per això, amb l'ajuda del professorat de Ciències socials, cal que us documenteu sobre aquest tema.

1. (VC/VR) Marqueu en aquest mapa de l'Europa actual els estats que van estar involucrats en la Segona Guerra Mundial. Distingiu d'un color diferent Itàlia i Alemanya. Pinteu d'un tercer color diferent els estats que no van estar implicats en la guerra.

(font: xtec.net)

2. (VC) Feu un mapa conceptual mural que pugui ser consultat per tot el grup classe a l'entorn dels temes següents:

- Causes que van provocar la Segona Guerra Mundial
- Països implicats en la Segona Guerra Mundial
- Hitler
- El nazisme i el feixisme
- L'holocaust jueu

3. Cerqueu en una enciclopèdia les dates següents i digueu quin és el fet més important que va ocórrer en el món en aquelles dates:

1914–1918: .....
1929: .....
1933: .....
1934: .....
1944: .....
1945: .....

1.2. Qui són els jueus?

1. (VC) Llegiu el text següent i contesteu les preguntes proposades a continuació:

El mot *jueu*

Un **jueu** és una persona que pertany o prové d'un poble d'orient, també anomenat *hebreu*. Els jueus són els seguidors de la fe jueva, els fills o filles de mare jueva, o a aquells que tenen avantpassats jueus que encara conserven un enllaç amb aquesta tradició, cultura o ètnia. La identitat d'aquest poble s'articula al voltant de les creences religioses i morals del judaisme, basades en la Llei de Moisès (recollida a la Torah), els fets i ensenyaments dels jutges i dels profetes, i el Talmud. Històricament, la llengua pròpia n'és l'hebreu, però a partir del segle VI aC, l'arameu esdevingué la llengua habitual, mentre que les comunitats de la diàspora (tant jueus ètnics com conversos al judaisme) parlaven les llengües vernacles de cada territori on s'havien establert, amb varietats pròpies com ara el judeoespanyol (o sefardita) i el judeoalemany (o *jiddisch*). En la segona meitat del segle XX, l'hebreu torna a ser l'idioma majoritari de les comunitats establertes a l'Estat d'Israel.

El nom de *jueu* fa referència al Regne de *Judea*, un dels dos estats en els quals es dividí el Regne d'Israel. Per al jueu, a diferència de les religions occidentals, el judaisme és un concepte més ampli que pot incloure religió, raça, terra, ètnia i cultura.

Doctrina

La seva doctrina es recull a la Torah o Bíblia Hebrea (Antic Testament) i el Talmud, i es fonamenta en la creença en un sol Déu, la seva aliança amb el poble d'Israel, els deu manaments i la futura arribada del Messies. Algunes de les seves creences són:

- La Bíblia hebrea i les creences del Mishnah i del Talmud són revelacions divines.
- Déu va escollir al poble jueu per a establir un pacte únic amb Ell.
- Hi haurà un *moshiach* (messies) i una era messiànica.
- L'ànima és pura al naixement. Els nens neixen amb un *yetzer ha'tov*, una tendència a fer el bé, i un *yetzer ha'ra*, una tendència a fer el mal. Aleshores, els humans tenen la lliure voluntat per a escollir el camí.

Celebracions

El sàbat (*xabbâth*, dissabte) és el descans setmanal que comença la nit del divendres i acaba la nit del dissabte, on s'ha de celebrar la creació de Déu, i es commemora el descans de Déu per a contemplar la creació. Durant el sàbat no s'ha de realitzar cap feina. El sàbat és considerat la celebració més important del judaisme. Altres celebracions són el Iom Kippur i la Pasqua.

Els jueus van viure com a minories a Europa, Àfrica del Nord i l'Orient Mitjà. Havien hagut de marxar de llur terra natal, Israel, d'ençà de la conquesta dels romans l'any 70 de la nostra era. Vivint fora de Jerusalem, els jueus van tenir èpoques de pau i prosperitat, però en molts casos van haver de suportar la persecució i l'expulsió dels pobles on s'havien establert durant segles. Sovint, fins i tot arribaren a ser assassinats en massa.

a) Què és la diàspora?

b) (VC) A Espanya, l'any 1492, els Reis Catòlics ordenaren l'expulsió dels jueus. Qui són els sefardites?

2. (VC) Les raons per les quals els jueus foren discriminats són molt complexes. D'això se'n diu *antisemitisme*, que vol dir 'rebuig dels jueus'. I doncs, per què, quines són les raons de l'antisemitisme? Vegem-ne algunes:

- Els jueus eren diferents de la resta de la població perquè tenien costums diferents, religió, llengua, el menjar...

- Els jueus no volien canviar les seves pràctiques ni convertir-se al cristianisme.

- Molts els consideraven estranys perquè havien estat obligats a viure del seu enginy, ja que en molts dels llocs on s'havien establert se'ls havia prohibit posseir terres, o foren exclosos de molts oficis.

- Malgrat viure en els guetos i amb limitacions econòmiques, els jueus prosperaven i mantenien llurs comunitats unides. Com que la tradició jueva exigeix l'aprenentatge i l'estudi, molts foren consellers de reis i nobles, experts cartògrafs i eminents metges. Tot això els causà l'enveja dels seus contemporanis.

a) Què són els calls?

b) On en podem trobar?

c) N'hi ha en algunes ciutats de Catalunya?

d) Quines característiques tenen els calls?

e) De quina època són?

f) Per què es feien?

g) El mot *gueto* pot tenir el mateix significat que *call*? Comproveu-ho al diccionari.

h) Sabeu què va passar al gueto de Varsòvia durant la Segona Guerra Mundial? Busqueu-ne informació a llibres d'història o a enciclopèdies.

3. (VC/VR) Busqueu bibliografia sobre les religions més importants del món. Per grups, a classe, organitzeu un treball per fer una fitxa sobre les religions:

<i>Nom de la religió</i>	<i>Estats on té més fidels</i>	<i>Creences principals i llibre sagrat</i>	<i>Festivitats importants</i>	<i>Lloc de culte</i>
Catòlica				
Ortodoxa				
Protestant				
Jueva				
Musulmana				
Budista				

4. (VC/VR) Els motius religiosos han estat sovint causa de segregació, de guerres i de pèrdua de llibertat. Busqueu a la Declaració Universal dels Drets Humans (que trobareu a l'Annex 2) l'article on es fa referència a les creences religioses. Després, escriviu-lo amb les vostres paraules.

5. (VC/VR) Informeu-vos a través de llibres o a Internet, o amb l'ajut de professors i professores, de diversos fets històrics en què la religió hagi estat causa de segregació.

<i>Religió</i>	<i>Quan fou perseguida?</i>	<i>Causes</i>	<i>Conseqüències de la persecució</i>
Catòlica			
Protestant			
Jueva			
Musulmana			
Càtara			

6. (VC/VR) Una religió extingida és la càtara. Els càtars vivien a la meitat sud de l'actual França. Per què foren perseguits?

7. (VC/VR) Algunes religions de vegades es duen a la pràctica amb certs extremismes.

- a) Sabeu què és el fonamentalisme religiós?
- b) Existeix avui dia?
- c) Busqueu una notícia als diaris que parli de fonamentalisme religiós.

1.3. La vida dels jueus durant l'ocupació nazi

1. (VC/VR) Llegiu el text següent i feu l'activitat proposada a continuació:

En el segle XIX els jueus tingueren el mateixos drets que qualsevol altra persona. Però fou llavors que sorgiren diverses publicacions antisemites i algunes veus criticaren les decisions dels governs europeus d'equiparar els jueus amb la resta de ciutadans. Se'ls acusava, si eren pobres, de paràsits i bruts; si eren rics, d'usurers.

En el segle XX, el nazisme va adoptar el pensament antisemita del segle XIX. Hitler defensà un teoria basada en l'antisemitisme del segle XIX que suposava la superioritat de la "raça ària". En el *Mein Kampf (La meua lluita)*, Hitler diu que els jueus són uns paràsits dels quals cal desfer-se i que Alemanya s'ha de purificar dels jueus.

Acabada la Segona Guerra Mundial i eliminat el nazisme, els jueus foren restablerts amb tots els seus drets. L'any 1948 es constituïa oficialment l'estat d'Israel, on emigraren molts jueus de tot el món.

Busqueu en enciclopèdies o diccionaris les paraules o expressions següents relacionats amb els jueus i la Segona Guerra Mundial:

<i>Mot o expressió</i>	<i>Significat</i>
<i>Shoa</i>	.....
<i>Holocaust</i>	.....
<i>Deportació</i>	.....
<i>Camps de concentració</i>	.....
<i>Camps d'extermini</i>	.....
<i>Purga</i>	.....
<i>Cambra de gas</i>	.....
<i>Solució final</i>	.....

2. MENTRE LLEGIM

2.1. Les primeres pàgines del diari

1. (VC/VR) Ompliu els buits amb la primera dada que tenim en començar el diari:

<i>Temps</i>	<i>Lloc</i>	<i>Fets polítics i socials</i>	<i>Vida de l'Anna Frank</i>
12 de juny de 1942	Amsterdam (Holanda)	Els soldats alemanys han ocupat el país per la força	....

2. (VC/VR) A partir de 1940, quan Hitler va ocupar Holanda, els jueus tenien moltes prohibicions i obligacions.

a) Amb la informació de les primeres pàgines del diari, ompliu la taula següent:

	<i>Prohibicions</i>	<i>Obligacions</i>
Escola		
Mitjans de transport		
Identificació		
Sortides al carrer		
Cinemes i teatre		
Esport		
Llocs d'esplai		
Compres		
Treball		

b) Què són aquestes estrelles? Amb quina de les obligacions anteriors es relaciona?

3. (VC/VR) Vegem què ens explica l'Anna sobre el destí dels jueus. Llegiu atentament els fragments següents i responeu la pregunta que us farem després:

*Estic molt confosa per les històries d'horror tan esglaiadores que explica la Miep i que a ella també l'esgarrifen. Fa poc, per exemple, davant de la porta de casa seva s'havia assegut una velleta jueva entumida esperant la Gestapo, que havia anat a buscar la furgoneta per endur-se-la. (...) la Miep no va gosar fer-la entrar a casa seva. Ningú no ho faria. Les seves senyories alemanyes no escatimen mitjans per castigar. (...) Saps què es un ostatge? És l'últim mètode que han imposat com a càstig per als sabotejadors. És el més horrible que et puguis imaginar. Detenen destacats ciutadans innocents i anuncien que els executaran en cas que algú realitzi un acte de sabotatge.*¹ (9 d'octubre de 1942)

A fora és terrible. Dia i nit s'estan emportant aquella pobra gent, que no s'endu més que una motxilla i alguns diners. I fins i tot aquestes pertinences els les prenen pel camí. (13 de gener de 1943)

En Rauter, un peix gros alemany, ha dit en una discurs que per l'1 de juliol tots els jueus hauran d'abandonar els països germànics. De l'1 d'abril a l'1 de maig es farà una purga a la província d'Utrecht (com si es tractés d'escarabats) (...) Com si fos un ramat malalt i abandonat, s'enduen aquella pobra gent als seus immunds escorxadors. (27 de març de 1943)

L'Anna, que coneixia bé el que passava als jueus, es lamenta sempre de la greu situació en què es troben els jueus en els països ocupats pels nazis. En quines paraules l'Anna descriu les tristeses de la discriminació?

2.2. Anna Frank

Estudieu la vida de l'Anna Frank abans d'anar a la Casa del darrere, entre els dies 12 de juny i 8 de juliol:

1. (VC) Rellegiu aquests fragments que tracten sobre el tema de les amigues i, després, feu l'activitat que proposem:

Llavors em va venir a buscar la Hanneli i ens en vam anar a l'escola. (...) Quan vaig arribar a casa, ja m'hi esperava la Sanne Lederman. L'Ilse Wagner, la Hanneli Goslar i la Jaqueline van Maarsen van venir amb mi després de la classe de gimnàstica, perquè són companyes meves del col·legi. Abans la Hanneli i la Sanne eren les meves millors amigues, i quan ens veien juntes, sempre deien: «Mira, l'Anne, la Hanne i la Sanne.» A la Jaqueline van Maarsen la vaig conèixer fa poc al liceu jueu i ara és la meva millor amiga. (14 de juny de 1942)

A la Jaqueline van Maarsen la consideren la meva millor amiga, però jo no he tingut mai una autèntica amiga. Al començament vaig pensar que seria la Jaque, però m'ha decebut força. (15 (17) de juny de 1942)

Tinc els meus parents, les tietes, que són molt bones, i una bona llar. Sembla que no em falti res, tret de l'amiga de l'ànima. Amb les noies que conec l'únic que puc

---

¹ Les citacions sense cap indicació estan extretes de la versió completa. Si no, ja ho indiquem explícitament.

fer és divertir-me i passar-m'ho bé. No parlem mai de res que no siguin les coses quotidianes, no parlem mai de coses íntimes. Aquí rau justament el quid de la qüestió. Potser la manca de confidencialitat sigui culpa meva, el fet és que les coses són com són i lamentablement no es poden canviar. Aquesta és la raó del meu diari. (20 de juny de 1942)

Expliqueu per escrit quines poden ser les causes que una amiga o un amic us pugui arribar a decebre.

2. (VC) Llegiu aquests fragments que tracten del tema dels admiradors que té l'Anna, triats de les primeres pàgines del diari, i responeu les preguntes que us farem:

Suposo que t'estranyarà una mica que et parli d'admiradors. Lamentablement, tot i que en alguns casos no tant, al nostre col·legi sembla un mal ineludible. Tan aviat com un noi em pregunta si em pot acompanyar a casa amb bicicleta i iniciem una conversa, nou de cada deu vegades pots estar segura que el noi en qüestió té el maleït costum d'apassionar-se i no treure'm els ulls de sobre. (20 de juny de 1942)

Tot indica que en Hello està enamorat de mi, i a mi, per variar, no em desagrada. (1 de juliol de 1942)

En aquell moment vam passar per davant de la llibreria Blankevoort, on hi havia en Peter Schiff i dos nois més. Era la primera vegada que em saludava des de feia molt de temps i em va produir una gran alegria. (dimecres, 1 de juliol de 1942)

La Jaque sempre m'està prenent el pèl per en Hello. Jo no és que n'estigui enamorada, ni pensaments. Que no puc tenir amics? Amb això no faig mal a ningú. (1 de juliol de 1942)

- a) Quants sinònims sabeu del mot *admirador*?
- b) Fem servir aquesta paraula actualment amb el mateix sentit?
- c) De quina altra manera diríeu *treure'm els ulls de sobre*?

3. (VC/VR) De qui està enamorada l'Anna? D'en Hello? D'en Peter? De tots dos? Creieu que l'Anna és molt enamoradissa? Per què? Responeu després d'haver llegit els fragments següents:

La mare no para de preguntar-me amb qui m'agradaria casar-me, però crec que ni s'imagina que és amb en Peter, perquè jo ho desmenteixo una vegada darrere l'altra sense immutar-me. Estimo en Peter com no he estimat mai ningú, i sempre miro de convèncer-me que només viu perseguint totes les noies per amagar els seus sentiments. (1 de juliol de 1942)

L'Anna s'enamora d'en Hello Siberberg pocs dies abans d'anar a la Casa del darrere. Després, però, quan es troba a la Casa del darrere ja no en torna a parlar més. Ha estat potser una coneixença, un primer amor del qual ja no se'n tornarà a recordar.

Ahir al matí em va passar una cosa molt còmica. Quan passava pel garatge de les bicicletes, vaig sentir algú que em cridava. Em vaig girar i vaig veure darrere meu un noi molt simpàtic que coneixia d'abans d'ahir a ca la Wilma i que és un cosí segon seu. (...) El noi se'm va acostar una mica tímid i em va dir que es deia Hello Silberberg. Jo estava una mica sorpresa i no sabia ben bé què pretenia, però no va trigar a dir-m'ho: buscava la meua companyia i em volia acompanyar a l'escola. «Ja que anem en la mateixa direcció, podem anar-hi junts», li vaig respondre, i junt vam anar. En Hello ja té setze anys i m'explica coses molt entretingudes. (24 de juny de 1942)

En Hello, que avui té 79 anys, va ser arrestat per ser jueu, però va fugir i va sobreviure a la Segona Guerra Mundial en un amagatall a Bèlgica, es va casar i va tenir dos fills. Viu

des de 1947 als EUA. En Silberberg es va assabentar per primera vegada de la mort de l'Anna Frank a través del seu diari.

4. (VC/VR) Al cap dels anys, en Hello va parlar de l'Anna:

La primera paraula que sempre em ve a la memòria quan penso en l'Anna és "expressiva". Era molt expressiva per l'edat que tenia, molt més que les altres noies. Era molt atractiva i li agradava riure i fer riure els altres. Era simpàtica i molt espavilada. Feia unes imitacions subtils d'altres persones. En el record sempre la veig asseguda en una gran butaca amb els mans sota la barbata i mirant directament la persona que estigués als seu davant. Tenia un posat molt "coqueto", malgrat jo no ho veia aleshores... Suposo que n'estava enamorat...

Carol Ann Lee, *Biografia de Ana Frank*, p. 155 (adaptació)

Construïu un text semblant al d'en Hello que expliqui la impressió que teniu de la primera persona de qui us heu enamorat.

5. (VC/VR) Llegint les pàgines anteriors al dia 1 de juliol deduïu aquests aspectes:

- Com era la vida de l'Anna abans d'anar a l'amagatall?
- En quines paraules es pot afirmar que en Hello està enamorat de l'Anna?
- Qui és l'Úrsula?
- En quins aspectes aquest fet s'assemblaria a una situació viscuda per una parella de joves de la vostra edat en l'actualitat?
- Què pensa l'àvia d'en Hello sobre la relació que té amb l'Anna?

6. (VC/VR) Expliqueu com era la vida escolar de l'Anna abans d'anar a la Casa del darrere:

- On estudia l'Anna en començar el seu diari?
- Quan va començar els seus estudis?
- A quina escola va començar els seus estudis?
- Quina assignatura li costa més?
- Li agrada anar a l'escola? (Mireu el dia 24 de juny de 1942.)
- Què en pensa, dels seus professors? (Mireu el dia 21 de juny de 1942.)

7. (VC/VR) Deduïm que, si el professor Keesing li fa escriure una redacció amb el títol "La xerraire", l'Anna deu parlar a classe. També sabem que que està neguitosa pel resultat dels exàmens. Cerqueu entre els primers dies el resultat final dels exàmens.

8. (VC) Busqueu, en el dia 21 de juny de 1942, les respostes a les preguntes següents:

- Quins arguments fa servir per escriure la redacció "La xerraire"?
- Què vol dir el títol de la segona redacció que el senyor Keesing li fa escriure?
- Quin argument té la tercera redacció?

9. (VC/VR) Com és l'Anna?

- Trieu adjectius per descriure-la. Podeu triar entre els que us oferim o deduir-ne més de les pàgines del diari: *oberta, seriosa, xerraire, moguda, intel·ligent, irònica, solidària, riallera, cridanera, treballadora, mandrosa...*
- Busqueu un fragment, dins les primeres pàgines del diari, on es reflecteixi el tret del seu caràcter que hàgiu escollit.

10. (VC/VR) Havent llegit els fragments del diari fins al dia 5 de juliol de 1942, parleu entre vosaltres sobre l'Anna.

- a) És una noia superficial?
- b) Què desitja?
- c) Per què necessita escriure un diari?

11. (VC/VR) Quines aficions té l'Anna? Per exemple, en una ocasió diu *De moment m'ha agafat pel ball i la dansa* (VC, 12 de gener de 1944).

a) Feu una llista de les seves aficions preferides i de les coses que menys li agraden:

<i>Les aficions preferides</i>	<i>Les coses que menys li agraden</i>
.....	.....
.....	.....

b) (VC/VR) Parleu a classe de si les seves preferències coincideixen amb les vostres.

12. (VC) Rellegiu els fragments en què l'Anna parla d'ella mateixa dels dies 20 de novembre de 1942 i 30 de gener de 1943, i compareu-los amb el fragment següent (30 de gener de 1944): *Tinc una terrible necessitat d'estar sola. El pare s'adona que no sóc la de sempre, però no puc explicar-li res.*

13. (VC/VR) Feu una llista de substantius que inclouríeu si volguéssiu descriure la teva edat.

14. (VC/VR) I ara una llista d'adjectius que inclouríeu en una descripció d'un noi o una noia de la vostra edat.

15. (VC/VR) Després de rellegir tot el fragment del dia 12 de febrer de l'any 1944, parleu entre vosaltres sobre els sentiments de l'Anna:

Fa sol, el cel és d'un blau profund, fa una brisa preciosa i jo tinc unes ganes enormes de... de tot! Desitjos de parlar, de ser lliure, de veure els meus amics, d'estar sola. Tinc tantes ganes de... de plorar! Sento dins meu una sensació com si hagués d'explotar, i sé que plorar m'alleujaria. (...) Crec que sento la primavera, sento el despertar de la primavera, ho sento en el cos i en l'ànima. (12 de febrer de 1944)

- a) Coincideixen amb els vostres?
- b) L'estat de lluita interior, és propi d'un noi o noia de l'actualitat?

2.3. Anna Frank a la Casa del darrere

1. (VC) Com és la relació de l'Anna amb els altres habitants de la Casa del darrere? Busqueu una paraula o una expressió adequada per definir aquesta relació:

<i>Habitants de la Casa del Darrere</i>	<i>Paraula o expressió</i>
Otto Frank (pare)	.....
Edith Frank (mare)	.....
Margot Frank (germana)	.....
Senyor Van Daan	.....
Senyora Van Daan	.....
Peter Van Daan	.....
Albert Dussel	.....

2. (VC/VR) Al llarg de la lectura es pot comprovar que les relacions de l'Anna amb la seva mare no són gaire bones i, a més, cada cop van empitjorant.

a) Cerqueu raons per les quals una noia com l'Anna es pot distanciar de la seva mare i sentir predilecció pel seu pare. A continuació us donem unes dates en què podeu trobar els sentiments de l'Anna vers els seus pares. Resumiu el que expliquen en una frase.

b) En les tres dates que us donem a continuació, com són les relacions entre l'Anna i la seva mare?

2 d'abril de 1943 .....

6 de gener de 1944 .....

18 de febrer de 1944 .....

3. (VC/VR) El fragment en què l'Anna resa amb la mare (del dia 2 d'abril de 1943) és potser un dels més durs del diari. Expliqueu per què.

4. (VC/VR) El dia 3 de juny de 1943, l'Anna parla del seu aniversari. Quin regal ha estat el més important per a ella?

5. (VR) Després de llegir els fragments dels dies 2 i 6 de gener de 1944, contesteu les preguntes següents:

a) En què diu l'Anna que s'ha equivocat?

b) Quin esforç farà?

c) Quin problema ha vist que té en la relació amb la seva mare?

6. (VC/VR) Fixeu-vos en els dos fragments que reproduïm. Són exemples de les males relacions entre l'Anna i la seva mare, on podeu comprovar que l'Anna ho passava molt malament, que no se sentia estimada.

Avui he tingut el que se'n diu una "discussió" amb la mare, però lamentablement, sempre se'm salten les llàgrimes, no ho puc evitar. El pare sempre és bo amb mi, i també molt més comprensiu. En moments així no suportó la mare. (27 de setembre de 1942)

A casa estan llegint un llibre titulat "Matinada sense núvols". A la mare li va semblar un llibre magnífic perquè descriu molts problemes dels joves. Amb certa ironia vaig pensar que fóra bo que primer s'ocupés de les seves pròpies joves. (12 de gener de 1944).

a) Es tracta de *conflicte*, *discussió* o *desavinences*? Busqueu al diccionari quina és la paraula més adequada per a aquestes situacions entre la mare i l'Anna.

b) (VC) Si llegiu el fragment del dia 8 de febrer de 1944, us adonareu de fins a quin punt va arribar l'enfrontament entre l'Anna i la seva mare. Aquell dia, quina va ser la causa que el va provocar? Creieu que l'Anna s'estimava la seva mare? Raoneu la resposta. Creieu que el fet de viure tancats a la Casa del darrere agreujava l'enfrontament? Per què?

c) Segons testimonis que van conèixer amb l'Anna, la Margot i l'Edith Frank al camp de concentració d'Auschwitz, la mare de l'Anna no es va separar de les filles en cap moment. Quan les seves filles van ser portades a Bergen, Belsen Edith restà a Auschwitz. No menjava res: malalta i dèbil, guardava els trossos de pa sec per a les seves filles sota la manta. Va morir el 6 de gener de 1945. Com creieu que devien ser les relacions entre l'Anna i la seva mare al camp de concentració?

7. (VC/VR) Parleu entre vosaltres sobre els problemes que avui teniu amb els pares. La comprensió, la llibertat, la permissivitat... L'Anna Frank els va viure, com tots els joves,

però en unes condicions notablement diferents. Poseu en comú alguns d'aquests problemes de comprensió entre pares i fills i feu-ne un recull per a la revista del vostre centre amb el títol "Els pares..., ens comprenen?"

8. (VC) Podeu comprovar al llarg de la lectura que l'actitud de l'Anna respecte als habitants de la Casa del darrere es va fent més tensa a mesura que passa el temps. Com es pot justificar aquesta tensió creixent?

9. (VC/VR) Responeu les preguntes següents:

- a) Què en pensa l'Anna, del senyor Dussel?
- b) És justificable que l'odiés tant? Per què?
- c) Sabeu què vol dir *Dussel*?
- d) Llegiu aquest fragment adaptat de la seva biografia i resumiu-lo oralment:

Fritz Pfeffer (Albert Dussel al diari) havia nascut a Giessen, Alemanya, l'any 1889. Va estudiar odontologia i era un bon cirurgià maxil·lar. S'havia casat amb una dona jueva i va tenir un fill. Al cap de poc temps es va divorciar i durant anys es va dedicar plenament a la seva carrera i al seu fill. Quan tenia 46 anys va conèixer una noia, Charlotta Kaletta, una alemanya no jueva de Berlín de qui es va enamorar profundament. Charlotta també tenia un fill d'un matrimoni anterior. Durant el temps en què Pfeffer va estar a l'amagatall s'escribia cartes amb la seva estimada Charlotta que arribaven als seus destins gràcies als protectors dels amagats. Segons testimoni del seu fill, era un home molt bo, estricte i gran amant de la vida activa i moderna, li agradava la muntanya, remar, muntar a cavall: "Un home que ha estat actiu tota la vida, acabant a l'amagatall... Era com engabiar un ocell."

10. (VC/VR) Després de llegir tot l'any 1943 ens adonem que la tensió a la Casa del darrere és constant. Responeu les preguntes següents:

- a) Les baralles en situacions extremes, són comprensibles? Per què?
- b) Quins factors influeixen en les baralles a la Casa del darrere?
- c) Segurament que les condicions de vida de la Casa del darrere van fer canviar el caràcter dels seus habitants. Us imagineu com devien viure, tancats sempre en el mateix lloc, sense possibilitats de sortir, amb neguits, pors de ser descoberts o de passar gana...? Creieu que l'Anna és justa quan parla dels habitants de la Casa del darrere? Per quina raó tergiversa el seu caràcter?

11. (VC/VR) Ara us fixareu en les relacions de l'Anna amb en Peter Van Daan. Anoteu com evolucionen els sentiments:

<i>Data</i>	<i>Percepció que l'Anna té d'en Peter</i>
14 d'agost de 1942	.....
14 d'octubre de 1942	.....
14 de febrer de 1944	.....
28 de febrer de 1944	.....
1 d'abril de 1944	.....
16 d'abril de 1944	.....
19 de maig de 1944	.....
6 de juliol de 1944	.....
15 de juliol de 1944	.....

12. (VC/VR) Quan l'Anna va arribar a l'amagatall, s'hi sentia bé: *Aquí sempre somio coses agradables, però la veritat és que ens haurem de quedar aquí fins que acabi la guerra.* (12 de juliol de 1942)

Llegiu el fragment del dia 7 d'octubre de 1942. Expliqueu el somni de l'Anna, per escrit, en poques paraules.

13. (VC) Parleu, en grups de quatre o cinc alumnes, dels aspectes següents:

a) Per què té el somni d'anar a Suïssa, l'Anna? Per què fa una llista? Té a veure amb les seves mancances, amb les seves necessitats, amb les seves pors, amb el seu enyorament de sortir a l'exterior?

b) Feu una llista de cinc punts amb les conclusions que en tragueu:

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

14. (VC) El dia 3 d'octubre de 1942, l'Anna parla d'un llibre que ha llegit: *Les infanteses d'Eva.*

a) Llegiu aquest fragment del diari i digueu quin desig expressa que voldria aconseguir per poder ser adulta.

b) En el fragment del 2 de novembre de 1942 torna a parlar del mateix tema. Afegit, a sota, escrit uns mesos més tard, l'Anna es penedeix d'escriure sobre aquest tema d'una manera tan desvergonyida. Amb quina oració ho diu?

15. (VC/VR) Escriviu els adjectius amb què descriuríeu l'Anna al començament del diari i els adjectius amb què la descriuríeu els mesos de juny i juliol de 1944. Després, compareu-los.

<i>Any 1942</i>	<i>Juny/juliol de 1944</i>
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

16. (VC) La germana gran de l'Anna, la Margot Betti, havia nascut el 16 de febrer de 1926. Era, per tant, tres anys més gran que l'Anna. Els qui la van conèixer la descrivien com una noia molt seriosa, responsable i estudiant. El seu pare, l'Otto, diu que de nena ja era brillant i s'avenia amb tothom.

a) Com és la Margot?

b) Què sent l'Anna per la seva germana?

c) Quines diferències es fan més notables entre les dues germanes?

d) Té alguna mena de gelosia, l'Anna, de la Margot?

17. (VC) L'Anna té por. Moltes més vegades de les que ho diu. Cal entreveure-ho a partir del que ens va explicant. Quan se'n va a dormir, l'Anna té moments de tristor i, sobretot,

perquè mentre jo dormo en un llit ben abrigat, les meves amigues més estimades vés a saber on paren.

Em fa molta por pensar en totes aquelles persones amb qui m'he sentit sempre tan íntimament lligada i que ara estan en mans dels més cruels botxins que mai no hagin existit.

I tot per ser jueus. (19 de novembre de 1942)

- a) Qui és la Hanneli? Per què pensa en ella l'Anna? Heu de recórrer al principi del diari i cercar informació sobre la Hanneli, però encara en trobareu més en aquesta web: www.annefrank.org.
- b) Per què us sembla important per a l'Anna la seva amiga Hanneli? El fragment del diari del 27 de novembre de 1943 us pot ajudar a entendre-ho.

22. (VC) L'Anna és una noia alegre, malgrat tot. Encara que passi molts moments de tristesa i de depressió, l'Anna té una força de voluntat impressionant per trobar la felicitat. Però, com es pot ser feliç en un amagatall, sense sortir al carrer, sense tenir els amics i les amigues a prop, sense poder fer res del que havia fet fins al dia que van anar a amagar-se? Heu trobat al diari moments de felicitat i d'alegria? Sí? Quins?

23. (VC/VR) A poc a poc el caràcter de l'Anna va canviant. Es fa gran. A més, l'experiència que està suportant la farà ser més adulta. Potser molt més que qualsevol noia de la seva edat (22 de desembre de 1942): *Que assenyada que m'estic tornant! Aquí tot s'ha de fer amb seny: estudiar, obeir, tancar la boca, ajudar, ser bona, cedir i no sé quantes coses més. Em temo que el meu seny, que no és gaire gran. S'estigui esgotant massa ràpid i que no me'n quedi gens per després de la guerra.*

Què vol dir ser assenyada? De quina altra manera podríeu dir-ho?

24. (VC/VR) Segons que explicaren els protectors de l'amagatall, uns anys després de la guerra, l'Anna passava moltes hores trista i deprimida, tenia problemes per dormir i li donaven valeriana perquè es calmés.

Una vegada i una altra em pregunto si no hauria estat millor per a tots que en lloc d'amagar-nos ja fóssim morts i no haguéssim de passar per aquest malson, i sobretot que no comprometéssim els altres. Però també aquesta idea ens esgarrija, encara estimem la vida, encara no hem oblidat la veu de la natura, encara tenim esperances, esperances que tot surti bé. (26 de maig de 1944)

- a) Creieu que l'Anna té raons per estar trista? Per què?
- b) Feu una llista de fets que entristeixen l'Anna.
- c) Busqueu al diari un altre fragment en què trobeu l'Anna angoixada i trista, cap al juliol de 1944.

25. (VC/VR) Sovint, l'Anna parla de sexualitat en el seu diari. És un tema que la preocupa, que li interessa molt. Llegeix llibres sobre sexualitat, sobre l'adolescència. De tots aquests temes el diari n'és ple. El fragment del dia 6 de gener de 1944 (VC), interessantíssim perquè tracta diferents temes —des de les relacions amb la seva mare fins a la seva evolució com a persona, o la solitud— escriu que ha llegit un article sobre aquest tema. Val la pena de detenir-nos una mica a treballar aquest episodi: l'Anna fa una anàlisi detallada dels canvis que està vivint en el seu cos de jove: *Em sembla molt miraculós el que m'està passant, no tan sols el que es pot veure pel costat exterior del meu cos, sinó també el que es desenvolupa en el seu interior. (...) Voldria preguntar-li a en Peter si sap com és el cos d'una noia. (6 de gener i 24 de març de 1944)*

Per grups, feu una llista de tres temes que planteja l'Anna sobre sexualitat i responeu aquestes preguntes:

- a) Són els mateixos temes que us interessin a vosaltres? Per què?
- b) Són temes tabú encara avui? Per què?
- c) Podeu parlar-ne amb els amics i amigues indistintament? I amb els pares?

26. (VC/VR) L'Anna parla més d'un cop del seu futur, de les seves aficions, dels seus desitjos. En parla amb la seva germana Margot i amb en Peter. I, sobretot, en general la seva visió de futur sempre és optimista!

L'Anna té molt clar que vol ser escriptora, des del començament del seu diari. Però és més endavant que notem la maduresa de les seves reflexions quant a la seva professió futura: *Ara un altre tema: fa molt temps que el meu gran desig és arribar a ser periodista i més endavant una escriptora famosa. Vejam si algun dia puc portar a terme aquest deliri (!) de grandesa, però temes fins ara no me'n falten. Sigui com sigui, quan acabi la guerra voldria publicar un llibre titulat "La Casa del darrere"; encara cal veure si resulta, però el meu diari podria servir de base.* (11 de maig de 1944)

- a) D'aquest mateix tema ja en parla el 29 de març de 1944. Rellegiu-ne el fragment; creieu que en parla amb gaire seriositat? Per què?
- b) Busqueu, en llibres o per Internet, informació sobre la publicació del diari de l'Anna Frank i feu-ne un article per a una revista.

2.4. Anna Frank escriptora

1. (VC/VR) L'Anna diu això el dia 20 de juny de 1943 (VR): *Jo no havia escrit mai un diari. A qui poden interessar els pensaments d'una noia de tretze anys? Són importants? Ara vull escriure i vull fer sortir del meu cor moltes coses amagades.*

L'Anna, al principi del seu diari, no parla mai de ser escriptora, no troba que el seu diari pugui interessar a ningú. És més endavant que s'ho planteja. El seu pare, quan va aplegar tots els papers dels seus escrits, alguns mesos després d'acabada la guerra, va poder descobrir com l'Anna havia refet el seu diari amb la intenció que fos publicat.

A l'Anna li agrada escriure. I això ho demostra al principi del seu diari quan explica la història divertida de les redaccions que li fa escriure el vell professor Keesing. Primer li va fer escriure una redacció titulada "La xerraire". L'endemà va tornar a parlar i Keesing li va ordenar de fer una altra redacció, "La xerraire empedreïda", i encara després una tercera redacció, "Qua-qua, qua-qua, clacava l'ànec", que escriuria en vers amb l'ajuda d'una amiga.

Si llegiu tot el fragment del 21 de juny de 1942, podreu constatar que a l'Anna no li fa res haver d'escriure una redacció, o dues o tres. Per a ella és divertit!

- a) A l'hora d'escriure una redacció, què feu?

	Sí	No	De vegades	Si m'hi obliguen
Us plantegeu com desenvolupareu el tema?				
Aneu escrivint tal com raja?				
Us feu un guió per escrit?				
Decidiu si voleu arribar a unes conclusions?				
Escriviu vivències vostres o del vostre entorn?				
Teniu en compte obres literàries?				

b) Traieu conclusions del resultat.

2. (VC/VR) Durant l'estiu de 1943 l'Anna va descobrir una nova diversió, que ben aviat seria una passió: escriure contes.

Fa unes setmanes em vaig posar a escriure una història, una cosa que fos pura fantasia, i m'ha agradat tant fer-ho que la meva producció literària ja va formant una autèntica pila de paper. (7 d'agost de 1943)

Molts d'aquests contes estan inspirats en la vida que duïen a la Casa del darrere, però amb molt d'humor i d'ironia: un dels contes, "Miserables!" tractava del problema de les puces, però els miserables no eren les puces, sinó els Van Pels, que no havien seguit el consell que abans d'anar a la Casa del darrere es desfessin de les puces i per culpa seva, tota la casa n'anava plena.

Després de la seva mort, els contes que l'Anna Frank va escriure durant el temps que estigué amagada foren trobats entre els seus papers. Fou també el seu pare qui s'encarregà de publicar-los. Després d'haver llegit una bona part del diari, digueu per què creieu que escrivia contes, l'Anna? De les opcions que teniu, trieu les que us semblin millors:

- Per distreure's.
- Per publicar-los.
- Per exercitar-se en l'ofici d'escriure.
- Per passar-ho bé.
- Per distreure els altres amagats.
- Perquè després fossin publicats.
- Altres raons.

3. (VC) L'Anna tenia una ploma estilogràfica Montblanc, amb plomí d'or. Encara avui es fabriquen aquestes plomes estilogràfiques, que tenen renom a tot el món. Llegiu el fragment de l'11 de novembre de 1943 .

a) Transformeu la trista anècdota de l'estilogràfica en un conte:

- Teniu la informació suficient, per tant no heu d'inventar res, simplement redactar de nou la història amb les vostres paraules.
- Com que es tracta d'una narració breu cal que tingueu en compte que la trama és senzilla i que cal que l'estructura sigui clara: introducció, desenvolupament i desenllaç.
- Podeu provar de limitar l'espai: no sobrepasseu les 200 paraules.

4. (VC/VR) Quan diem que l'Anna volia ser escriptora no és només perquè ella ho manifestés en el seu diari, com ja heu pogut comprovar, sinó que ho notem en la sensibilitat amb què descriu la vida a la Casa del darrere o amb què parla del seu enamorament, del seu món interior o del sofriment.

Darrere la casa hi ha un castanyer, encara viu avui, que l'Anna esmenta alguns cops al seu diari. (Les referències al castanyer només les trobareu a la versió completa.) Aquest castanyer el podeu veure, si voleu a la web <http://www.annefrank.org>, en directe. Si us hi connecteu de nit, per tant, no es veu gens bé. Si fa vent, podreu veure com es mouen les fulles. L'Anna Frank parla en tres moments, d'aquest arbre:

Quan aquest matí he pujat a les golfes, en Peter hi era, endreçant coses. Ha acabat de pressa i ha vingut on era jo, asseguda a terra, al meu racó preferit. Els dos hem mirat el cel blau, el castanyer sense fulles amb les seves branques plenes de gotetes resplendents, les gavines i altres ocells que quan volen per sobre els nostres caps semblen d'argent, i tot això ens va commoure i ens va encongir tant el cor que no podíem ni parlar. (23 de febrer de 1944)

Després d'un hivern de mitges tintes, ara ens està tocant una primavera preciosa. L'abril és realment meravellós; no fa ni molt de fred ni molta calor. El castanyer ja està molt verd, aquí i allà ja broten els primers tirsos. (18 d'abril de 1944)

El castanyer ha florit de dalt a baix, i a més és ple de fulles, i està molt més bonic que l'any passat. (3 de maig de 1944)

a) Expliqueu el significat dels sintagmes següents:

- els ocells... semblen d'argent* .....
- ens va encongir tant el cor* .....
- un hivern de mitges tintes* .....
- els primers tirsos* .....
- ha florit de dalt a baix* .....

b) Creieu que podem dir que els fragments anteriors són literaris? Per què?

2.5. La vida dels Frank fins al 8 de juliol de 1942

1. (VC/VR) Llegiu el text següent i, a continuació, feu les activitats que proposem:

Els Frank eren una família de classe mitjana. L'Otto Frank tenia un negoci, vivien relativament bé fins que a Alemanya va començar a governar Hitler. Llavors, amb les lleis antisemites que es van anar decretant, els Frank, com la majoria dels jueus que vivien a Alemanya, van anar perdent llibertat d'actuar, de fer negocis, de tenir una escola com tothom per als seus fills, de viure en pau...

Per això, els Frank van marxar d'Alemanya l'any 1933 per instal·lar-se a Holanda, concretament a Amsterdam, on l'Otto Frank va poder muntar un negoci que anava d'allò més bé. Les filles van anar a l'escola Montessori d'Amsterdam i en poc temps tota la família es va adaptar a la vida en aquella ciutat.

Però l'any 1940, ja en plena Segona Guerra Mundial, els nazis ocupen Holanda i els jueus haurien de patir les mateixes vexacions que els jueus alemanys. I poc temps després se'ls prendrien tots els drets com a ciutadans. A continuació, la persecució ja seria un fet. Així arribem a la data en què l'Anna comença el seu diari.

a) Quan van començar a anar malament les coses per als jueus d'Holanda, segons ens diu l'Anna Frank al seu diari?

b) Quina en va ser la causa?

2. (VC/VR) Ompliu dues llistes amb les obligacions i les prohibicions que afectaven els jueus quan l'Anna comença el seu diari.

Obligacions dels jueus

Prohibicions als jueus

- .....
- .....
- .....

3. (VC/VR) Tot i això l'Anna no és una noia trista, ni viu amb angoixa; el primer que escriu al seu diari ho reflecteix:

A les set vaig anar a despertar el pare i la mare. Després vaig anar a la sala d'estar a obrir els regals. El regal més bonic vas ser tu, diari. Hi havia flors a taula, i més tard van arribar més flors i més regals.

A l'escola, vaig portar galetes als meus amics, i al pati vam jugar al joc que vaig dir jo. (VR, 14 de juny de 1942)

En què es distreuen l'Anna i la seva família a la Casa del darrere?

2.6. L'amagatall o Casa del darrere

1. (VC/VR) A l'Anna li sembla que han passat anys des del 5 fins al 8 de juliol, però és que en aquests tres dies l'Anna va viure un canvi molt gran en la seva vida. Va haver d'amagar-se, juntament amb la seva família, per no ser detinguda pels soldats alemanys.

Sembla que hagin passat molts anys des de diumenge. Han passat tantes coses! Però sóc viva i això és el més important. (VR, 8 de juliol de 1942)

Des del matí de diumenge fins ara sembla que hagin passat anys. Han passat tantes coses que és com si tot d'una el món estigués cap per avall, però ja ho veus, Kitty: encara sóc viva, però no em preguntis ni on ni com. (8 de juliol de 1942)

Potser ho podem comparar amb el fet d'haver passat uns dies fora de casa o uns dies especialment intensos, ni que siguin pocs. A la tornada ens sembla que hagi passat molt de temps. Feu una cronologia del procés d'anada cap a l'amagatall, segons explica el dia 8 de juliol.

Diumenge a la tarda .....

Més tard sap per què s'han d'amagar .....

La Margot i l'Anna es preparen. Què fan? .....

A la nit .....

A dos quarts de sis de la matinada .....

A dos quarts de vuit del matí .....

On van? Per què? .....

2. (VC/VR) Amagar-se dels alemanys era el motiu per què molts jueus van refugiar-se en llocs on no els poguessin trobar. Alguns havien marxat a Canadà, a Suïssa o als EUA, altres no veien el perill tan imminent com ho fou després. Els Frank havien rebut una citació adreçada a la Margot, que hauria hagut d'anar a treballar per als alemanys...

Fa uns dies, quan fèiem una volta per la plaça, el pare començà a parlar de la clandestinitat. (5 de juliol de 1942)

L'Anna no sap quan hauran d'anar a la Casa del darrere:

—Però, pare, quan serà això?

La seriositat de les paraules del meu pare em va fer por.

—Per això no t'amoïnis, ja ens n'ocuparem nosaltres. Tu viu la vida despreocupadament mentre puguis. (5 de juliol de 1942)

Alguns estats estaven sofrint les conseqüències de la depressió dels anys 30 i encara que no tenien problemes per acceptar jueus, no els admetien per raons econòmiques.

a) Busqueu informació sobre la situació dels jueus a l'exili durant la Segona Guerra Mundial.

b) Quin dia deduíu que l'Anna i la seva família van anar a la Casa del darrere?

3. (VC/VR) Busqueu paraules del diari relacionades amb l'amagatall, que fins i tot de vegades és anomenat amb ironia.

4. (VC/VR) I ara busqueu al diccionari sinònims de la paraula *amagatall*.

5. (VC/VR) El dia 9 de juliol l'Anna fa una descripció de la Casa del darrere, que es troba al bell mig d'Amsterdam, al carrer de Prinsengracht, n. 263.

Busqueu a la web www.annefrank.org la seva història i quina és la seva funció en l'actualitat.

Què hi ha actualment? .....

Des de quan? .....

Quines activitats s'hi duen a terme? .....

Es pot visitar? Què s'hi pot visitar? .....

La Casa del darrere (dibuix)

(www.annefrankguide.com)

6. (VC/VR) Llegiu en veu alta la descripció i aneu resseguint en el dibuix els diversos llocs que explica l'Anna en el seu diari.

7. (VC/VR) Partim de la descripció de l'amagatall o Casa del darrere que fa l'Anna. En primer lloc ens situa on es troba. Ella no ho sabia! Podríem dividir la descripció en dues parts: la descripció de tot l'edifici i la descripció de la Casa del darrere.

a) Quines paraules inicien la descripció de l'amagatall o Casa del darrere?

b) Quin ordre segueix l'Anna per descriure la Casa del darrere?

8. (VC) Feu una llista de nexes d'ordenació espacial que trobem en la descripció.

9. (VC/VR) Ara rellegiu la descripció: quin és el temps verbal més usat?

10. (VC/VR) Feu una altra llista, ara, de substantius que designen les diferents estances de la Casa del darrere.

11. (VC/VR) És clar que quan parlem d'espais en un habitatge sempre es tenen en compte les dimensions, la claror i la situació. Sobre la situació ja n'hem parlat. Sobre la claror... en un altre fragment es pot llegir que sempre calia tenir les cortines posades, per no ser vistos des de l'exterior.

Busqueu en la descripció els adjectius que facin referència a la llum i a les dimensions:

<i>Nom de l'estança</i>	<i>Adjectiu</i>
Corredor:	.....
Habitació de les germanes Frank	.....
Habitació dels Van Daan	.....
Lavabo i vàter	.....
Cambra de pas	.....

12. (VC/VR) Descobriu el nostre centre: Estudieu com és el vostre centre. Passegeu-hi tranquil·lament i anoteu allò que us sembli interessant. Després, repartiu-vos la feina de fer una descripció de cada una de les estances del centre. Recordeu que cal que cadascú, en el moment que es posa a escriure, s'ha d'organitzar per escriure amb ordre, precisió i amb l'adjectivació adequada. Un cop acabat, confeccioneu un dossier, amb esquemes, fotografies i plànols del centre i munteu una exposició.

13. (VC/VR) Tot i que corrien el risc de ser detinguts i empresonats, ser deportats a camps de concentració o, fins i tot, ser condemnats a la pena de mort, moltes persones anònimes van dedicar la seva vida a ajudar i a amagar els jueus, tant a Alemanya, com a Holanda, Polònia o Àustria. En Johannes Kleiman i en Victor Kugler van ser els primers a assabentar-se dels plans de l'Otto i l'Edith Frank de passar a la clandestinitat; tot seguit ho sabrien la Miep Gies i la Bep Voskuijl. L'Otto Frank els preguntà si estarien disposats a ajudar-lo a ell i la seva família, així com als Van Pels. "Tots quatre van respondre de seguida que sí, malgrat conèixer el perill que això suposava", va afirmar l'Otto Frank, pocs mesos després de la guerra.

a) Digueu el nom real de tots els habitants de la Casa del darrere: són les persones que els protectors van ajudar.

b) Busqueu informació sobre els protectors del amagats de la Casa del darrere a la pàgina web <http://www.annefrank.org>.

2.7. La vida a la Casa del darrere

1. (VC) El dia 4 d'agost de 1943 i següents, l'Anna descriu la vida a la Casa del darrere. Fora de la Casa del darrere, al magatzem, hi treballen persones que els podrien

denunciar, si els sentissin. Per això hi ha d'haver molta precaució en els seus moviments. Fins i tot per estirar la cadena del vàter cal aquesta precaució.

La vida a l'amagatall va estar marcada pel silenci, la por, les notícies de la ràdio, els problemes de l'alimentació, les dificultats de convida vuit persones en un espai reduït... No era fàcil viure a l'amagatall i això ho reflecteix l'Anna al seu diari moltes vegades. L'Otto Frank, el pare de l'Anna, va fer esforços perquè els vuit amagats tinguessin un mínim de distraccions i obligacions amb què poder passar el temps: l'exercici físic, les tasques, l'aprovisionament, l'estudi, la lectura i el treball omplien les hores en un espai tancat, sense possibilitat gairebé ni de veure la llum del sol.

Ja sabem què fan, doncs, els habitants amagats. Però, sabeu en què treballen les persones que hi ha al magatzem? Sabeu el nom d'algun dels treballadors?

2. (VC/VR) Els habitants de la Casa del darrere romanien tancats les vint-i-quatre hores del dia. Quan hi havia gent treballant al magatzem de la planta baixa havien d'estar en silenci absolut. Durant el dia no podien estirar la cadena del vàter perquè les canonades passaven pel magatzem. Què feien durant el dia? Estudiaven, llegien i seguien les notícies que els arribaven a través de la ràdio o de les informacions que els feien arribar els protectors. Les dimensions tan reduïdes del refugi i la por de ser descoberts, el fet que hi hagués poca intimitat i que tot s'hagués de compartir, van crear moltes tensions i moltes baralles, la qual cosa, per a l'Anna, era motiu d'angoixa. L'únic que podia fer per desfogar-se era escriure al diari com més sovint millor.

- a)** A la televisió, i sense cap mena de pressió política, s'han fet concursos per veure com aguanten tot de persones en una casa d'on no poden sortir durant uns mesos. Es discuteixen, aquestes persones? Per què?
- b)** Ara imagineu-vos en quin estat devien viure els amagats, si el fet d'estar tancats era per amagar-se dels nazis, amb tota la pressió i l'angoixa que això comportava. Expliqueu-ho per escrit en unes quinze línies.

3. (VC/VR) La preocupació més gran dels habitants de la Casa del darrere era, a part de la por a ser descoberts, el menjar. Els protectors o ajudants els portaven menjar fresc, sempre que podien, ja que depenien d'ells i dels cupons de racionament. El pa es lliurava dos cops per setmana, que aparentment era per al personal del magatzem. També tenien patates, que els portaven d'altres botigues, llet i, quan anava barata, fruita. La major part del menjar s'havia de comprar al mercat negre, la qual cosa vol dir que costava un preu molt elevat. L'Anna parla dels cupons de racionament al diari:

Els cupons de racionament també els comprem de manera clandestina. El preu augmenta contínuament; de 27 florins ha pujat ja a 33. (9 de novembre de 1942)

Aconseguiu cupons de racionament al mercat negre. (VR, 9 de novembre de 1942)

Malgrat tot, l'alimentació, als primers temps, és raonable, tot i que l'Anna es queixa sovint que durant molt temps han de menjar el mateix. El mateix dia 9 de novembre continua parlant dels aliments, dels aliments no peribles.

- a)** Què vol dir *aliments no peribles*?
- b)** Per què havien de tenir aliments no peribles a l'amagatall?
- c)** Feu una llista d'aliments no peribles que conegueu, o que mengeu vosaltres.

4. (VC/VR) Com ja heu pogut constatar en la lectura, les relacions entre els habitants de la Casa del darrere foren cada cop més tenses. Les baralles i els mals humors es repetien sense parar.

- a)** Com que el motiu més important era la manca d'aliments, feu una llista de noms d'aliments que trobeu fins al 22 de desembre de 1942.

- b) Com poden aconseguir menjar fresc?
- c) Quin és el menjar més desitjat?

5. (VC/VR) Rellegiu el que explica l'Anna el dia 1 de maig de 1943. Per què està molt enfadada? Amb qui està enfadada?

6. (VC) Busqueu una oració relacionada amb l'alimentació per a cada un dels habitants de la Casa del darrere, després d'haver llegit el fragment del dia 9 d'agost de 1943:

- El senyor Van Daan .....
- La senyora Van Daan .....
- Peter Van Daan .....
- Margot .....
- La senyora Frank .....
- El senyor Frank .....
- Anna .....
- Dussel .....

7. (VC) Arriba un moment que les relacions deuen ser insuportables, com explica l'Anna el dia 15 de gener de 1944. A mesura que avançava la guerra, cada cop era més difícil per als ajudants comprar menjar i, de vegades, l'esmorzar havia de consistir amb un tros de pa sec i una mica de sucedani de cafè. El 14 de març de 1944 l'Anna parla del fàstic que li provoca el menjar, ja que els manquen moltes coses i l'alimentació ha quedat reduïda a conserves o patates... Tot i això, l'Anna sempre ho veu tot amb un to positiu (25 de maig de 1944): *Passarem gana, però qualsevol cosa és millor que ser descoberts.*

Quina actitud mostren els habitants adults de la Casa del darrere davant els problemes de l'alimentació el dia 14 de març de 1944?

Actitud dels amagats

- La senyora Van Daan .....
- El senyor Van Daan .....
- Otto Frank .....
- Edith Frank .....
- Albert Dussel .....

8. (VC/VR) Ompliu els buits per completar les locucions referides, totes, al fet de passar gana:

- Qui té gana somia .....
- Ser més llarg que un dia .....
- A qui té ..... les pedres li semblen pa.
- Qui no té tall, rossega els .....
- Val més pa dur que estar .....

9. (VC/VR) El dia 4 d'agost de 1943 i següents, l'Anna descriu la vida a la Casa del darrere. A fora, al magatzem, hi treballen persones que els podrien denunciar si els sentissin. Cerqueu un fragment del diari que parli dels problemes que tenen relacionats amb els conceptes que teniu a continuació:

- Silenci .....
- Higiene .....
- Alimentació .....
- Informació de l'exterior .....
- Vida en comú .....

- 10.** (VC) En què passaven el temps els habitants de la Casa del darrere?
- a) L'Anna ens explica com es diverteix el dia 6 d'abril de 1944. Feu una llista de les diversions que esmenta.
  - b) Quina de les seves diversions us agrada més a vosaltres?
  - c) Us imagineu viure en un lloc tancat, sense poder sortir a fora? Avui, com us divertiríeu? Quins passatemps us sembla que podríeu tenir? Són diferents dels que tenia l'Anna?

11. (VC/VR) A part dels problemes de convivència i d'alimentació, que ja han estat tractats, hi havia la qüestió de la higiene, del manteniment de la casa, de l'oci, de la salut... i moltes altres que van suportar amb més o menys paciència els habitants de la Casa del darrere. Un dels problemes de salut de l'Anna va ser la vista. Havia de posar-se ulleres, però no podia sortir de l'amagatall... Per tant, a l'amagatall s'havien de resoldre moltes situacions sense recórrer a l'exterior. Ompliu aquesta taula i ho podreu comprovar:

<i>Problema</i>	<i>A qui avisem?</i>	<i>Qui ho arreglava a l'amagatall?</i>
S'ha espatllat la calefacció	Al lampista	
S'ha espatllat un llum	A l'electricista	
Hi ha humitat en una paret	Al paleta	
S'ha embussat el vàter	Al llauner	
S'ha de fer una prestatgeria	Al fuster	

12. (VC/VR) Un altre fet evident són les privacions: Què els falta, als habitants de la Casa del darrere?

<i>Els manca?</i>	<i>Sí/No</i>
Vestir a la moda	
Paper per escriure	
Llibres per llegir	
Calçat	
Medicaments	
Aire pur	
Temps per llegir	
Electricitat	
Calefacció	
Sabó	

13. (VC) Per a l'Anna són molt més importants altres coses:

Trobem a faltar moltes, moltíssimes coses aquí, des de fa molt de temps, i jo les trobo a faltar igual que tu. No pensis que parlo de les coses exteriors, perquè en aquest sentit aquí realment no ens falta res... (23 de febrer de 1944)

Creieu que és veritat que no els falta res? Per què?

14. (VC/VR) A la Casa del darrere, per tant, no es poden fer la majoria d'activitats que són normals en una situació normal.

a) Quin dia no poden fer aquestes activitats?

11 de juliol de 1942: no poden fer soroll

.....: no poden sortir al carrer

.....: no poden obrir les finestres, ni mirar a l'exterior

a) Digueu altres activitats normals que no podien fer els habitants de la Casa del darrere.

15. (VC/VR) Busqueu substantius que indiquin sensacions que devien viure els Frank i la resta d'habitants en aquell amagatall:

16. (VC/VR) Rellegiu el fragment del dia 17 de novembre de 1942. El dia 10 de novembre arriba un altre hoste a l'amagatall, el senyor Dussel. Els homes de l'amagatall li lliuren la "Guia reglament de la Casa del darrere".

a) Creieu que és seriosa? Per què?

b) Per què podem dir que aquesta guia és una broma?

c) Per què no es pot parlar mai en alemany a la Casa del darrere?

17. (VC) Les coses són molt difícils l'any 1944. Pensem que ja fa gairebé dos anys que els habitants de la Casa del darrere estan amagats. Per què us sembla que l'Anna pot arribar a dir aquestes paraules?

Una vegada i una altra em pregunto si no hauria estat millor per a tots que en lloc d'amagar-nos ja fóssim morts i no haguéssim de passar per aquest malson, sobretot que no comprometéssim els altres. (26 de maig de 1944)

18. (VC/VR) Com que els habitants de la Casa del darrere romanen tancats, les notícies els arriben a través dels seus amics protectors o de la ràdio, que escolten d'amagat, quan al magatzem ja no hi treballa ningú. També aconseguen saber moltes coses dels seus amics jueus quan a la Casa hi arriba el vuitè habitant, el senyor Fritz Pfeffer, un dentista jueu amic dels Frank.

Ahir a la nit vam baixar tots quatre a l'antic despatx del pare i vam posar la ràdio anglesa. Jo tenia tanta por que algú ens pogués sentir que li vaig pregar al pare que tornéssim a dalt.

La vida aquí no és tan terrible, perquè podem cuinar nosaltres mateixos i a baix, al despatx del pare, podem escoltar la ràdio. (11 de juliol de 1942)

L'Anna també pot sentir, a través de Ràdio Orange, una emissora holandesa a l'exili, les notícies de la família reial holandesa, per qui té una gran estimació:

De vegades escolto Ràdio Orange; fa poc va parlar el príncep Bernard, que va explicar que, pel gener esperaven el naixement d'un nen. A mi m'encanta la notícia, però a casa no entenen la meva afició per la casa d'Orange. (21 de setembre de 1942)

a) Sabeu qui són els Orange? Busqueu informació sobre els Orange.

b) Qui era el príncep Bernard? Tenia fills? Quants? Amb qui estava casat?

c) Sabeu què és un arbre genealògic? Proveu de fer un arbre genealògic de la vostra família.

19. (VC/VR) Però el que més colpeix l'Anna, és tot el que fa referència a la repressió que estan sofrint els seus germans jueus. Les notícies que sent per la ràdio no són mai afa-

lagadores, els que els porten els protectors, tampoc. Noteu l'angoixa que desprenen aquests fragments:

Avui no tinc més que notícies desagradables i desconsoladores per explicar-te. Als nostres nombrosos amics i coneguts jueus se'ls estan enduent en grups. La Gestapo no té la mínima consideració amb ells. Els carreguen nio més ni menys que en vagons de bestiar i els envien a Westerbork, el gran camp de concentració per a jueus de la província de Drente. (...) Deu ser un lloc espantós. (9 d'octubre de 1942)

A la fi els anglesos han tingut algunes victòries a l'Àfrica, i Stalingrad encara no ha caigut encara no ha caigut de manera que els senyors de la casa estan molt alegres... (5 de novembre de 1942)

La sorpresa més gran ens la va donar el senyor van Daan, quan ens va informar que els anglesos havien desembarcat a Tunísia, Algèria, Casablanca i Oran. (...) Acabem de sentir per la ràdio la notícia que ha caigut Algèria. El Marroc, Casablanca i Oran ja fa uns dies que són en mans dels anglesos. Ara només falta Tunis. (9 de novembre de 1942)

Ens arriben notícies cada vegada més atroces sobre el que els passa als jueus. (10 de novembre de 1942)

Ja heu comprovat el gran coneixement que tenia l'Anna sobre el que els passava als jueus (com heu vist, per exemple, a l'exercici 3 del subapartat 2.1. *Les primeres pàgines del diari* d'aquest mateix apartat II). Busqueu, ara, el significat de les paraules següents en una enciclopèdia, paraules relacionades amb la repressió contra els jueus:

<i>Paraula</i>	<i>Significat</i>
<i>Shoa</i>	.....
<i>Holocaust</i>	.....
<i>Deportació</i>	.....
<i>Camps de concentració</i>	.....
<i>Camps d'extermini</i>	.....
<i>Purga</i>	.....
<i>Cambra de gas</i>	.....
<i>Solució final</i>	.....

2.8. La religió

1. (VC/VR) L'Anna parla sovint de pràctiques religioses.

- a) Quina és la religió de l'Anna? En què es basa la seva religió? És una religió monoteista?
- b) Citeu alguna festivitat d'aquesta religió.

2. (VC) La família de l'Anna és jueva practicant i bastant liberal. Viu la religió com a signe d'identitat del seu poble, sense cap mena de fonamentalisme. L'Anna s'aferra a la religió davant l'aterridor moment que viu (29 de desembre de 1943): *Només ens queda resar perquè Déu vulgui que es produeixi un miracle i en salvi alguns. Espero estar resant prou.*

A mesura que passa el temps a la Casa del darrere, l'Anna es va fent més religiosa per necessitat (3 de març de 1944): *Aquesta nit, tot mirant l'espelmeta, m'he tornat a posar contenta i m'he tranquil·litzat. En realitat, en aquella espelma hi havia l'àvia, i és ella la que em protegeix i m'acull, i la que fa que em torni a posar contenta.*

El dia 11 d'abril de 1944, data en què l'Anna escriu molt i sobre molts temes, parla també del fet religiós i de la seva confiança en Déu: *Cap de nosaltres ha passat mai un perill tan gran com el que vam passar aquella nit. Déu ens va protegir una barbaritat, imagina-t'ho: la policia davant de la porta de l'amagatall, al llum del replà encesa, i nosaltres encara així passem inadvertits. «Estem perduts», vaig dir aleshores en veu baixa, però una altra vegada ens hem salvat. Si arriba la invasió i les bombes, cadascú podrà defensar-se a si mateix, però aquesta vegada la por era pels bons i innocents cristians.*

- a) Què va passar en aquest episodi que explica l'Anna?
- b) Com se sent, l'Anna, com a jueva?
- c) Què es pensava que li passaria, en aquells moments?
- d) Quin és el seu desig més gran després d'haver passat l'experiència?

3. DESPRÉS DE LA LECTURA: CONSTRUÏM UN MÓN MÉS DIGNE

1. (VC/VR) La família de l'Anna Frank, igual que milers de jueus, van haver d'emigrar del seu país per causes polítiques, ètniques i culturals. El nazisme havia discriminat els jueus i els havia arrabassat els seus drets, fins i tot els de ciutadania.

- a) On emigraren els Frank?
- b) Com foren acollits al seu nou país?
- c) Amb l'ajut del vostre professor o de la vostra professora, feu una reflexió a classe sobre l'emigració forçada causes polítiques, ètniques i culturals.

2. (VC/VR) Cerqueu a la Declaració Universal dels Drets Humans quins articles s'infringiren amb la suspensió dels drets de ciutadania.

3. (VC/VR) Europa ha viscut fortes migracions a llarg de la seva història per diverses causes. Les dues causes principals són econòmiques i polítiques. La Guerra Civil espanyola va fer que moltes persones haguessin de fugir d'Espanya i emigrar a una altre país. Busqueu al diccionari els conceptes següents:

Emigració .....
Immigració .....
Exili .....
Asil polític .....

4. (VC/VR) A quins països emigraren els exiliats catalans de la Guerra Civil?

5. (VC/VR) Els escriptors catalans següents van haver d'exiliar-se a conseqüència de la dictadura de Franco: Josep Carner, Pere Calders, Mercè Rodoreda i Agustí Bartra.

- a) On s'exiliaren?
- b) Com foren tractats a l'exili?

6. (VC/VR) Què és *viure en la clandestinitat*? Citeu algunes causes que poden portar a viure en la clandestinitat.

7. (VC) Després de la Guerra Civil espanyola moltes persones visqueren en la clandestinitat. Documenteu-vos en llibres sobre la postguerra sobre aquests temes:

- Els intel·lectuals i la clandestinitat.
- Els professors universitaris durant la postguerra.

- b) Podeu afegir alguns mots més a cada llista?
 c) Cerqueu correspondències entre alguns del conceptes anteriors:

<i>Positiu</i>	<i>Negatiu</i>
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

11. (VC/VR) Ara cerqueu solucions als conflictes. Busqueu les paraules adequades que serien les solucions als conflictes que abans heu seleccionat. Podríeu resumir en una sola frase la solució a cadascun dels conflictes?

12. (VC/VR) Cadascú de vosaltres farà un guió per parlar davant de la classe sobre els conflictes i les seves possibles solucions, que després exposareu a classe. Es tracta de parlar un o dos minuts com a màxim, però sempre seguint aquestes normes:

1. Escoltar perquè després us escoltin.
2. Respectar el torn de paraula.
3. Intentar convèncer, no de vèncer.
4. Expressar tant allò en què s'està d'acord com allò en què no s'hi està.
5. Ser breu, clar i concís en les exposicions.
6. Pot ser bo d'apassionar-se amb les pròpies idees, però cal controlar els impulsos.

Tothom, de manera voluntària, va prenent apunts sobre el que es diu a les diferents intervencions. Al final, va bé que hi hagi un intercanvi d'idees sobre el que s'ha dit (*A mi no m'ha agradat allò que deia...; jo no sabia què volia dir...*).

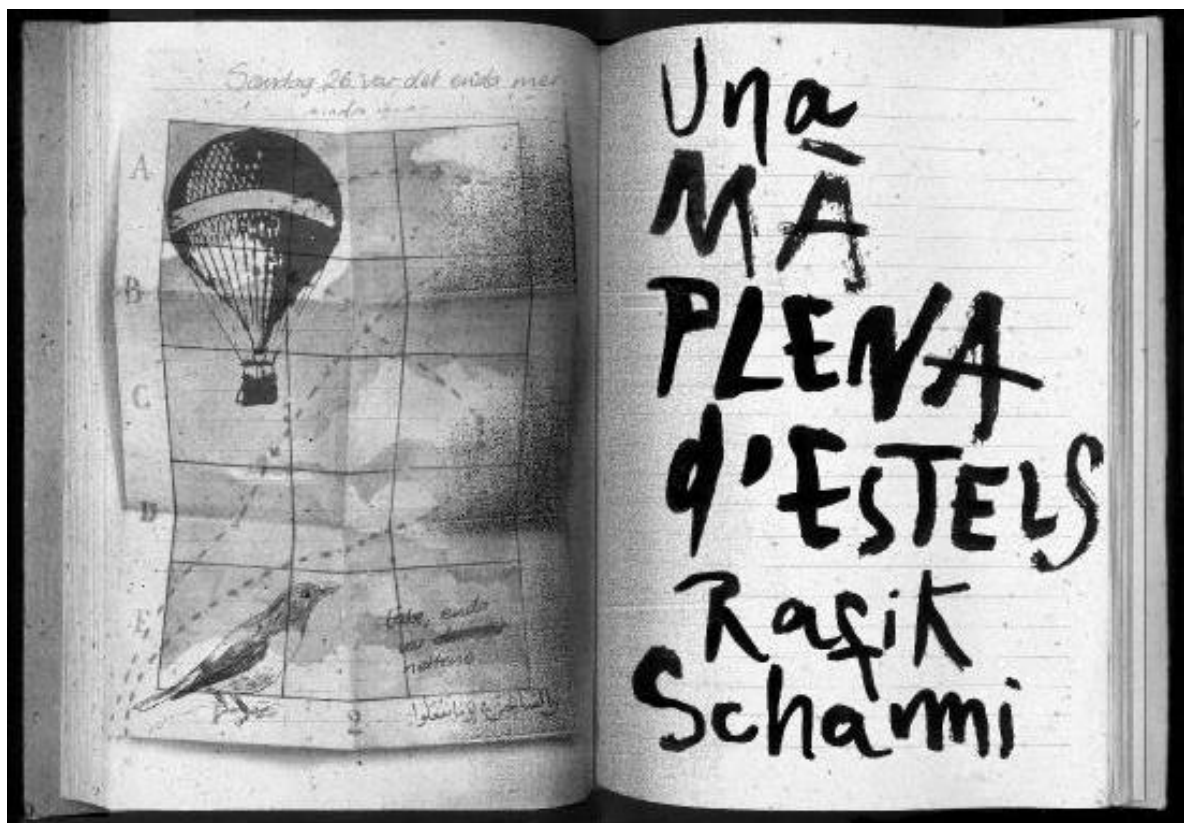
13. (VC/VR) Un cop fetes totes les exposicions anem a examinar-nos. A partir del treball que heu realitzat i del treball en comú veurem si sou tolerants. O millor dit, si sou comprensius amb els altres, tant si pensen com vosaltres com si pensen diferent.

		Sí	No
1	Quan parlava un altre, jo l'escoltava		
2	Guardava el torn, a l'hora de parlar		
3	No interrompia el discurs dels altres		
4	No imposava els meus criteris, només els exposava		
5	Parlava amb respecte, fins i tot quan no compartia algunes idees		
6	Encara que defensava les meves idees, no m'acalorava en les discussions.		
7	He col·laborat amb atenció i he pres notes del que es deia		
8	He participat en la posada en comú tot aportant les meves idees		
9	Si no estava d'acord amb alguna idea ho feia constar, però mai atacava en contra.		
10	M'agrada que hi hagi companys i companyes que comparteixen les mateixes idees que jo, però no sóc adversari dels qui no les comparteixen.		

Compteu els Sí i els No. Un Sí val 1 i un No, – 1. Si us dóna un resultat positiu, perfecte! Si us dóna negatiu, cal que hi penseu una mica, en això de la tolerància!

14. El final de la història de l'Anna Frank no el trobareu al seu diari. L'Anna va haver de deixar d'escriure'l quan la van detenir, el dia 4 d'agost de 1944. El que li va passar fins que va morir ho van explicar els testimonis que van sobreviure a l'holocaust. Llegiu amb deteniment el text que trobareu a l'Annex 3 i sabreu com va acabar la seva història. Després, resumiu aquest final, amb una extensió d'unes vint línies.

III. **UNA MÀ PLENA D'ESTELS, DE RAFIK SCHAMI**

1. ABANS DE LLEGIR

1.1. Apropament a una altra realitat

Un adolescent sirià comença a escriure un diari personal per reflectir-hi aquelles coses que viu, el que sent, el que veu i el que passa, no tan sols a casa seva sinó també a la seva ciutat i al seu país. Així doncs, com que l'acció succeeix en aquest context tan determinat, tan concret, és indispensable acostar-se al món d'aquest noi.

1. Situeu Síria i la seva capital, Damasc, en el mapa següent:

2. Busqueu informació sobre Síria. Podeu consultar una enciclopèdia o la hiperenciclopèdia (<http://www.grec.net>) i resumir la informació tot omplint els apartats següents:

SÍRIA

سورية

BANDERA

GEOGRAFIA

HISTÒRIA

CLIMA

ECONOMIA

POBLACIÓ

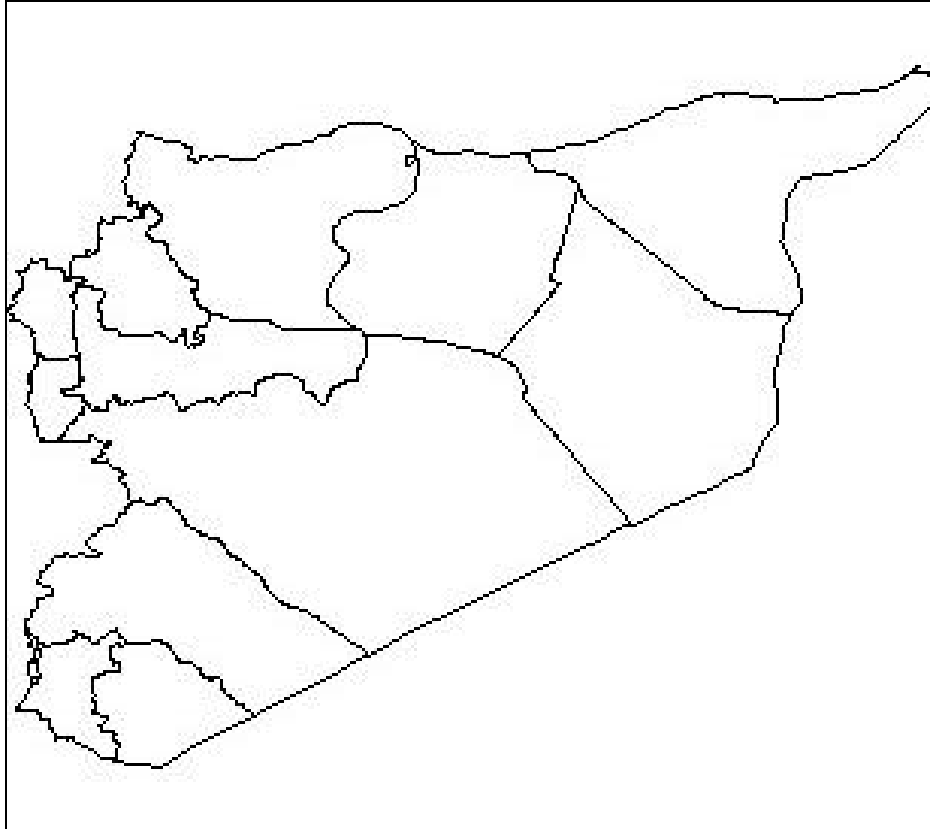
LLENGÜES

RELIGIONS

POLÍTICA

MONEDA

3. Síria és un país dividit en catorze regions, que són tretze províncies (*muhafaza*) més el districte de la capital. Els noms de les províncies síries per ordre alfabètic són: Al Hasakah, Al Ladikiyah, Al Qunaitirah, Al Rakkah, Al Sueida, Dar'á, Deir Al Zor, Halab, Hamáh, Hims, Idleb i Tartús. S'hi ha d'afegir la Ciutat de Damasc i el Districte de Damasc. Identifiqueu el Districte de Damasc i pinteu les altres províncies (*muhafaza*) d'un color diferent.

4. Ara completeu el mapa amb els països que envolten Síria. Localitzeu-ne, per a cadascun, la seva capital.

5. Rafik Schami, l'autor d'*Una mà plena d'estels*, és un enamorat de la ciutat on va néixer. A propòsit de Damasc, la capital de Síria on viu el protagonista d'aquest diari, Schami va afirmar: *Damasc no és una població, ni un punt de l'atles, sinó un conte que es guarneix de cases i carrers, d'històries, d'olors i de rumors*. Informeu-vos sobre els principals punts d'interès d'aquesta capital i confronteu el material que heu trobat. Podeu fer grups petits i visitar webs de turisme o agències de viatges.

6. Una de les primeres anotacions al diari d'aquest adolescent sirià de catorze anys, de qui no sabem el nom, tracta sobre el barri on viu, a Damasc.

Descriuré en poques paraules l'aspecte del nostre barri. A Damasc, d'ençà que vaig néixer, els meus pares han canviat tres vegades de casa, i ja no sé gairebé quin aspecte tenien les cases d'abans. El nostre carrer és força estret. Es troba a la part est de la ciutat de Damasc. Prop de casa hi ha l'església de Sant Pau. Molts dels turistes visiten el lloc on Pau es va esfumar per anar-se'n a Europa.
(25-1)

Descriuiu el vostre barri procurant de conservar el mateix estil que el narrador (màxim deu línies.)

1.2. L'autor: Rafik Schami

Rafik Schami va néixer a la capital de Síria, Damasc, l'any 1946. Des de 1965 escriu novel·les, narracions, teatre, guions radiofònics de teatre i contes per a infants. L'any 1971 es trasllada a la República Federal d'Alemanya per estudiar Química i treballa com a venedor de pisos, cambrer, paleta... fins que es llicencia el 1979. Durant aquests anys també publica en diaris i revistes en àrab i alemany. El 1980 participa en la fundació del grup literari Südwind i de l'associació Polikunt, dos moviments compromesos en la literatura nascuda de la immigració. A partir de 1982 es dedica en exclusiva a la literatura i des del 2002 és membre de l'Acadèmia alemanya de Belles Arts.

Els seus llibres i el conjunt de la seva obra han estat premiats i distingits, des de 1985 fins avui, a Alemanya, França, Suïssa, Àustria, EUA..., i es poden llegir en multitud de llengües diferents. Es pot visitar la seva pàgina web, en alemany, molt completa: www.rafik-schami.de. També és aconsellable veure l'espai dedicat a ell en aquesta altra pàgina: www.lyrikwelt.de/autoren/schami.htm.

1. Llegiu aquests fragments trets d'una entrevista que li va fer Volkens Stahr per al diari alemany *Die Welt, Kultur-Welt* (30-9-90):

De fades, monstres i altres bogeries

Anant cap a casa de Rafik Schami em ve al cap una escena de l'any passat. Ens trobàvem en una escola de Mannheim. Gairebé durant una hora, l'home estrany i gros, amb el cabell fosc i arrissat, amb el bigoti atapeït i amb els ulls divertits i vius darrera de les ulleres primes, havia fascinat els nois i noies amb contes i faules del llunyà Damasc. (...)

Les històries de Schami transcorren en tres llocs: a Alemanya, a Síria... i a la fantasia. Són històries de gent senzilla, amb les seves preocupacions i les seves necessitats, de la manera com passen la vida. (...)

El seu llibre Els narradors de la nit transcorre en els recargolats carrers i carrerons del Damasc Antic. Allà viu el vell Salim. Vespre darrera vespre porta els seus set amics, amb històries d'aventures de viatges pel mar i monstres, de dones boniques i els seus valents estimats, als països més llunyans i a les contrades més perilloses. Un dia, emmudeix i una fada li fa saber que serà mut per sempre més si els seus amics, en un període de tres mesos, no li fan set regals únics. Els set regals són set històries, una de cadascun. (...)

Rafik Schami pertany avui als autors estrangers més llegits, que escriuen en alemany. Aquesta llengua és la meva pàtria literària. Primer ha dut la meva feina a l'èxit mundial, diu el cristià que va haver d'abandonar Síria per motius polítics i religiosos. (...)

«Quan arribes amb una cultura diferent, i ets reconegut, això és la pàtria.»

- a) Agrupeu-vos per parelles. Penseu quines preguntes faríeu a l'autor si el poguéssiu entrevistar.
- b) Busqueu informació sobre els llibres de Rafik Schami que han estat traduïts al català i publicats per l'editorial La Magrana.

2. LLEGINT A POC A POC

2.1. El primer any

El narrador comença el diari el dia 12 de gener d'un any indeterminat, fins al dia de Nadal. El primer any s'explica des de la pàgina 7 fins a la 74.

1. Aquesta obra té com a protagonista un jove, fill d'un forner de la capital de Síria, Damasc, que anireu coneixent al llarg d'uns quatre anys. Us proposem seguir-lo a poc a poc, com si l'acompanyéssiu en els seus dies, les seves experiències, els seus sentiments i les seves reflexions. Al fons de l'obra hi veureu la necessitat de reclamar la llibertat i, sobretot, hi descobrireu el valor que té el saber, la força de l'educació i les lletres. La primera anotació del noi és una frase de l'oncle Salim que suposa el punt de partida de la decisió d'escriure del noi:

Llàstima que no sé escriure. He vist moltes coses i eren importants. Avui ja no sé res de tot allò que no em deixava dormir durant nits senceres. (p. 7)

Sou al davant d'una obra diferent. I de fet, cada llibre que obrim ho és. Tot i així, veureu que *Una mà plena d'estels* és una història que no es planteja sota l'estructura clàssica de la novel·la o el conte: plantejament, nus i desenllaç.

- a) Com us n'adoneu, d'entrada, que és diferent pel que fa l'estructura?
- b) A quin gènere pertany?

2. Per què el protagonista decideix escriure un diari?

- a) Llegiu la primera anotació del 12 de gener i resumiu amb una sola oració el sentit de la comparació que utilitza per expressar la necessitat d'escriure: *El meu cap és com una malla*.
- b) Atreviu-vos a crear una comparació que descrigui com és el vostre cap a l'hora de recordar qualsevol cosa.

3. El narrador se'n va a ajudar el seu pare al forn i en un diari llegeix un article que parla sobre el fet d'escriure un diari íntim. L'oració que el fa pensar una bona estona diu (p. 8): *Un diari és un mirall retrovisor*. Per parelles, podreu analitzar el sentit d'aquesta metàfora. Per què és un mirall? Per què *retrovisor*?

4. Expliqueu ara el sentit del que hi diu a continuació a propòsit de la sinceritat. Què significa la idea *fins i tot el mentider més empedreït disposa un bon dia d'un mirall*?

5. En l'anotació del 25 de gener descriu el seu barri. Fixeu-vos en l'ordre dels elements: primer situa el carrer on viu dins del barri i després, en descriu les cases. Feu una descripció semblant del lloc on viviu i compareu-la amb la resta de persones del grup.

6. Qui són els amics del narrador? Són de la seva mateixa edat?
7. On va a anar a estudiar durant dos anys? Per què hi va anar? En quina llengua l'obligaven a parlar? Per què? (Relacioneu-ho amb un fet de la història de Síria al segle XX.) Què li passava si no parlava en aquesta llengua?
8. El narrador explica per què el senyor Katib és un professor fantàstic (20–III, p. 12).
- Escriuiu les raons per les quals l'hi considera.
  - Després, reuniu-vos en grup i anoteu les vostres consideracions sobre com és el vostre professor o professora fantàstic.
9. L'oncle Salim li explica què és un periodista i en què consisteix la seva feina. Busqueu aquesta mena de definició de *periodista* i relacioneu-la amb el desig del narrador d'esdevenir periodista. Com s'ho pren el seu pare? (Llegiu també les anotacions del dissabte 16, p. 20, i del 15–VI, p. 22.)
10. Feu un breu resum de com descriu el noi la feina de la fleca i expliqueu com són els fills dels forners.
11. Han passat sis mesos i el protagonista s'ha oblidat d'una qüestió importantíssima, fins i tot li sembla estrany d'haver-la amagat. A què ens referim?
12. En què consisteix l'acció de llegir el marro del cafè (5–VII)?
13. Al protagonista li agrada escriure poesies. El 7 de juliol explica que n'escriu una sobre un arbre que personifica. Busqueu en l'obra del poeta català Josep Carner *Arbres* una estrofa en què sigui evident el recurs literari de la personificació.
14. Quantes feines d'estiu ha fet aquest noi?
15. El 15 de juliol (p. 28) li diagnostiquen una anèmia mediterrània congènita, una malaltia que han patit àrabs, jueus i turcs. En què consisteix l'anèmia i quins aliments es recomana menjar per combatre-la?
16. A l'agost, a Damasc hi fa una calor insuportable (p. 35). Descriviu en deu línies una situació semblant que hàgiu viscut.
17. En Josef, en Mahmud i ell decideixen formar un grup que anomenaran Mà Negra
- Arran de quins fets neix aquesta quadrilla? Quins són els seus objectius?
  - Quina és la seva primera acció? D'on creieu que ve el nom de *Mà Negra*?
18. En grup, parleu sobre els estereotips dels dolents de les pel·lícules (p. 41).
- Considereu que en Mahmud té raó en les seves apreciacions?
  - Penseu en algun exemple d'alguna pel·lícula policíaca que hàgiu vist per poder justificar les vostres afirmacions.
19. Com que el pare del protagonista no vol que continuï a l'escola perquè l'ha d'ajudar a portar el negoci familiar, la Mà Negra pretén escriure un text d'advertiment al pare. El text, de tan poca-solta com és, provoca una baralla que acaba causant la dissolució del grup (p. 42). Refeu-lo perquè perdi aquest to i es converteixi en una carta elegant i argumentada.
20. Quin és el consell que l'oncle Salim li dona a propòsit dels amics (p. 49)?
21. L'11 d'octubre torna a començar a l'escola i l'endemà ha de tancar una setmana perquè hi ha hagut un nou cop d'estat. Exposeu oralment què significa un cop d'estat i

quants n'ha viscut Síria; com descriu la situació el noi i com la viu l'oncle Salim; i quines conseqüències directes en veu el protagonista.

22. *El gegant de la classe contra l'energumen de Bio* (p. 56), una anècdota que permet entendre Darwin. Què és el que s'ha d'entendre? Amplieu el tema amb el professorat de Ciències naturals.

23. El novembre el narrador recita els seus poemes "Somio en veu alta" i "L'arbre volador" i el seu professor, el senyor Katib, li suggereix que els enviï a una editorial. El mateix mes, el seu amic Mahmud escriu una peça curta de teatre amb el títol "L'Abecedari", que acaba enviant a la ràdio convertida en un guió radiofònic.

- a) Per grups, feu un poema o un guió radiofònic amb la història que l'home boig escriu al narrador (p. 67–68) com a tema. Un grup l'ha de convertir en un poema. L'altre, en un guió radiofònic amb personatges, acotacions, sons... Tituleu-la.
- b) Expliqueu el sentit de la història i el fet que estigui escrita en diverses llengües. Quan hàgiu acabat, llegiu-vos el vostre treball.

24. La història que l'home boig escriu està construïda a partir de diferents llengües i també diversos alfabetes. Cadascuna d'aquestes llengües es pot sentir a parlar a Damasc. Relacioneu cada llengua amb l'ofici de qui la parla i ha pogut ajudar a traduir el text al noi.

<i>Llengua</i>	<i>Ofici</i>
espanyol	capellà
hebreu	pastisser
turc	luthier
italià	verdulaire
persa	mecànic
grec	especier

25. El dia 9 de desembre (p. 69) el protagonista sent una conversa del boig al seu pardal. Sembla que el boig encoratja l'ocell a volar perquè vindran els bàrbars i l'alegria del boig els farà por. És un himne: l'ocell, el vol, l'alegria es poden interpretar en un sentit figurat.

- a) Què deu voler dir el boig? Qui poden ser els bàrbars?
- b) Creieu que té sentit aquella sentència que diu que els bojós i els nens sempre diuen la veritat?

26. Expliqueu oralment per quina raó el pare del noi n'està orgullós, del seu fill.

27. Llegint les pàgines d'aquest primer anys, deveu haver trobat paraules que no coneixíeu.

- a) Subratlleu, en la llista següent, els verbs que es relacionen amb el camp semàntic de *barallar-se*, encercleu els que es relacionen amb *fer soroll* i feu un subratllat doble en aquells que es refereixen a *enganyar*.

botzinar   esmunyir-se   esbatussar   etzibar   engalipar   ensibornar
enaltir   cobejar   desbarrar   esquitllar   tustar   eixordar

- b) Subratlleu, en la llista següent, els noms relacionats amb accions i encercleu els referits a conceptes:

kamikaze   endrapa   baixà   esvoletec   afalac   plasenteria
penjament   pegadella   energumen   fanfàrria   supèrbia
gaudi   arrogància

c) D'entre aquests adjectius, subratlleu els que es poden considerar despectius:

tòtils fatxada galdosa garneus gambiots gamarús irritat

d) Busqueu el significat de les locucions següents: *a la babalà, a rossegons, fer cabal, fer escarafalls, veure-se-les negres i treure de polleuera.*

2.2. El segon any

El segon any (del 7 de gener al 23 de desembre) s'explica des de la pàgina 75 fins a la 139.

1. Arran d'una flagrant injustícia, la dissolta Mà Negra torna a l'acció.

a) Quina és aquesta injustícia? Quina acció emprèn la Mà Negra?

b) Parleu de quines altres accions podria haver emprès en un context democràtic.

2. El pare del noi l'obliga a treballar a la fleca encara que ell s'estimi més anar a l'escola que no pas guanyar tres lires diàries. El professor, el senyor Katib, visita el pare per provar de convèncer-lo, però no ho aconsegueix.

Formeu dos grups. Uns fareu de senyor Katib i els altres, de pare. Prepareu arguments per escrit i després confronteu aquestes idees oralment amb una condició: heu de parlar d'un en un i contestar-vos les argumentacions.

3. A les pàgines del segon any llegirem com l'oncle i la mare miren de convèncer el pare. Com que ningú no se'n surt, el nostre amic decideix marxar a Alep, però només té quinze anys i l'oncle li recomana de posar-se el termini de mig any. Decideix anar a repartir el pa per les cases, cosa que li permetrà conèixer dues persones que seran molt importants per al seu determini de ser periodista. La primera d'elles és una dona. Descriviu-la seguint les preguntes clau que ha de respondre un text periodístic: qui, què, com, quan, on, per què.

4. Des de fa temps, les relacions amb la Nàdia no van com a ell li agradaria. Podeu explicar-ne les causes? (Consulteu les pàgines 83, 90, 94 i 95.)

5. El dia 30 d'abril resultarà fonamental per a la història del protagonista. La Mariam li presenta el seu veí Habib, que és periodista. En Habib el convida a prendre el te al seu pis, on hi ha molts llibres. Quan el periodista li parla del poeta Khalil Gibran, ell li diu: *M'agrada molt aquest autor, però només en conec algunes coses.* Ajudeu el noi perquè no faci el ridícul i busqueu informació sobre el poeta Khalil Gibran.

6. Llegiu l'anotació del 10 de maig (p. 98). De tots els amics que estudiaven junts, només un pot continuar. En Mahmud es veu obligat a deixar l'escola i es posa a treballar en un bar. Quina és l'oració composta que resumeix la situació i alhora en fa una crítica?

7. El protagonista s'assabenta de les veritables raons del silenci de la seva enamorada, la Nàdia. Com les coneix, aquestes raons? Quin paper hi ha jugat la seva família?

8. De l'anotació del 24 de juny (p. 103) fins al 26 de juny (p. 106), l'actitud del protagonista vers el seu pare canvia. Succeeixen uns fets molt greus que seran definitius per al seu determini de no oblidar les injustícies. Feu-ne un resum oral com si fos una notícia emesa per una ràdio o una televisió. (Recordeu que la informació s'ha d'articular seguint les sis preguntes.)

9. Els amics de la Mà Negra realitzen una altra operació. Contra qui? Com reacciona en Josef quan ho sap? Per què?

10. L'oncle Salim explica una història (p. 111–112). És un relat de duaners i fronteres però inclou una metàfora sobre el valor de la cultura: l'home nu transporta llibres de lectura prohibida pel govern dins la seva ment.

a) Agrupeu-vos per parelles i escriviu sobre la dificultat de censurar els pensaments.

b) En què podria consistir el contraban d'idees? Com es pot dur a terme?

11. El 26 d'agost, quan es compleix el termini que el noi s'havia donat a si mateix per marxar de casa, rep una molt bona notícia: es publiquen els seus poemes. Com reacciona cada membre de la seva família? I la Nàdia? I en Habib?

12. Sobre els captaires que donen una imatge negativa de la ciutat de Damasc als turistes que s'hi passegen, el protagonista n'escriu una redacció (p. 128).

Debateu si aquesta situació es dona, o s'ha donat, en altres ciutats que vosaltres conegeu. Poseu exemples d'imatges negatives que responguin a la idea que, segons el noi, té l'alcalde de Damasc: que *els pobres siguin perseguits en lloc de perseguir la pobresa*.

13. El noi explica a un client de la llibreria de què va la novel·la de Màxim Gorki *La mare* i diu que *és la millor novel·la que he llegit fins ara*. (p. 130) No escriu, però, al diari quin és l'argument. En Habib tradueix Balzac i diu que *és el millor escriptor francès del segle XIX*. (p. 131) Tampoc no ens ho explica al diari.

Feu dos grups: uns buscareu l'argument de *La mare* de Màxim Gorki. Els altres investigareu quines són les novel·les que va escriure Balzac. (Aquesta informació es pot trobar al *Diccionari d'autors i obres* de Bompiani o a qualsevol enciclopèdia.)

14. El protagonista va amb la seva mare a comprar al basar. Proveu d'entendre el regateig que ell no entén (p. 134).

15. El dia 6 de desembre la mare de la Nàdia li diu que ha de tenir cura de la noia. Debateu quin sentit té *tenir cura* d'algú a qui s'estima.

16. L'última anotació d'aquest segon any constata dues posicions enfrontades sobre el periodisme, d'en Habib, per una banda, i del noi, per altra. Podeu resumir aquestes posicions?

17. Pel que fa al lèxic d'aquesta part, expliqueu el sentit de les locucions següents: *tenir el cap per pom d'escala, tocar el dos, pel boc gros, per quins set sous, ser una olla de grills, fer el plaga, explicar sopars de duro i tenir xamba*.

2.3. El tercer any

El tercer any (de l'11 de gener al 23 de desembre) s'explica des de la pàgina 140 fins a la 172.

1. El noi veu l'home boig davant la mesquita dels omeies (p. 140). Què li ha passat, a l'home boig?

2. El dia 20 de gener una pregunta l'assetja: *¿De quina manera es pot fer un diari sense que el govern t'ho pugui prohibir?* Aviat, però, hi troben possibles respostes. Quina és la primera? Com sorgeix?

3. *Vull ser periodista, indagar la veritat i donar-la a conèixer* (p. 146). En Habib escriu sobre la presó. Ell, sobre el boig de Damasc. El noi creu que el boig pot ser qualsevol d'ells. El pardal simbolitza l'esperança. En Mahmud hi escriurà set qüestions a cada número. Aquestes qüestions responen a diferents temes: des de les desigualtats socials, la repressió política, a la militarització, etc.

Per grups, ajudeu en Mahmud i confeccioneu preguntes que es puguin incloure en aquestes temàtiques, seguint els exemples extrets del llibre.

<i>Desigualtats socials</i>	<i>Repressió política</i>	<i>Militarització</i>
<i>¿Has vist mai la miserable barraca d'un ministre?</i>	<i>¿Has demanat permís per respirar al teu cap de govern?</i>	<i>¿Hi has pensat, avui, quants quilos de pa costa un tanc?</i>
<i>¿Has menjat prou avui?</i>		

4. El 16 d'abril (p. 149) l'oncle Salim es pregunta com és que en moltes banderes hi ha una àguila.

- a) Investigueu si Espanya n'hi ha tingut mai cap.
- b) Què simbolitza l'àguila? Quin origen té aquest símbol? (Podeu consultar un diccionari de símbols, com ara el que indiquem a la bibliografia.)

5. Quina és la difusió del mitjó informatiu? Fins on arriba?

6. Al segon número del mitjó informatiu, el protagonista hi escriu un article que tracta sobre els escolars obligats a plegar de l'escola per posar-se a treballar. Com que heu llegit la seva història i la dels seus amics, escriviu un text per a la revista del vostre centre que parli sobre les condicions de vida dels nens en aquells països en què l'escolarització no és obligatòria, com aquí, fins als setze anys.

7. En el tercer número, a part de les qüestions d'en Mahmud, el narrador hi relata les rondalles sobre els astuts d'Homs que des de segles es fan passar per bojos, però dos incidents en fan perillar la difusió. De quins successos es tracta?

8. Han de pensar alternatives per a la difusió del seu diari. Quines són? Quin èxit tenen?

9. El dia 11 de novembre el noi confessa que no coneix Sòcrates, de qui en Habib li ha parlat. Com que es tracta de distingir entre erudició i saviesa i de comprendre quina relació tenen amb Sòcrates, formeu dos grups. Uns buscareu a l'enciclopèdia qui era Sòcrates. Els altres, amb l'ajut d'un diccionari, esbrinareu la diferència entre ser erudit i ser savi. Pregunteu-vos també si és possible poder reunir les dues condicions alhora.

10. Comenteu oralment la difusió del quart número i el significat de l'oració següent (p. 172): *Quina estúpidesa que tothom sàpiga que estem malament i que només nosaltres no*

ens n'assabentem. Relacioneu-ho amb aquesta famosa sentència: *La informació és poder.*

11. En Habib ja ha acabat la traducció de la novel·la de Maurice Leblanc protagonitzada per un famós lladre, Arsén Lupin, que s'ha comparat amb Robin Hood. Tots dos roba ven els rics per donar el botí als pobres. Organitzeu-vos per debatre si el fi justifica els mitjans.

2.4. El quart any

El quart any (del 2 de gener al 14 de juliol) s'explica des de la pàgina 172 fins a la 196.

1. El dia 23 de gener el narrador compleix disset anys i escriu una rondalla sobre una flor vermella.

- a) Llegiu les pàgines 174 i 176 i resumiu l'argument de la rondalla.
- b) Ordeneu la història de manera que es pugui seguir amb aquest títol: "Rondalla de la flor vermella".

2. L'oncle Salim obre una capsa que és plena de tresors.

- a) Què hi ha? Amb quins objectes vol que l'enterrin? Quin objecte dona al noi? Per quina raó?
- b) Completeu aquesta relació:

<i>Objecte</i>	<i>Simbolisme</i>
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

3. A principis d'abril, amb pocs dies de diferència, el narrador viu dos fets crucials. Quins?

4. Preparen el cinquè número del diari. En Habib escriu un article sobre els cops d'estat a Síria. Ell, un conte sobre l'amistat. En Mahmud, set qüestions més que giren a l'entorn de la doble moral, la mort i els cops d'estat.

Llegiu les pàgines 189–190. Formeu tres grups. Cadascun dels grups portarà el nom de cadascun dels tres periodistes i haureu d'escriure tantes frases com membres tingui el grup sobre el mateix tema que el periodista.

5. Què li passa a en Habib?

6. Qui s'afegeix al grup de periodistes? Per què?

7. Ara que sou al final del llibre ja podeu saber quin era el sentit últim del diari. Creieu que s'ha aconseguit l'objectiu? Argumenteu la resposta.

3. DESPRÉS DE LLEGIR

3.1. Política i societat

1. Llegiu aquest fragment i, a continuació, feu les activitats corresponents:

A Síria la forma d'Estat és la República Democràtica Popular i Socialista. Hi ha un cap d'Estat i un primer ministre però el sistema de govern és presidencialista de partit hegemònic. El partit únic sirià és el *Baas*, fundat pel sirià cristià Michel Aflaq, en teoria el mateix partit panàrab de Saddam Hussein. I encara que el partit teòricament no és religiós, a Síria el domina una secta religiosa pròxima al xiisme, la secta dels alauites, encara que Saddam Hussein (també del *Baas*) va fer matar molts xiïtes.

En l'actualitat, Síria viu la dictadura de Basar al-Assad, fill de l'anterior dictador, Hafiz al-Assad, que va morir l'any 2000 i també representava un poder monolític. Amb tot, hi ha diversos clans de poder. Ara hi ha un clan sunnita, que pesa molt sobre Basar al-Assad i està format pel vicepresident del govern, el ministre d'Exteriors i el temible mariscal Mustafà Tlass. La lluita de poder a Síria reproduïx en miniatura totes les grans qüestions del Pròxim Orient, difícils de resumir. Es tracta de poders despòtics.

Només tenen una cambra: el Consell del Poble, en què 167 escons del 250 són de l'Aliança del Front Nacional Progressista. La Constitució de 1973 atorga la meitat dels escons de l'assemblea al partit del govern. Les eleccions legislatives es fan cada quatre anys i les presidencials, cada set.

(Per comprendre l'islamisme i les seves sectes, més endavant llegiu i treballeu l'apartat sobre la religió.)

- a) Ompliu la taula següent amb la informació sobre el sistema polític a Síria i a Espanya.

	<i>Síria</i>	<i>Espanya</i>
<i>Sistema de govern</i>		
<i>Forma d'estat</i>		
<i>Partits polítics</i>		
<i>Cambres</i>		
<i>Any de l'última constitució</i>		
<i>Nombre d'anys entre eleccions</i>		

2. Què és un estat de dret? Si no ho sabeu, busqueu-ho, perquè així podreu entendre el que diu (p. 124) el carnisser Michael: *¿On és aquell Estat que protegeix els seus ciutadans?* Comenteu oralment, també, de quines maneres un estat pot protegir els seus ciutadans.

3. Síria dedica un 6,1% del PIB a l'exèrcit, mentre que els percentatges que dedica a sanitat (2,4%) i a d'educació (4%) són molt baixos. El nombre d'efectius militars és de 319.000, el doble dels que té Espanya (en té 178.000).

- a) Quina importància doneu a aquestes dades?
b) Per què creieu que en Josep té interès a convertir-se en oficial?
c) Si volguéssim que el percentatge d'educació i de sanitat fos tan alt com el de l'exèrcit, creieu que hauria de canviar la forma de govern?

4. Llegiu les pàgines 143, 162 i 182, en què es parla dels cops d'estat, i responeu aquestes preguntes:

- a) Què suposa un cop d'estat?

- b) Quants se'n viuen al llarg de l'obra?
  - c) Com els viuen a Damasc?
5. La repressió política i les tortures també són temes ben presents a *Una mà plena d'estels*.
- a) En Habib abandona el partit després d'haver passat divuit anys a la clandestinitat (p. 141). Per què hi ha partits polítics clandestins?
  - b) *Tots els partits, oficis i pobles de Síria estaven allà a la cel·la representats* (p. 137–138). Què significa aquesta oració?
  - c) Les tortures a la presó, per exemple, les infligides a l'home boig (p. 140), contra quin dret humà atempten? (Consulteu la Declaració Universal dels Drets Humans que trobareu a l'Annex 2.)
6. El pare del jove diu: *Totes les persones neixen igual de despullades, però a la tercera alenada ja són diferents* (p. 87).
- a) La primera oració es refereix a un dels Drets Humans. A quin?
  - b) Quin sentit té l'adjectiu *despullades*?
  - c) Què creu el pare que fa les persones diferents?
7. Llegiu la història del boxejador americà i el sirià (p. 118–119).
- a) Resumiu-la com si es tractés d'un guió de curtmetratge.
  - b) Què creieu que vol dir l'oncle Salim quan al final de la història afirma que és igual que la política a Aràbia?
8. Per què en Habib parla amb admiració de la República dels Qarmates del segle X (p. 127)? Què n'admira?
9. Escriviu un text explicatiu d'unes 200 paraules a partir d'una d'aquestes dues afirmacions que pronuncia l'oncle Salim i buscant alguna anècdota diferent que la justifiqui (p. 106 i 86):
- *El qui oblida una injustícia se n'està buscant una altra.*
  - *Quin govern de guillats!*

3.2. La llibertat d'expressió: escriptors i periodistes perseguits

1. Llegiu aquestes paraules de Rafik Schami:

Als països àrabs, la literatura mor abans d'haver nascut. Sabeu per què? Quan algú escriu una novel·la, l'àvia, la tieta, l'oncle i el pare de família s'hi barregen, el fanàtic religiós, el funcionari militar, el censor, el cap del barri i el del districte tenen alguna cosa per dir. I així passa a Marroc i a Aràbia Saudita. Això no és literatura! És un recull de censures. Aquesta és la raó per la qual es mor la literatura. A vegades, estic content de ser a l'exili, em dic que no m'he de plànyer. Ja és força difícil construir una novel·la i crear un univers. I si a més, te les has d'haver amb un censor que no entén res de literatura, esdevé una tasca impossible.

- a) Busqueu al DIEC la definició de la paraula *censura*.
- b) Quina és la feina d'un censor?
- c) Feu un inventari que sintetitzi els casos de censura que s'expliquen a l'obra. En podeu trobar a les pàgines 111, 113, 132, 141, 142 i 147.

- d) Segons l'últim informe de l'ONG Freedom House *Síria és un país sense llibertats polítiques ni civils*. A quin període històric no hi hagut llibertat d'expressió a Espanya?
- e) L'escriptor britànic Salman Rushdie va escriure una obra l'any 1988 que les autoritats islàmiques van considerar sacrílega. De quina obra es tracta? Què li va suposar, a l'escriptor, aquesta consideració?

2. Formeu quatre grups de manera que cadascun pugui investigar un dels següents casos d'escriptors obligats a deixar el seu país. Feu-ne una fitxa molt breu on hi consti de quin país són, a on van haver d'emigrar, quan i per què.

	<i>Estat d'origen</i>	<i>Estat d'adopció</i>	<i>Any</i>	<i>Raons</i>
Rafik Schami				
Khalil Gibran				
Pompeu Fabra				
Max Aub				

3. Llegiu aquest text que està adaptat del que es troba a la web del Pen Català (http://www.pencatala.org/ctdl/literatura_universal_catala/faraj_bayrakdar/visita.php):

La poesia perseguida: el cas de Faraj Bayrakdar

Faraj Bayrakdar (1951) va néixer a Tir, una petita vila a Síria, propera a Homs. Durant la seva època d'estudiant a Damasc, ell i un grup d'amics es van dedicar a fer una revista literària i, a causa d'algunes de les opinions expressades a la publicació, fou arrestat i empresonat. El primer recull de poemes *No estàs sol* es va publicar el 1979 el mateix any en què es va llicenciar en Llengua i Literatura Àrab a la Universitat de Damasc. El 1981 va publicar *Golsorkhi*. Al cap de molt poc temps, la seva dona, que també era membre del Partit Comunista com ell, fou arrestada i empresonada quatre anys. Durant aquest temps ell va deixar d'escriure. Més tard el 1987 Bayrakdar va ser detingut i empresonat a causa de les seves idees polítiques, sense cap mena de judici. L'any 1993 el judici es va celebrar i el van condemnar a quinze anys de treballs forçats acusat de formar part d'associacions polítiques no autoritzades.

Afortunadament, una campanya internacional vinculada amb un grapat d'institucions a favor dels drets humans i de la llibertat d'expressió i, al mateix temps, amb molts escriptors, artistes i intel·lectuals al darrera, va forçar el 2000 l'alliberament de l'autor després de catorze anys de presó. Malgrat la seva detenció, ell va continuar escrivint poesia. El 1997, sense que Bayrakdar ho sabés, un grup d'amics van publicar un petit recull de poemes seus titulat *Colom al vol lliure*. Faraj fou el guanyador de l'edició de 1998 dels premis Hellman-Hammet i al cap d'un any va guanyar el premi PEN Internacional del Centre Oest del PEN Nord-americà i el 2004, el premi Paraula Lliure de la institució NOVIB que és la branca d'Oxfam a Holanda. El seu darrer llibre *Recitals asiàtics* ha aparegut a Damasc el 2001. Una selecció dels seus poemes ha estat traduïda pel Col·lectiu de traducció de Nova York amb una llarga entrevista feta per Muhammad Ali Atassi, periodista sirià, i amb la introducció d'Elias Khouri, novel·lista libanès. Moltes de la seves obres en forma de manuscrit estan llestes per ser publicades.

Actualment té la residència als Països Baixos, convidat pel programa Poetes de totes les nacions (anys 2003/04). Malgrat el seu alliberament a finals de l'any 2000, encara no ha recuperat els seus drets civils.

Obra poètica: *No estàs sol*, Beirut 1979; *Golsorkhi*, Beirut 1981; *Un amor lliure*, Beirut 1997; *Recitals d'Àsia*, Damasc 2001.

- a) Creieu que el cas de Bayrakdar presenta alguns paral·lelismes amb el del periodista Habib de l'obra que heu llegit?
- b) Considereu que els nois d'Una mà plena d'estels corrien un perill real en escriure el diari? Justifiqueu les vostres opinions.

4. Dins del PEN català, hi treballa un Comitè d'Escriptors Empresonats en benefici d'escriptors, periodistes, traductors, editors que estiguin perseguits arreu del món a causa de la seva feina. El Comitè dóna a conèixer els casos de violació de la llibertat d'expressió a través dels mitjans de comunicació, en fa un seguiment, escriu cartes d'apel·lació i organitza actes públics. Per tal de conèixer aquests casos, visiteu la web citada a l'exercici 3. Llegiu la informació sobre els escriptors perseguits. Agrupeu-vos per parelles i ompliu aquesta fitxa amb les dades de tres escriptors.

Escriptor/a	Estat d'origen	Causa de persecució	Data
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

5. Llegiu ara el poema de Faraj Bayrakdar, "Visita", en la traducció d'Oriol Carbonell:

Finalment,
 en contra del que és
 habitual,
 la meva estimada ha somrigut
 a la crida del seu nom.
 L'univers ho ha celebrat
 afegint dos cels.
 Les papallones han vestit
 les seves ales
 de llibertat pura.
 Gràcies,
 han dit els boscos
 i han esbullat els seus cabells.
 Gràcies, han dit les gavines
 i han agitat les seves ales
 per desfer-se de la fatiga dels primers vols
 migratoris.
 Gràcies,
 han dit les ones,
 fent la seva dansa
 sobre una brisa marina amorosa.
 Els camps de blat han galopat
 i els somnis han esvaït la tempesta.
 Déu s'ha reinstal·lat
 a son tron de nou.
 Finalment,
 en contra del que és habitual,
 la veu del policia ha tronat
 anunciant el final de la visita.
 Les finestres de la presó han tancat els seus ulls
 i els murs s'han revestit
 d'un intens color de vergonya.
 (Saidnaya, 26 / 1/ 1993)

.. آری خأ فرایز
 هیلع نکت مل ام ریغ یلعو
 قداغلا
 امسن نع یتعیبیح تمسنتعب
 نی تیفاضر نیءامیب نولقلا لغتج
 نم ءهجن چا کاشرافلا تسجلو
 فصلنا جلا ءیرجلا
 کتابغلا تلاق .. آرلغش
 جیرکاب اه رعش تح رسو
 سراونلا تلاق .. آرلغش
 امتحن چا نع تضضنو
 یلوانلا تارجلا بعت
 چاومألا تلاق .. آرلغش
 اه تضرقو یدوت یهو
 قشراع یرحب جاقم یلع
 حمقلا لوقح تضضلارت
 فصلناوعلا مال جلا تضضو
 مللا یونسلا دت
 دیج نم مشرع یلع
 .. آری خأ
 قداغلا هیلع یه ام یلعو
 یطرشلا تعوض رغرع
 فرایزلا امتنا کنلعم
 امنویع نچسلا نفاون تنولغف
 نارد جلا تاجش تناو
 لاج جلا دی دش نولب
 یاندیس 26 / 1/ 1993

- a) Es pot llegir el poema com si es tractés d'una experiència autobiogràfica?
- b) En quins versos es veu més clar? Anoteu-los.
- c) De quina figura retòrica se serveix el poeta? (Fixeu-vos en molts dels subjectes i predicats.) Escriviu aquests subjectes i predicats com en l'exemple següent:
L'univers ho ha celebrat/afegint dos cels.

6. Llegiu aquest altre poema del mateix autor, "Parrupeig", també traduït per Oriol Carbonell:

El teu parrupeig em cansa a la tarda.
Així doncs, fatiga'm.
Com el vi del poema vibra
dins teu, noia,
que fa plorar les aus sota les seves ales
i emmudeix el seu cant.
El teu parrupeig és un gronxador
i el límit del seu
moviment és estret de marge.
És que potser l'arbre del cor que ens aferra
Al sentit de la nostra existència vasta
si el nostre impuls disminueix
i som derrotats pel vent?
És que potser aquests arbres són la nostra sang
o són un miratge?
Una pregunta em demana,
meteorit rere meteorit
una rosa rere una altra,
que s'adormin sobre el meu braç.
A l'alba s'escampa el blau
per tal que es tenyeixi la rosada,
per tal que jo la vegi.
Aquesta pregunta-gasela
serà el que ens empresonarà
a la finestra de la resposta,
perquè el cel no es farà més estret.
Deixaré anar un estol de coloms immadurs
i obriré les torres del meu esperit al seu demà.
Si em superen amb el seu parrupeig,
m'enfonsaré
i si em desperten,
deixaré oberta la finestra del somni
i dormiré.

- a) Quin significat tenen els coloms?
- b) A la pàgina 124, s'explica una anècdota relacionada amb els coloms. Llegiu-la i responeu:
  - Com s'anomena la persona que cria coloms?
  - Què provoca al barri la cria de coloms?
  - Quantes lires costava un colom a Damasc?

7. Sumant tot el material que entre tots heu recollit i heu treballat sobre els casos de violació de la llibertat d'expressió arreu del món, realitzeu un diari mural, potser semblant al que devia fer Schami sobre el barri antic de Damasc. Es tracta que agafeu un tros força llarg de paper d'embalar de color blanc, encara que les dimensions dependran del que

hàgiu d'escriure-hi o enganxar-hi. La tira de paper s'enganxa pels dos extrems a dos rodets o barres. Quan el contingut del mural està acabat, es mostra de forma que a mesura que l'aneu passant l'enrotlleu a un dels extrems. La visió del mural la podeu acompanyar d'una banda sonora preparada prèviament.

8. Un tema ben present a *Una mà plena d'estels* és el periodisme (p. 15): *Estaria bé que poguésser periodista!*

- a) Busqueu la raó que, segons l'oncle Salim, fa que els periodistes siguin temuts (p. 14–15) i escriviu-la.
- b) Creieu que és certa aquesta raó i que és vàlida en tots els sistemes polítics?
- c) Per quins diaris i emissores de ràdio coneixen les detencions que practica el govern?
- d) Quina estupidesa que tothom sàpiga que estem malament i que només nosaltres no ens n'assabentem! Quina és en l'actualitat l'única cadena mundial de notícies en llengua àrab amb seu a Qatar?
- e) En Habib afirma (p. 139): *En aquest país no es pot fer periodisme*. Però el narrador pensa que sí que es pot fer periodisme sense el diari del govern. Quina és la manera que enginya per fer periodisme amb l'ajut dels seus amics?
- f) Al diari *El País* del 26 de setembre de 2005 va sortir publicada la notícia següent. (La traducció és nostra.)

Una rellevant periodista de la televisió libanesa, May Shidyak, va resultar ahir greument ferida en un atemptat al nord de Beirut. L'explosió es va produir quan es disposava a posar en marxa el seu tot terreny. Shidyak és coneguda per les seves posicions antisíries.

— Contesteu les preguntes (qui, què, quan, com, per què, on) amb la informació de la notícia com a resposta.

— Feu grups perquè cadascun pugui ocupar-se de buscar notícies semblants a la premsa durant una setmana. Amb les notícies que hagueu trobat feu-ne un mural.

9. *La paraula és el deure de qualsevol persona, no la deixis en mans del govern* (p. 157).

- a) Penseu en la idea que expressa aquesta oració. Com la relacioneu amb la llibertat?
- b) Relacioneu-la amb l'oració final de l'obra.

10. Debateu en grups el significat de la sentència de l'intel·lectual i escriptor, Edward Said: *L'objectiu de la literatura és dir la veritat davant del poder*.

11. Llegiu amb atenció aquesta taula. Hi trobareu els noms de tots els diaris que formen la premsa escrita al Pròxim Orient. (Falta Iraq, que no en té.) També podeu llegir premsa àrab a moltes webs, com ara a <http://www.vilaweb.com/especials/especial666797.html>. Busqueu, com a mínim, dos d'aquests diaris i anoteu la pàgina web on apareixen.

<i>Estat</i>	<i>Diaris</i>
Líban	<i>Al-Anwar, Alkifah Alarabi, Al Mustaqbal, Alnahar, Alssafir</i>
Síria	<i>Al Baath, Teshreen, Althawra</i>
Jordània	<i>Al rai, Alarab Alyown, Addustour, Assabeel, Shiran</i>
Aràbia Saudita	<i>Kul Alakhbar, Almasa'ia, Alriyadh, Aalam Elektisad, Al-Difaa', Al-Jeel, Mashae'r, Mashaaref, Sawah</i>

Bahreïn	<i>Akhbar Alkhaleej</i>
Kuwait	<i>Al-Qabas, Al-Seyassah, Al-Watan, Aldostoor, Mishkat Alrai</i>
Iemen	<i>Al-Ayyam, Al-Gumhuryah, Althawra, Al-Mithak, Al-Shoura, Attariq, Al-Wahawi</i>
Oman	<i>Al-Watan</i>
Qatar	<i>Abraya, Al-Sharq, Al-Watan</i>
Unió dels Emirats Àrabs	<i>Albayan, Al-Ittihad, Al-Jareeda, Al-Khaleej, Al-Shindagah</i>

3.3. Sobre la diversitat de llengües

L'àrab és una llengua de la família camitosemítica i n'és la llengua viva més important. D'aquesta mateixa família n'eren també les llengües antigues de Babilònia, Assíria, Egipte i Palestina. Avui a Síria la llengua oficial és l'àrab, però hi conviu amb altres llengües, parlades per comunitats que un dia es van instal·lar en aquest país.

1. Una de les comunitats és la dels armenis. A l'obra, els avis del barber n'eren (p. 92). Investigueu quins fets històrics van provocar l'èxode dels armenis a principi del segle XX.

2. Una altra és la dels kurds (p. 67). Qui són els kurds? Quina llengua parlen?

3. En una ciutat com Barcelona, l'any 2005, el Departament de Lingüística General de la Universitat de Barcelona i el Grup d'Estudi de Llengües Amenacades (GELA) ha comptabilitzat unes dues-centes divuit llengües personals, entre les quals podem citar l'amazic, el quítxua, el tagàlog, el bisaia, l'ilocà, el shuar, el pahari, el xinès amb molts dialectes, el rus, el bengalí, el romanès, el tàmil, el paixtu, el sindhi, l'urdú, l'àrab, el panjabi i l'uroba. Totes elles corresponen a parlants de cent seixanta estats, la qual cosa demostra que hi ha pocs estats monolingües. El cas de Síria no és, doncs, gens estrany. Les llengües, i el seu coneixement, signifiquen un gran patrimoni per als seus parlants, un tresor, una riquesa. Ho llegiem a la història de l'home boig (p. 67–68), i això que “només” estava escrita en sis llengües!

Si voleu conèixer el treball sobre el patrimoni lingüístic, no deixeu de visitar la web de la Universitat de Barcelona: <http://www.ub.es/ling/expollengues/index.html>. Us proposem que, per grups, investigueu quines són les llengües parlades al vostre institut. Podeu inspirar-vos mirant una pàgina web, creada el curs 2003–2004, que recull el treball que es va fer a l'IES Miquel Tarradell de Barcelona: www.iestarradell.org.

3.4. La religió

1. Llegiu amb atenció el text següent i, després, responeu les preguntes proposades (podeu consultar també la web <http://www.edu365.com/eso/muds/religio/index.htm>):

L'anomenat de manera poc precisa *Món àrab* està format per una llista de països que configuren la Lliga Àrab. El Pròxim Orient inclou cinc estats (Líban, Síria, Jordània, Iraq, Aràbia Saudita) i els sis estats incorporats a la península aràbiga (Bahrein, Iemen, Kuwait, Oman, Qatar i la Unió dels Emirats Àrabs). L'Orient Mitjà està format per aquests onze Estats més Iran i Pakistan. Per la seva banda, *Món àrab* inclou els estats que formen el Pròxim Orient més Algèria, Líbia, Marroc, Tunísia (aquests quatre són els anomenats països del Magrib), Mauritània, Iemen, Palestina, Egipte i Sudan. Si a aquests Estats hi afegim Djibouti i Somàlia, tindrem al complet la Lliga Àrab. Tots aquests països són fonamentalment de religió musulmana i s'hi parla l'àrab, entre d'altres llengües. Tanmateix, de la mateixa manera que els cristians estan dividits en grups religiosos diferents (catòlics, protestants, ortodoxos...) els musulmans, al llarg de la història s'han dividit en comunitats, entre les quals destaquen els sunnites, majoritaris, i els xiïtes.

- a) Quina és la religió dels musulmans?
- b) Com i quan es va originar aquesta divisió entre ells?
- c) Qui són els sunnites?
- d) Qui són els xiïtes?

2. Llegiu els fragments següents relacionats amb l'islamisme i el cristianisme a Síria, i contesteu les preguntes que trobareu al final:

Síria compta amb una llarga tradició cristiana, iniciada als primers temps de la seva història. Juntament amb Antioquia, era el segon focus cristià i centre d'expansió de la doctrina cristiana. Però l'any 635 hi va haver la invasió musulmana i els cristians van disminuir i van ser relegats a minoria, més o menys tolerada.

La Constitució de la República Síria de 1950 va garantir la llibertat de cultes i el 1953 s'establiren relacions diplomàtiques amb el Vaticà. A partir d'aquest principi, Síria és un país laic però, segons la Constitució, la religió del cap d'Estat és la musulmana, que organitza el país.

Avui a Síria un 83% de la població és de religió musulmana, dels quals un 69% són sunnites, un 11% alauites, un 1% ismaelites i un 0,4% xiïtes.

Els cristians sumen un 14%, que es reparteix en nombroses comunitats, un 25% dels quals són catòlics de diferents ritus.

Damasc és un dels grans centres de l'Islam del món i l'antiga medina, encara voltada de muralles, n'és la medul·la. Allà hi ha la mesquita dels Omeies, la tomba del gran Saladí, el conqueridor àrab més cèlebre de la història. Tot i així, als carrerons del barri cristià de la ciutat vella de Damasc s'hi poden trobar petits altars amb verges il·luminades.

- a) Quins personatges són de religió cristiana a l'obra?
- b) Quins són seguidors de l'Islam?
- c) Busqueu, a la pàgina 69, l'anotació del 8 de desembre. Quina és l'opinió del pare sobre el suposat enfrontament entre les dues religions?

3. Llegiu aquesta notícia apareguda a la premsa. Busqueu-ne una altra que demostrï la relació que hi ha al Pròxim Orient entre religió i política.

28/08/2005: Van aprovar la Constitució iraquiana sense consens

Els representants dels col·lectius xiïta i kurd del Parlament de l'Iraq signen l'esborrany de la nova Constitució del país, que no té el suport dels sectors sunnites. Davant la impossibilitat d'aconseguir el suport d'aquests, el text no és sotmès a votació a la cambra, i se'n deixa l'aprovació final a un referèndum que se celebrarà el proper 15 d'octubre. Els sunnites s'oposen a la definició de l'Iraq com un estat federal en què les llengües àrab i kurda comparteixin l'estatus d'oficialitat així com a la prohibició del partit Baas, la formació que liderava Saddam Hussein.

3.5. La cuina

1. Llegiu el text següent i digueu quins dels aliments que s'esmenten us agraden més. Després... apunteu-vos a cuinar!

El Pròxim Orient (Líban, Síria, Jordània, Palestina), també anomenat Orient Mitjà (però aleshores s'hi inclouen Turquia, Armènia, Iran i els estats del Golf) és un món molt divers. Síria (*Suriya*), i el Líban i Jordània, té minories nacionals, kurda, armènia, circassiana, turca, alguns cristians i altres d'ortodoxos.

A Síria encara hi perviu la comunitat nacional aramea, la que parla la mateixa llengua de Jesucrist, antiga llengua de tota la regió, després substituïda per l'àrab. També hi ha els beduïns —de l'àrab *badawi*, habitant del desert—, nòmades, famosos per l'elaboració de productes lactis, com mantega i iogurt (*laban*). Alguns dels formatges més coneguts, d'ovella o de vaca, són l'*akkawi*, el *baladi*, el *kashkawan* i el *labneh*, formatge blanc i fresc; i el *gibne*, de llet d'ovella, cabra o camella.

Són terres de cereals —blat i ordi, fonamentalment—, però també es menja arròs i llegums, sobretot cigrons. També hi ha tota mena de verdures mediterrànies: albergínies, tomàquets, pebrots, cogombres; fruita abundant, oliveres, vinyes, figues i dàtils.

En aquestes regions (antigues Fenícia i Síria), els cristians hi van tenir una forta presència a l'Edat Mitjana. Els catalans tenien importants consolats a Beirut i a Damasc (segle XIV). Després hi arribà l'imperi otomà, present quatre segles; més tard, els egipcis i fins fa poc, els francesos i els britànics. L'antiga Gran Síria va ser dividida en els estats actuals de Síria, Líban, Jordània, i després Israel (1946).

Per totes aquestes qüestions històriques, la cuina d'aquesta àrea no es pot dividir en estats i té elements comuns amb la cuina jueva, hereva de greco-romans, bizantins, perses i otomans.

Text adaptat de *La cuina mediterrània*, Jaume Fàbrega

2. El mercat de Damasc és un dels més ben proveïts del món àrab, plens d'olors, colors i espècies, i un dels més hospitalaris (hi és freqüent la invitació a te o a cafè o a compartir els aliments). Tot un món que podem adjectivar: dolç i àcid, especiat i perfumat. Descriu, utilitzant molts adjectius, el mercat que hi ha més a la vora de casa vostra.

3. Llegiu les receptes que trobareu a continuació. Ja esteu animats per cuinar?

Labneh (crema de iogurt i cogombre)

El *labneh* es defineix com un formatge fresc o mató, o bé, per extensió, un "formatge de iogurt". Per a la recepta, haurem d'utilitzar iogurts grecs si no tenim *labneh*.

Ingredients: 1 cogombre mitjà, 2 iogurts grecs, 1 gra d'all, 4 cullerades d'oli d'oliva, sal, menta fresca.

Pelem el cogombre i el ratllem. El salem i el deixem escórrer dins d'un colador dues hores perquè perdi líquid. Trinxem l'all i la menta. Barregem els iogurts amb la polpa del cogombre que hem ratllat, l'all i la menta trinxats. Ho salem i hi afegim un rajolí d'oli d'oliva verge. Es menja fred.

Mutabal beitnjan (puré d'albergínia)

Ingredients: el suc d'una llimona, 400g d'albergínies, 2 cullerades de *tahini* (pasta de sèsam) o oli de sèsam, 2 grans d'all, sal, 1 cullerada d'oli.

Escalivem les albergínies o les coem una hora al forn (240°) punxades abans amb un ganivet perquè no esclatin. Després les pelem i en traiem les llavors. Aixafem la sal i els alls al morter. Hi afegim l'albergínia i ho barregem amb el suc de llimona, el *tahini* i l'oli, si se n'hi vol. (Es pot trinxar amb un robot elèctric, encara que la textura serà diferent.) Aquest plat es menja amb pa, especialment el pla —tipus coca— que es troba a tota la Mediterrània oriental (*khubz*).

Xix quebab (broqueta de carn)

(Aquesta broqueta és com la que menja el noi per combatre l'anèmia ; p. 28.)

Broqueta, enfilall o *xix* (nom turc) i carn tallada a daus (*kebab*)

Ingredients: oli d'oliva, 1 ceba grossa, sal, 100 g de cuixa o espatlla de be per persona.

Tallem la carn a daus d'uns dos centímetres de costat. Pelem la ceba, la trinxem i la salem. La passem per la batidora per fer-ne un suc que barregem amb oli per marinar-hi els daus de carn durant dues hores.

Enfilem els daus en una broqueta i ho fem coure a la brasa, cinc dits per damunt del caliu, ben roent (5 minuts per cada costat). Quan estigui cuita, se sala.

Heu vist tres receptes que es poden considerar tot un dinar. Podeu formar tres grups per fer cada grup un plat diferent.

4. A l'obra hi heu pogut llegir un munt de vegades que sovint s'ofereixen te o cafè.
  - a) Informeu-vos de com es prepara el te a la manera tradicional.
  - b) Els primers cafès, com a establiments, els van fundar dos mercaders a l'antiga Constantinoble el 1554. Molt aviat es van fer famosos com a "escoles d'homes cultes". Com se'l beuen, el cafè, als països àrabs?

3.6. Sobre la cultura: el saber, l'escola i la família

1. Un tema ben present a *Una mà plena d'estels* és el dret a l'educació.

- a) Quin és l'origen del mot *analfabetisme*?
- b) Què és l'analfabetisme?
- c) Creieu que hi ha maneres diferents de ser analfabet/-a?
- d) Quants personatges són analfabets a l'obra que heu llegit?

2. A *Una mà plena d'estels* hi podem veure una realitat molt trista: nois i noies pobres són obligats a plegar de l'escola per ajudar les seves famílies. Tres quartes parts dels infants sense escolaritzar són a l'Àfrica subsahariana i al sud-est asiàtic. Ho podeu repassar llegint les pàgines 80–82, 84, 157, 195.

Escriviu un text que exposi la situació dels escolars obligats a plegar de l'escola, tal com el devia escriure el nostre amic al segon número (p. 157).

3. Prepareu-vos una exposició oral per tractar un d'aquests dos temes durant deu minuts aproximadament. (Consulteu els consells que trobareu a l'Annex 1.)

- Un lector del *New York Times* consumeix més pàgines de diari només llegint el dominical que no pas un africà mitjà en un any.
- L'educació és la clau de l'ascens social, del progrés i de la llibertat. Transforma les persones i és la garantia per a la supervivència dels pobles.

IV. EL DIARI LILA DE LA CARLOTA, DE GEMMA LIENAS

1. ABANS DE LLEGIR

1.1. Una mica d'història

1. Llegeix el text següent i, després, feu les activitats proposades:

Al llarg de la història les dones han hagut de sofrir molt. Durant segles les dones han suportat vexacions i comportaments irracionals per part dels homes que les han considerades inferiors a ells. Però sempre hi ha hagut dones valentes que s'han enfrontat a aquests costums i que han lluitat per aconseguir els seus drets, que no són res més que els drets que ha tenir qualsevol dona. La majoria d'aquestes dones que han lluitat per fer valer els seus drets són anònimes, ningú no sap qui foren, però hi van ser, des de sempre. Segur.

En el Renaixement van aparèixer escrits de dones que reclamaven la igualtat de l'educació per a les seves filles i que denunciaven les injustícies de la discriminació en el treball.

Però fou durant la Revolució francesa quan la dona prengué un protagonisme important pel que fa a la lluita per la igualtat dels drets en la figura d'Olympe de Gouges, que va presentar la "Declaració dels Drets de la Dona" a l'Assemblea Constituent de la Revolució Francesa l'any 1789. Olympe de Gouges fou guillotinata pels revolucionaris culpada d'agitadora social i per haver abandonat les qualitats del seu sexe.

En aquesta mateixa època sorgeixen a Anglaterra diverses formacions polítiques i socials que reclamaven el dret a votar per a tothom. Foren els moviments sufragistes. J. Stuart Mill ja havia reclamat l'any 1866, que les dones poguessin votar a la Cambra del Comuns. Cap a final del segle XIX aquests moviments van tenir encara més força gràcies sobretot a Emmeline Pankhurst, que, amb les seves filles, va fer conèixer a la població les reivindicacions de la dona amb mítings, manifestacions i altercats d'ordre públic.

Als EUA fou molt important la participació de les dones en moviments a favor de l'abolició de l'esclavitud. Després de la Guerra de Secessió (1861–1865) el govern va atorgar el dret a vot als antics esclaus alliberats, però, en canvi, no fou permès el vot a les dones. L'any 1857 les dones es van manifestar pels carrers de Nova York protestant per les condicions miserables en què vivien les treballadores. I aquestes protestes es van anar repetint.

La classe obrera a finals del segle XIX i principis del segle XX, vivia en unes condicions deplorables: moltes hores de treball, salaris molt baixos i habitatges reduïts i insalubres. Les protestes eren cada cop més freqüents. Les dones encara ho passaven pitjor, cobraven menys que els homes, no podien alletar els fills en hores de treball i sovint eren multades per qualsevol error.

L'any 1908, milers de treballadores d'empreses de Nova York van declarar-se en vaga per reclamar la jornada de 10 hores, el dret a unir-se en sindicats, i per acabar amb l'exploració infantil. Aquesta vaga va comportar enfrontaments molt violents entre les vaguistes i el govern.

S'explica que el dia 8 de març d'aquell any, les obreres de "Sirtwood Cotton" van entrar pacíficament a la fàbrica i l'ocuparen. Els propietaris de la fàbrica aleshores, va tancar les portes de la fàbrica amb pany i forrellat i va calar-hi foc. El resultat fou la mort de les 129 dones vaguistes.

Després d'aquest fet els ànims de les vaguistes es van encendre i els actes reivindicatius es van anar repetint fins que aconseguiren bona part de les reivindicacions.

A Catalunya des de finals del segle XIX hi hagué diverses associacions de dones que lluitaven per la millora de les condicions de vida de les dones treballadores. La revista

Feminal, que es publicà entre 1907 i 1917, tenia un caràcter reivindicatiu, defensava un programa en què la dona pogués accedir a un treball al mateix nivell que l'home.

Durant els primers anys del segle XX es crearen a Catalunya diverses associacions sindicals i culturals de dones treballadores, com la Federació Sindical d'Obreres i es publicaren obres sobre el feminisme.

La segona República fou un moment molt dolç per al feminisme a Catalunya: el dret a votar (sufragi universal), la participació cada cop més important en la política, la creació de la formació política "Unió de Dones de Catalunya" en són exemples.

Després de la Guerra Civil, el feminisme es paralitza. L'única associació permesa era la "Sección Femenina de la FET y de las JONS".

Durant els anys 60 i 70 destaca la figura de Maria Aurèlia Capmany. Autora de l'obra *La dona a Catalunya*. M. A. Capmany està considerada com la persona que creà de nou interès pel tema feminista a Catalunya.

Amb la democràcia, el feminisme ha tingut un paper important en el desenvolupament de la societat dels darrers anys. No obstant això, certs costums i tradicions fan que malgrat haver-se aconseguit gran part de les reivindicacions sempre reclamades, la dona encara hagi de lluitar perquè la societat entengui la igualtat entre ambdós sexes: el sexisme en la llengua, en els comportaments tant a la llar com al treball, en les relacions, etc.

Darrerament, amb l'arribada de la immigració provinent de cultures llunyanes, hem vist de prop la situació de les dones d'altres països, i no només des d'un punt de vista extern com ara la manera de vestir sinó també la manera com viuen, com són tractades... Ens ha fet adonar que els nostres avenços haurien de servir de patró on aquestes persones, ja establertes aquí, s'hi poguessin mirar per millorar la seva situació. Voldríem que elles avancessin en la direcció de la igualtat de drets entre sexes, de la possibilitat d'un treball digne...

Malgrat tot, encara cal que la societat prengui consciència de la igualtat de drets. No tots els homes i dones del país hi creuen... I en aquest sentit, és fonamental que l'educació resolgui les diferències.

- a) Creieu que avui dia, al segle XXI, podem dir que la dona no pot assumir els mateixos drets que l'home? Creieu que totes les dones opinen que tenen els mateixos drets que els homes? Per què?
- b) Discutiu els documents de més amunt a classe.
- c) Què vol dir sufragi universal?
- d) Hi ha sufragi universal a tots els països del món, avui dia?

2. Sabeu què vol dir *discriminació de gènere*?

3. En quins oficis trobeu que hi ha majoritàriament homes? I en quins oficis hi ha majoritàriament dones?

<i>Ofici</i>	<i>Nom de l'ofici</i>	<i>Homes</i>	<i>Dones</i>
Ven en una botiga			
Dirigeix un banc			
Ensenya en una escola			
Dirigeix una empresa d'ordinadors			
Atén els passatgers d'un avió			
Dissenya edificis i cases			

Dirigeix una orquestra			
Té cura de la bellesa personal			
Té cura dels malalts			
Condueix un camió de gran tonatge			

4. Com veieu, tots aquests oficis els podrien fer homes o dones indistintament, i ho fan, però normalment assignem uns tipus d'oficis a uns o a d'altres.

- a) Creieu que això és discriminació? Per què?
- b) En quin gènere trobem normalment els noms d'ofici en un diccionari?

5. Feu un exercici senzill:

- Digueu el nom de quatre escriptors que conegueu perquè n'hàgiu llegit un llibre.
- Digueu el nom de quatre escriptores que conegueu perquè n'hàgiu llegit un llibre.
- Quina llista us ha estat més fàcil de fer?
- Digueu el nom de dos compositors de música clàssica.
- Digueu el nom de dues compositores de música clàssica.
- Quina llista us ha estat impossible o gairebé impossible de fer?

6. Com començaríeu una carta adreçada a tot l'alumnat de la vostra escola o institut? Responen la pregunta i justifiqueu la vostra resposta.

- *Benvolguts companys,*
- *Benvolguts i benvolgudes companys i companyes,*
- *Benvolguts / Benvolgudes companys/companyes,*
- *Benvolgut tothom,*

7. Sabeu qui era Víctor Català? Quin era el seu nom de veritat? Per què us sembla que es va posar aquest pseudònim?

1.2. L'autora: Gemma Lienas

1. A la web <http://www.gemmalienas.com> hi trobareu molta informació sobre l'escriptora. Consulteu-la per tal de resoldre les activitats que us proposem a continuació:

- a) Infantesa
  - Quin dia, mes i any va néixer?
  - On?
  - Quants germans o germanes té? Com es diuen?
  - Com va veure's immersa en un món de llengües diferents els primers anys de la seva vida?
  - D'on provenien els seus pares? I els avis?
  - Per què va estar envoltada en un món femení en la seva infantesa?
- b) Època escolar
  - Quina va ser la seva primera escola?
  - A quin tipus d'escola va anar a continuació?
  - Què era el que més li agradava fer en aquella època?
  - Quina revista tipus "còmic" llegia? Com tractava els temes aquella revista?
  - A través de quin llibre s'enamora de la literatura clàssica catalana?
  - Es podia estudiar català aleshores? Com estudiava català a l'escola?

- Quins amics i amigues va fer en l'època escolar?
- Quins altres autors va descobrir gràcies a la biblioteca familiar?

c) Joventut

- Quina carrera va estudiar?
- On la va estudiar?
- Quina va ser la seva primera feina?
- A qui anava adreçada l'escola que va fundar?
- Amb qui es va casar?
- Com es diuen els seus dos fills?

d) Primers anys de dedicació a la literatura

- Entre els anys 1979 i 1982, en què treballa?
- Qui era Enric Banda?
- A què es dedicava?
- Què són el Grup Promotor i Santillana?
- Quina relació va tenir amb Francesc Sales? Sabeu qui era Francesc Sales?
- A quina població de l'Alt Empordà va anar a escriure els caps de setmana?
- Quin és el títol de la seva primera novel·la? I el de la segona?
- Quin premi literari va guanyar amb la novel·la *Dos cavalls*?

e) Maduresa

- Quina malaltia la va afectar entre els anys 1990 i 1991?
- Quin llibre publica en aquesta època?
- Quina professió exerceix durant aquesta època?
- Què és un any sabàtic? On va anar a fer un any sabàtic?
- Entre 1992 i 1997, en quina editorial treballa?
- En aquests anys, on s'instal·la a viure? Per què?
- En què col·labora a la Universitat de Barcelona?

f) 1998–2001

- On va a viure en aquesta època? Per què?
- A què es dedica plenament?
- Quins llibres va publicar en aquest període?
- De què fa classes a la Universitat de Barcelona?
- Quines tres novel·les publica en aquests anys?
- Quin és la dada més important de la seva vida familiar en aquesta època?

g) 2001–2004

- Per què va haver d'instal·lar-se durant sis mesos a Barcelona?
- Com es diuen els seus néts bessons?
- Quins llibres va publicar entre els anys 2001 i 2003?
- Quina és l'última novel·la que ha publicat?
- En què s'ha involucrat a partir del moment en què ha retornat a Barcelona?

2. Informeu-vos sobre la tasca que duu a terme un editor:

- Qui tria els llibres que es volen publicar?
- Quin criteri segueix un editor a l'hora de triar una obra?
- Quin procés ha de seguir una obra perquè sigui publicada?

3. Al llarg de la resolució dels exercicis referents a la vida de Gemma Lienas heu pogut veure que l'escriptora ha guanyat molts premis literaris.

- a) Quina funció creieu que tenen aquests premis?
- b) Busqueu a la pàgina web de Gemma Lienas quins premis literaris ha guanyat al llarg de la seva carrera com escriptora.
4. Encara a la mateixa pàgina web de Gemma Lienas, busqueu a "Curiositats" les seves aficions. Quines aficions té Gemma Lienas?
5. Segons ella mateixa, què és el més important de la seva vida?
6. Llegiu l'argument d'algunes de les seves novel·les i, després, feu les activitats corresponents:
- *Cul de sac* explica la història d'un noi, en Ramon, que estudia en un col·legi car, però anar a un col·legi de "nens rics" quan no ets un d'ells té els seus avantatges i els seus inconvenients. Els inconvenients els veu el seu pare, amo d'una petita botiga; els avantatges, la seva mare, cuinera del col·legi. I en Ramon? Quan en Ramon s'enamora de la Berta no hi ha diferències que valguin. Els diners marquen les distàncies i en Ramon intentarà reduir-les pel camí més curt... que no és, per descomptat, el millor. Una novel·la realista sobre els problemes d'adaptació social, una història de vegades divertida, de vegades crua, que aborda un tema crucial.
  - *Així és la vida, Carlota* parteix dels mateixos personatges de *Cul de sac*. Mentre en Ramon es recupera a poc a poc del seu gravíssim accident de moto, la Carlota viu preocupada perquè els seus pares li han dit que faran unes vacances matrimonials. Ella i el seu germà Marc hauran d'organitzar-se per a viure sense la seva mare, que és qui se'n va de casa. Malgrat tot, la nostra protagonista conserva intacte el seu somriure i la seva vitalitat: entusiasta i optimista, afronta sense dramatismes els problemes repetint-se sovint "Així és la vida".
  - *Ets galàctica, Carlota!* Què faries si no poguessis suportar la filla de la xicota del teu pare? I si sospitessis que la teva millor amiga pateix anorèxia? I si veiessis com un grup de racistes apallissen un noi negre? La Carlota potser no tindrà una solució per a cadascuna d'aquestes preguntes, però s'ho pren tot amb bon humor.
  - *2CV* narra les aventures urbanes de dos germans, en Manuel i en Víctor, que han de fugir del suburbi de barraques on malviuen amb el pare alcohòlic. Els nois s'instal·len en un dos cavalls vermell, abandonat en un revolt de la carretera del Carmel, a Barcelona. Per sobreviure s'embarquen en uns afers que els porten a conèixer una sèrie de personatges com el Rata i la Lola, el Presi o el Portuguès, i descobreixen així el món dels marginats i l'economia submergida: una ciutat dins la ciutat, entre els Encants i el Raval.
  - *El final del joc* és la història d'un divorci vista des dels ulls de l'Adrià, un nen de sis anys atrapat en el foc creuat de la separació dels seus pares. L'Adrià no està capacitada per a entendre les accions dels adults i les interpreta a la seva manera, a vegades involuntàriament còmica.
  - *Bitllet d'anada i tornada*. Anorèxia i bulímia són dues paraules que ni a la Marta ni als seus pares els resulten gaire habituals. A la Marta, perquè viu més pendent de descobrir l'amor i el sexe amb en Ricky, anar al cinema amb la Clàudia o riure amb els seus germans bessons. Als seus pares, perquè els pertorba el fantasma de l'atur. No obstant això, en poc temps la situació fa un tomb i la Marta ha d'ingressar en un hospital amb anorèxia nerviosa. Un testimoniatge impressionant d'una malaltia dramàtica i poc coneguda, escrit amb senzillesa i autenticitat.
- a) Quin tema tracta amb més insistència l'autora?
- b) Són novel·les de ficció, però tretes de la realitat. Com ho podem notar?
- c) Us impliquen, els temes de què parla Gemma Lienas? Com?

- d) Hi ha molts altres temes que us poden interessar. Podríeu proposar-los a Gemma Lienas, a l'adreça del correu electrònic que trobareu a la seva pàgina web.

7. Llegiu una entrevista que trobareu a l'Annex 4. És una entrevista que Francisco J. Vázquez va fer a Gemma Lienas i que es pot llegir al portal www.comentariodelibros.com. Després, feu les activitats corresponents:

- a) Imagineu que Gemma Lienas ve al vostre institut o escola a fer una conferència. De quin tema voleu que us parli? Com ho faríeu per posar-vos en contacte amb l'escriptora?
- b) Feu un resum de l'entrevista a Gemma Lienas i, a partir del resum, prepareu una presentació de la conferència que faria l'autora.

2. MENTRE LLEGIM

2.1. Els personatges

1. L'autora d'*El diari lila de la Carlota* no descriu els personatges explícitament. No obstant això, nosaltres anem coneixent els personatges i els podem arribar a descriure mentre llegim la novel·la. Vegem-ho.

- a) La Carlota:
- Quants anys té?
  - Quin és el tret més destacat del seu caràcter?
  - Com reacciona quan no li surten bé les coses?
- b) En Marc:
- Quin és el seu paper en la història?
  - Com evoluciona al llarg de la novel·la?
- c) El pare de la Carlota:
- Creieu que és masclista? Per què?
  - És un pare que escolta els seus fills? Per què?
  - Quin és el seu ofici?
  - Quines són les seves aficions?
- d) La mare de la Carlota:
- És feminista? Per què?
  - Com reacciona davant les preguntes de la Carlota?
  - És una mare comprensiva? Poseu-ne un exemple.
- e) L'àvia Anna:
- Com influeix en la Carlota al començament de l'obra?
  - Com podem demostrar que l'àvia Anna és una persona informada?
  - Creieu que aclareix els dubtes a la Carlota? Com?
- f) L'àvia Isabel:
- Quan notem que l'àvia Isabel és molt diferent de l'àvia Anna?
  - Creieu que està d'acord amb el pensament de la Carlota i la seva mare? Per què?
- g) La tia Octàvia:
- És feminista? Com ho podeu saber?
  - Què regala a la Carlota?

- h) En Marcel:
 — Qui és en Marcel? Quan apareix en el llibre?
 — És feminista? Com ho podeu saber?
 — Un home, pot ser feminista?
- i) La Mireia:
 — És una bona amiga per a la Carlota?
 — Com s'implica en les ambicions de la Carlota?
- j) La Lola:
 — Qui és la Lola?
 — Creieu que la seva idea de feminisme és vàlida?
 — Com reacciona davant el repartiment de les feines de la casa?

2.2. Els temes

El diari lila de la Carlota presenta tot un seguit de situacions, pròpies de la vida actual, en què us podeu trobar fàcilment. La mateixa autora ja diu a l'inici que qualsevol coincidència amb la realitat és pura veritat.

1. De què parla *El diari lila de la Carlota*?
2. Llegiu les tres primeres pàgines del llibre i, després, aquest fragment:

El feminisme de la igualtat és el que, des d'un punt de vista pràctic, defensa la igualtat d'oportunitats, igualtat d'oportunitats que es plasma en mesures concretes en matèria d'ocupació, de distribució de recursos, de drets humans, de paritat en la democràcia parlamentària (exigència de quotes femenines en els partits polítics), exigència que l'Estat del Benestar assumeixi la realització de tasques tradicionalment considerades femenines...

(Assemblea de dones d'Elx)

- a) Creieu que això és feminisme ben entès? Per què?
  - b) En quines paraules aquest text us proposa un tipus de feminisme que no està d'acord amb el feminisme que proposa *El diari lila de la Carlota*?
3. Després d'haver llegit aquest fragment, responeu les preguntes corresponents:

En Dani comença a córrer. Ves, que vinc...! I, en arribar davant del plint, s'atura en sec.

Nova mirada a la víctima.

L'entrenador, passant de mirades torturades.

En Dani, que agafa embranzida un altre cop. I, hop!, posa les mans, salta i...

—Ai, ai, ai!

Es venta una nata contra l'aparell i es queda assegut a terra. S'ha fet mal per força. Ja es veu. Té la cara molt vermella i els ulls molt brillants. Per les galtes li rellisquen unes quantes llàgrimes.

—Pobre xavall! —em diu la Mireia, clavant-me un cop de colze.

—Au, aixeca't. Ets un nena —l'insulta l'entrenador.

¿L'insulta? Ser «una» nena no és cap insult, ¿oi? Però l'entrenador ha dit «un» nena, i ha sonat a insult. T'ho asseguro, t'ho asseguro. ¿Això és masclisme? (p. 16)

- a) Per què en diu masclisme, d'aquest fet?

- b) Què vol dir masclisme?
- c) D'on ve la paraula *masclisme*?
- d) Com detecta la Carlota que el que ha passat a classe d'Educació física ha estat un acte masclista?

4. Molts programes de televisió són sexistes.

- a) Recordeu l'exemple que explica la Carlota del programa que està mirant per la televisió? Feu el mateix. Mireu a la televisió si hi ha un programa on la dona es trobi en condicions semblants a les que descriu la Carlota. N'hi ha gaires d'aquests programes? Sigueu crítics. Es troben en alguna franja horària determinada? Tracten uns temes determinats?
- b) Entre tots feu un petit resum del que heu trobat i ompliu aquesta taula:

<i>Nom del programa</i>	<i>Cadena de televisió</i>	<i>Temes que solen tractar</i>	<i>Franja horària</i>

- c) En podem treure conclusions? Podeu seguir aquest esquema:
  - Per què en una cadena determinada?
  - Per què els temes que tracten són sempre els mateixos?
  - Per què aquests programes s'emeten en una franja horària determinada?
- d) Prepareu una exposició oral a classe, per grups, sobre el sexisme a televisió. Abans caldrà que us documenteu, que parleu entre vosaltres sobre què hi ha de sexista en els programes que voleu comentar; després, haureu de plantejar-vos l'esquema de l'exposició: De què voleu parlar? Quin és el motiu de la vostra xerrada? A quines conclusions voleu arribar? (Si cal, consulteu els consells que teniu a l'Annex 1.)

5. *El diari lila de la Carlota* també parla de la mirada feminista (p. 17) Sobre aquest aspecte, llegiu aquest document:

El "buit de normes" porta les dones a decidir per elles mateixes què és el que necessiten. Precisament en aquest punt critiquen les dones de la igualtat, perquè aquestes reivindiquen drets que van més enllà de l'experiència personal, drets que "alliberen" de l'experiència personal quan, segons les dones de la diferència, aquesta ha de ser el punt de partida: "partir d'una mateixa és imprescindible per a una interpretació de la realitat", diuen. Acusen també les de la igualtat de ser excessivament victimistes i reivindicatives, i de condemnar per reaccionàries formes de vida que moltes dones reivindiquen, per traïr els valors positius desenvolupats per les dones. El problema és si les dones "hem decidit" desenvolupar aqueixos valors o no. I si no "hem decidit" desenvolupar-los pot ser per dues causes: bé perquè els altres —els homes— ens ho han impedit (i per tant reivindicar-los suposa acceptar els valors, positius o no, que la societat patriarcal ens ha assignat) o bé perquè ens són consubstancials, és a dir, són essencials.

Assemblea de dones d'Elx

Penseu una acció masclista que conegueu de prop. No ha de ser ni violenta, ni exagerada. Potser vosaltres en principi la trobeu normal. Expliqueu-la en poques paraules. Escriviu-la cadascú en retalls de papers de colors diferents i enganxeu-la al suro de la classe. Ja ho veureu que n'hi ha moltes, d'accions masclistes, en la nostra societat.

6. La regla d'inversió és, segons l'àvia de la Carlota, el sistema per detectar la discriminació de la dona.

- a) Sabeu què vol dir invertir els papers en el feminisme?
- b) Penseu en un anunci de la televisió. Feu l'exercici de la regla de la inversió. Alguns de vosaltres podríeu representar l'anunci a classe. Com us hi trobeu?

7. Feminisme, és ressentiment contra els homes (p. 23)?

- a) Us recordeu de la Lola? Com la descriuríeu?
- b) Per què podem pensar que el seu no és el millor feminisme?
- c) En quin exemple podeu parlar de discriminació positiva i discriminació negativa?

8. Hi ha tasques assignades a les dones per tradició (p. 24). Llegiu el text següent i, després, feu les activitats proposades:

Entenc que el sexisme és fonamentalment una actitud que es caracteritza pel menyspreu i la desvaloració, per excés o per defecte, del que són o fan les dones. El sexisme és una actitud que es basa en l'hegemonia dels homes i en el conjunt de creences que li donen suport i la legitimen. També es podria definir com el conjunt dels mètodes utilitzats pel patriarcat per seguir mantenint en una situació de subordinació el sexe femení. El sexisme és de gran importància perquè és la pràctica de dominació que tot el món experimenta.

Eulàlia Lledó. *Llenguatge no sexista*

<http://www.ua.es/cem/actividades/2003-2004/artic04.pdf>

- a) Creieu que hi ha unes tasques encomanades als homes i unes altres a les dones? Per exemple, a qui assigneu la tasca de cuinar? Sempre a la dona? I doncs, els cuiners que tenen tant d'èxit als mitjans de comunicació, que tenen grans restaurants, no són homes? Parleu-ne a classe.
- b) Feu una prova: Qui sap engegar la rentadora, a casa vostra? Qui s'encarrega de comprar? Qui fa el dinar? Traieu-ne conclusions.
- c) Cerqueu al diccionari els conceptes de *patriarcat*, *matriarcat*, *patrimoni* i *matrimoni*. Quines conclusions en traieu?

9. *El diari lila de la Carlota* parla sovint del llenguatge sexista (concretament, a les pàgines 27, 48, 51, 53 i 55). Llegiu ara aquest altre document d'Eulàlia Lledó a poc a poc, comenteu-lo a classe i, després, feu els exercicis:

El sexisme forma part de la ideologia i té poc a veure, doncs, amb els usos de la llengua; més aviat es té tendència a confondre'l amb un ús lingüístic perquè aquesta eina meravellosa, dúctil i precisa que és la llengua normalment articula el sexisme del pensament de qui parla si és que es tracta d'un pensament sexista i, a més, ho sol fer d'una manera mil·limètrica. Normalment, quan s'aixeca polseguera i fins i tot la premsa es fa ressò d'allò que es denomina en general "llenguatge sexista", el que hi ha darrere és l'opinió o el pensament sexista de tal o qual persona; estic pensat en les declaracions polítiques de ja fa algun temps d'un portaveu del govern que pensava que quan la Constitució espanyola fes 18 anys, si fos noia, podria posar-se de llarg (sexisme acompanyat d'elitisme, sembla, doncs), o les reiterades opinions d'algun polític basc que sol titllar de

"nenes" o de "nenasses" els seu adversaris polítics, suposo que no "percep" o no té en compte les adversàries polítiques.

Perquè s'entengui bé que els usos de la llengua no són culpables del sexisme de la llengua sinó que depèn del pensament de qui utilitza la llengua, posaré algun exemple de sexisme extret de diccionaris (que és una eina que té indubtables repercussions en l'ensenyament de la llengua, una altra de les qüestions que han fet que avui em posi a escriure). En el Diccionari General de la Llengua Catalana el diccionari popularment conegut com a Fabra, un dels exemples de l'entrada CERVELL deia en un exemple reflex d'un pensament més que sexista clarament derivat ja cap a la misogínia: "és una dona sense cervell", que anava darrere, per a més inri, de l'exemple, "El savi X és un gran cervell.", l'exemple s'ha canviat en el Diccionari de la Llengua catalana [3] (la revisió que del Fabra ha fet l'IEC), pel següent exemple, "Aquella dona és un gran cervell.", s'ha dedicat un exemple a no tenir cervell però s'ha felicitat dessexualitzat: "No té ni mica de cervell.", és a dir, no s'ha atribuït ni a dona ni a home.

Aquests exemples indiquen, per una banda, que no és la llengua, ni un ús de la llengua qui fa aparèixer dones sense cervell, sinó que la llengua possibilita que qui ho pensi, ho digui; per altra banda, els exemples mostren que, si es volgués, es podria canviar el protagonisme femení pel masculí o a l'inrevés, sense que la llengua grinyolés o se'n ressentís gens ni mica. Per tant, conclouré que en general el sexisme en la llengua és un mer reflex d'un pensament sexista o misogin i, com que és fàcil que tothom estigui d'acord que s'ha d'actuar en el sentit d'eradicar aquest perniciosos biaix ideològic en les pràctiques de l'ensenyament, passaré a parlar del ús o dels usos de la llengua androcèntrics que, tot i que també tenen a veure amb la ideologia, estan més estretament entortolligats amb la llengua que el sexisme.

L'androcentrisme, en contrast amb el sexisme, consisteix en un punt de vista orientat pel conjunt de valors dominants en el patriarcat o, dit d'una altra manera, per una percepció centrada i basada en normes masculines. És prendre l'home com a mesura de totes les coses; tot discurs que presenta aspectes de la vida de les dones com una desviació (a la norma) és androcèntric.

L'androcentrisme consisteix fonamentalment en una determinada i parcial visió del món que considera que el que han fet els homes és el que ha fet la humanitat o, a l'inrevés, que tot el que ha aconseguit l'espècie humana ho han realitzat només homes, consisteix també, per tant, en l'apropiació de les consecucions femenines per part dels homes. És pensar que el que és bo per als homes és bo per a la humanitat, és creure que les experiències masculines inclouen i són la mesura de les experiències humanes; valorar tan sols el que és masculí. És considerar que els homes són el centre del món i el patró per mesurar qualsevol persona. Aquest androcentrisme té indubtables repercussions en els usos de la llengua.

Els usos androcèntrics de la llengua són molts i variats; passaré ara a parlar dels dos més importants ja que són omnipresents en qualsevol context, i també, per descomptat, en el context educatiu.

El primer és la utilització de la paraula "home" com a omnicomprensiva del gènere humà. Les dues primeres accepcions de les definicions següents del DGLC, MANDÍBULA: "Cadascuna de les dues parts òssies de la boca en què van inserides les dents en l'home i tots els altres animals dentats", o MEMBRE: "Qualsevol de les extremitats de l'home i dels animals", invisibilitzen les dones en els respectius redactats. Si s'entengués que en aquestes dues ocasions la paraula "home" comprèn l'espècie humana, la segona accepció de MEMBRE: "Òrgan de la generació en l'home i alguns animals.", exclou les dones del discurs. El segon és la utilització del masculí com a fals o presumpte genèric. Sense abandonar els diccionaris, aquest cop el DIEC, molts exemples i definicions mostrarien aquest

ús, les dues definicions següents, ABANDONISTA 2: adj. i m. i f. Partidari de l'abandonisme.", EDIL: "1 m. i f. Magistrat municipal, regidor.", el fan ben palès. En les definicions dels diccionaris (i en altres tipus de discurs) encara es poden veure d'altres manifestacions de l'òptica androcèntrica que paradoxalment es poden constatar tant a partir justament de la presència femenina en el discurs com de la masculina; així, en el DGLC, les dues definicions següents de BANYA ho posen de manifest: "Posar banyes a algú, enganyar-lo la seva muller mancant a la fidelitat conjugal; tenir un altre tractes il·lícits amb la seva muller. Portar banyes, es diu del marit enganyat." mostren que la persona que les va redactar tenia com a punt de mira i centre d'atenció els homes, que el que li interessava era el que passava als homes. Fins i tot ho fa alguna definició que no esmenta en principi éssers humans, així la definició del DGLC d'HEMOFÍLIA deia: "Estat morbós ordinàriament hereditari caracteritzat per una tendència a l'hemorràgia.", no especificava en cap moment que és una malaltia que només poden patir els homes, tal com s'havia redactat, semblava que la podia patir tothom, presentava una malaltia específicament masculina com si fos universal.

Tots aquests redactats androcèntrics tenen com a eix emmirallar i percebre l'experiència masculina, centrar-s'hi per explicar el món, en una paraula: universalitzar-la; al mateix temps invisibilitzen o presenten com a dependent l'experiència femenina, la menystenen.

"Llenguatge no sexista. Aplicació didàctica"

<http://www.ua.es/cem/actividades/2003-2004/artic04.pdf>

- a) Busqueu al diccionari el significat dels mots següents: *misogínia* i *androcentrisme*.
- b) Què vol dir llenguatge sexista?
- c) Com diríeu de manera no sexista les expressions següents:

<i>Els veïns de l'escala</i>	.....
<i>Els professors de l'Institut</i>	.....
<i>Els barcelonins</i>	.....
<i>Els treballadors de l'empresa</i>	.....
<i>Els ciutadans</i>	.....
<i>Els alumnes de l'escola</i>	.....
<i>Els directius de la multinacional</i>	.....
<i>Els redactors del diari</i>	.....
<i>L'assessor de l'empresa</i>	.....
<i>Els coordinadors de la festa</i>	.....

10. Parlem ara dels llibres de text:

- a) Per evitar la utilització de la paraula *home* com a universal, podem fer servir formes amb el verb en primera persona del plural. Com diríeu, doncs, aquestes expressions?:

L'home treballa per al seu benestar .....

En la prehistòria l'home vivia en coves .....

- b) Evitem l'ús dels determinants *el, els aquell, aquells*, seguits del relatiu *que* (amb sentit general). Podem substituir-ho per *qui, les persones que...* Com diríeu, doncs, aquestes expressions?:

El qui vulgui pot anar al pati .....

Aquells que hagin acabat l'examen ja poden lliurar-lo.....

Tots els que heu aprovat heu de passar per secretaria .....

- c) En fulletons de propaganda d'entitats bancàries, en anuncis als diaris... fins i tot en cartes oficials podem trobar fórmules sexistes. Trobeu, per a aquestes expressions, alternatives no sexistes:

El guanyador del viatge .....

L'abonat haurà de pagar un increment .....

El lector viatjarà per un món de fantasia .....

- d) Però moltes vegades haurem de canviar tota l'oració. Per exemple, proposeu una alternativa no sexista per a *Els congressistes debatran el projecte urbanístic*.
- e) Com resoldríeu aquestes frases amb un llenguatge no sexista?

Si els ciutadans treballem adequadament... .....

Si els ciutadans ens voten... .....

Els ciutadans critiquen, però... .....

11. Citem altra vegada la lingüista Eulàlia Lledó, quan parlem d'oficis que s'han feminitzat només se'n parla en masculí:

La llengua té un valor simbòlic enorme, el que no s'anomena no existeix o se li està donant el caràcter excepcional, no fa falta tenir un sentit molt agut de la llengua per adonar-se'n, és per això que denominar en masculí una dona que transgredeix la norma tendeix cap a quatre objectius:

- Invisibilitzar les dones que els ocupen.*
- Presentar el seu cas com una excepció que demostra no que les altres dones podrien, sinó que ni podrien ni deurien.*
- Marcar amb una dificultat més l'accés d'alguns càrrec o oficis.*
- Reservar el masculí per a activitats prestigioses.*

De tot això es pot col·legir que quan es dirimeix una qüestió que relaciona sexe, gènere i gènere lingüístic mai no s'està parlant només de llengua.

“Llenguatge no sexista. Aplicació didàctica”

<http://www.ua.es/cem/actividades/2003-2004/artic04.pdf>

Per què és tan important utilitzar un llenguatge adequat, no sexista? La llengua, pot fer canviar les opinions sobre el sexisme? Com?

12. També hi ha dones masculistes (p. 31 i 38).

- Pregunteu a casa vostra si en una feina especialitzada hi ha més homes o més dones. Traieu-ne conclusions.
- Coneixeu dones que diuen que certes feines de la llar les han de fer elles, que els homes no en saben?

13. De vegades tenen actituds sexistes fins i tot persones que no ho solen ser (p. 32).

- Creieu que el pare de la Carlota té una actitud sexista quan parla de les seves secretàries? Per què?
- Per què la Carlota s'enfada tant amb l'actitud del seu pare?

14. A *El diari lila de la Carlota* també es parla de les baixes per maternitat:

- a) Sabeu què vol dir *baixa per maternitat*? Què opineu de la notícia que ha llegit la Carlota?

El cercle d'empresaris de Madrid proposa que les treballadores costegin la seva pròpia baixa per maternitat, pagant una assegurança privada a partir d'una quantitat que seria deduïda mensualment del seu salari. (p. 35)

- b) Davant aquest article del diari, la Carlota se sent molt ofesa. Escriviu el títol d'un article que respongués a les paraules del cercle d'empresaris de Madrid des del punt de vista de la Carlota.

15. A la novel·la també es parla molt de les actituds masculines i de les actituds femenines, com ara plorar (p. 63).

- a) Busqueu a la pàgina 64 d'*El diari lila de la Carlota* el motius que fan que en Marc plori. Expliqueu-ho per escrit com si féssiu una carta o un correu electrònic a una persona amiga.

- b) Expliqueu la reacció de l'àvia Isabel. És comprensible? Per què?

16. A la novel·la també s'esmenta el tema de l'ablació (p. 67–68). Llegiu l'article publicat a *El País* del dia 6 d'agost de 2005:

L'ONU calcula que 120 milions de dones han sofert mutilació genital. Dos milions de nenes corren el risc de ser sotmeses a aquest ritual, principalment a 28 països d'Àfrica. L'antropòloga Adriana Kaplan (Argentina 1956) lluita contra aquesta pràctica a través de l'educació i busca finançament per impulsar un pla de prevenció a la mutilació genital femenina a Gàmbia i Espanya. El Congrés va aprovar el juny d'aquest any una proposició de llei per castigar la mutilació genital feta a residents a Espanya en el seu país d'origen.

Pregunta. Quin origen i quines conseqüències té la mutilació genital femenina?

Resposta. No té origen religiós, sinó un sentit ritual. Hom creu que la tradició ve de l'època faraònica. Hi ha la mutilació de tipus 1 (clitoridectomia), de tipus 2 (ablació del clítoris i llavis menors) i de tipus 3, la infibulació, la forma més severa, que produeix estrips i complicacions després a l'hora del part.

Pregunta. Quantes nenes poden ser sotmeses a l'ablació a Espanya?

R. Centenars, però no tenim xifres actualitzades.

P. Si una nena torna a Espanya circumcidada, la llei espanyola castiga la família. És l'única solució?

R. El problema de la llei és que ningú ha pensat en aquestes nenes, nascudes a Espanya, amb nacionalitat gambiana, que van de vacances a Àfrica i tornen mutilades. En arribar la llei les castiga: mentre els seus pares són enviats a la presó, elles són internades en un centre de menors. Són doble víctimes, de la tradició i de la legislació. La llei per ella mateixa no canviarà una tradició mil·lenària. Cal prevenció i educació.

P. Com va començar el projecte contra l'ablació?

R. Gàmbia va prohibir parlar públicament de l'ablació fa deu anys. Aleshores jo treballava en aquell país en un projecte de salut reproductiva. Un dia, l'any 1992, hi va haver un ritual al meu poble i vaig demanar si el podia gravar. Al cap de dotze anys una d'aquelles nenes em va dir: "Jo mai ho faré a les meves filles" en aquell moment vaig recordar les cintes. I se'm va acudir fer-ne un documental per demostrar com, a partir de l'educació d'aquestes nenes, ells poden canviar el rumb. La idea neix l'any 2003. Vaig donar les cintes al meu fill, Sebastián Risler, càmera. Amb els drets del documental volem formar ONG i sanitaris de Gàmbia perquè actuïn. Volen que la proposta metodològica del documental sigui la proposta oficial del govern gambià. (...)

P. Quina alternativa proposa al ritual de l'ablació?

R. La metodologia és la iniciació sense la mutilació: l'eliminació de la part física del ritual, tot mantenint la segona i tercera fase de transmissió cultural i de reconeixement social a partir de la qual generen identitat ètnica i de gènere.

P. Hi ha rebuig?

R. Poden tenir problemes de rebuig les nenes que no han estat circumcides. Creuen que les dones circumcides estan netes i les altres contaminen els aliments. Cal un política oficial per a totes les dones.

P. Què demana al Govern?

R. Responsabilitat, sensibilitat i recursos. Espanya hauria d'anar per davant a Europa en l'eradicació d'aquesta pràctica.

Ana Pantaleoni: Entrevista a Adriana Kaplan, "La ley contra la ablación no va a cambiar por sí sola una tradición milenaria"

- a) Què vol dir *ablació*? I *circumcisió*?
- b) Sabeu el nom d'alguns estats on es practica l'ablació? Per què es fa?
- c) Llegiu la carta que l'àvia de la Carlota li envia el dia 5 de gener (p. 67). Un cop llegida, imagineu que us l'ha enviada a vosaltres. Ara, doncs cal contestar-la. Feu-ho.

17. Un altre tema que trobem a *El diari lila de la Carlota* és l'existència de joguines per a nens i de joguines per a nenes (p. 72 i 73).

- a) Com expliqueu l'actitud de l'oncle de la Carlota?
- b) Realment hi ha joguines per a nens i joguines per a nenes? Qui abona la creença que hi ha d'haver unes joguines diferents segons el sexe?

18. Llegiu el text següent, que tracta temes que apareixen a *El diari lila de la Carlota*: l'estètica femenina, la importància del físic en les (p. 80) i l'anorèxia (p. 83, 87, 90):

Podem parlar d'una vertadera plaga entre les dones en la societat occidental amb la presència de l'anorèxia, la bulímia, així com el recurs creixent a la cirurgia estètica?

Quan se sap que el pes mitjà de les models de moda és inferior en un 25% al de les altres dones; que el nombre d'articles i de publicitat dedicats als règims d'aprimament ha augmentat un 70% entre 1968 i 1972, època del gran gir en la construcció de les normes estètiques de la bellesa de les dones; quan la indústria de l'aprimament representa avui 33 milions de dòlars de rendes anuals, la dels productes cosmètics 20 milions de dòlars i la cirurgia estètica 300 milions de dòlars. La culpabilització i la negació de si mateixes entre les dones suposen la felicitat i la prosperitat dels accionistes d'aquestes indústries (i dels psicòlegs!) que no dubten, d'altra banda, a invertir en les revistes femenines.

Doncs si hi ha una alienació en el fet d'haver de conformar-se a una norma de bellesa —tant més inaccessible en la mesura en què totes aquestes imatges estan retocades per als dos sexes (l'home sofreix també l'obligació de ser viril, heterosexual, actiu, dominador, sense debilitat), aquesta no els afecta de la mateixa manera: encara els homes en el semblar però també en l'actuar, i les dones queden només l'aparença. I per a les que es neguen a representar aquest paper, se'ls reserva una menció especial, antifeminista primària, com en la publicitat d'una marca de sostenidors: "Boloro sosté a les dones en la seva lluita... contra els corrents d'aire!" Sense comentaris.

Aprenentatge de les normes. La dictadura de la "bellesa"
Pauline Terminièr: <http://www.nodo50.org/doneselx/bellesa.htm>

- a) Busqueu en una revista de bellesa femenina quins són els paràmetres de la dona que presenten. Són reals?
- b) Ara busqueu a Internet webs que parlin de productes de bellesa. Descriviu el tipus de dona que presenten.
- c) Com són les models de les passarel·les que presenten col·leccions de moda?
- d) Què vol dir anorèxia? I bulímia? Informeu-vos sobre aquestes malalties i parleu-ne entre vosaltres. Quines causes han provocat l'extensió d'aquestes malalties? Quines conseqüències se'n deriven?

19. Llegiu aquest text que tracta sobre la publicitat i, després, feu les activitats corresponents:

Si la imatge de les dones en els mitjans i en la publicitat en particular evoluciona, segueix sent producte d'una censura regulada en la que les dones només són valorades a través del seu paper de subalternes dels homes o de valoradores dels productes.

Les desigualtats són "naturals" i el destí dels oprimits indefugible. Aquest és el postulat reaccionari que legitima les relacions socials de dominació. És així com la representació dels homes i de les dones en els mitjans, al front d'ells la publicitat, justifica una relació social desigualtaria: es tracta d'etiquetar als homes i les dones amb qualitats definitives (dones dolces, homes amb caràcter per exemple). Per la interiorització dels papers sexuats que vehicula, aquesta representació manté una vertadera tolerància social cap a les desigualtats entre homes i dones al mateix temps que significa una violència cap a les dones. (...)

Encara que a França les dones van entrar massivament en el mercat de treball a partir dels anys 60, segueixen apareixent, en una gran part de la publicitat, com a bones ames de casa lliurades al seu marit i els seus fills.

Quan el publicitari posa en escena un home, és per a valorar les qualitats tècniques i científiques del producte (Skip). Si des de finals dels anys 80, la figura de la dona activa fa la seua aparició baix els traços caricaturescos de la businesswoman, no s'allibera més que excepcionalment de les tasques domèstiques i d'educació que li segueixen sent assignades en l'esfera privada. Inversament, mentre l'última enquesta de l'Insee mostra l'absència d'evolució en el repartiment de tasques domèstiques, encara assegurades en un 80% per les dones, la publicitat utilitza des de fa poc la imatge mítica del "nou pare".

L'omnipresència del sexisme en la publicitat no és cosa nova, però aquest es recolza avui en un nou baluard: el sexe. Per a vendre, cal cridar l'atenció. I paradoxalment, en aquesta societat treballada per la tornada d'un cert orde moral, és a través del sexe inevitablement acompanyat de sexisme com la incitació al consum és més eficaç. Ni un espot, ni una imatge que no utilitze el cos (parcialitzat i molt regulat) d'una dona, qualsevol que siga el producte que es mostra. A través de la imatge d'aqueixes dones reduïdes a l'estat d'objectes sexuals, se sobreentén (i això funciona!), que poden ser comprades tan fàcilment com un pot de iogurt.

Assemblea de dones d'Elx, Pauline Terminièrre, 2002

- a) Què pretén la publicitat? Com presenta la dona la publicitat? Trieu un anunci de televisió en què la dona sigui protagonista i parleu-ne entre vosaltres per grups:
  - Hi veieu la utilització de la dona?
  - Creieu que gràcies a la dona es vendrà més aquell producte?
  - Heu anat mai a una exposició de cotxes? Per què hi ha una dona al costat del nou model de cotxe?

- b) Quan n'haureu parlat escriviu un article en què parleu sobre la utilització de la dona en la publicitat. Llegiu els articles a classe i trieu el que us agradi més per a la revista.

20. Llegiu el missatge electrònic que l'àvia de la Carlota li envia el 15 de gener, sobre el tema de les dones i la pobresa (p. 103–104).

- a) Què vol dir ser analfabet?
b) Quines persones són més pobres, les dones o els homes? Sabríeu dir per què?
c) Qui us sembla que guanya més per la mateixa feina? Per què?

21. Sovint veiem a la televisió o llegim als diaris casos de violència de gènere: maltractaments que sofreixen les dones perquè com diu l'àvia de la Carlota *són conseqüència del menyspreu masculí, de la idea que la dona és una propietat d'ells o, almenys, un ésser per usar-lo com es vulgui* (p. 142).

Us proposem que llegiu aquest article de diari. Són d'un fet que ocorre molt lluny de les nostres terres i no per això menys dramàtic:

Una mujer de 29 años ha sido apedreada públicamente hasta la muerte en Afganistán el pasado fin de semana, tras ser condenada por adulterio por un tribunal islámico. Es la primera sentencia de este tipo tras la caída del régimen talibán en 2001. La condena fue instigada por un líder religioso de la zona, más de 300 kilómetros al norte de Kabul. El marido, que arrojó la primera piedra, se había enterado, al volver al país después de cinco años, de que su mujer, Amina, mantenía relaciones sexuales con un vecino. El adúltero recibió 100 latigazos y quedó en libertad. [Segueix una ampliació de la notícia.]

El País, 26 d'abril de 2005

Dimarts, llegeixo a El País que a l'Afganistan han tingut a bé lapidar una adúltera de vint-i-nou anys. Va ser acusada pel marit. Qui, per cert, es va encarregar de tirar-li la primera pedra. (Quan la devien enterrar, potser també va ser ell l'encarregat de tirar la primera palada de sorra a la caixa. Els símbols són molt importants). Es veu que aquest senyor feia cinc anys que se n'havia anat de casa i quan va tornar, pam, es va trobar la dona amb una altre. Va haver-la de denunciar als caps locals del poble que, inspirats en la fe de Mahoma, van dictar sentència. Va tenir l'honor d'anunciar-la públicament el líder religiós Mohamed Yusuf. És pesat ser integrista. Et ve un banyut dient-te que s'ha trobat la dona amb un altre i l'has de lapidar.

Per sort, jo m'imagino que no tots els líders islàmics són com en Yusuf. I si dic que m'ho imagino és perquè després d'aquesta sentència no he sentit que cap imam dels que resideixen a la infidel Europa condemnés l'acció. Per exemple, el de Fuengirola, entre classe i classe de Drets humans. És clar que, potser, a aquests líders religiosos no els ha arribat la notícia. Ni tan sols se n'han fet ressò tots els diaris, ni les televisions i les ràdios. (Potser, després de parlar tant de la mort de la Terri Schiavo l'audiència està cansada): Tampoc no hi ha hagut aquell clamor, aquelles manifestacions que hi ha, per exemple, quan a Texas liquiden algun reu a la cadira elèctrica.

Empar Moliner (*El Periódico*, 28 d'abril de 2005)

- a) La *sharia* és la llei islàmica, que considera delictes l'adulteri i, només en el cas de les dones, es pot castigar amb la mort. Busqueu informació sobre aquesta llei i els països on s'aplica.
b) Busqueu a la Declaració Universal dels Drets Humans l'article que s'infringeix amb els fets relatats en els articles anteriors.

- c) Sabeu què és la *burka*? Quines dones estan obligades a dur-la? És símptoma de violència contra la dona? Per què?

22. A més del sexisme en el llenguatge, les frases fetes, els acudits i els refranys moltes vegades fan que les dones siguin considerades inferiors o tractades amb menyspreu. “*Mujer al volante, peligro constante*”. Aquest rodolí que hem vist tantes vegades en un adhesiu enganxat als cotxes vol fer veure la incapacitat i la poca traça de les dones per conduir. Les estadístiques, però, diuen que són els homes els qui tenen més accidents o condueixen amb més temeritat. Com aquests eslògans en trobem molts. I encara, són les dones, les qui moltes vegades riuen aquestes frases.

- a) Per què fan riure els acudits d'aquest tipus?
b) Què us sembla que cal fer davant un acudit sexista?

2.3. Lèxic

1. Uniu amb fletxes els mots de la columna de l'esquerra amb els significats de la columna de la dreta.

groller	irat, empipat
escagarrinar-se	ximple, beneit, babau
arraulida	temorosa
enravenxinat	tenir por
tafanejar	mania
liró	malparlat
dèria	immiscir-se

2. Feu el mateix amb les expressions següents:

estar gagà	ser fred de caràcter
obrir els ulls	excedir-se
fer servir les neurones	mirar de reüll
caure la bava	no comprendre res
fer el pes	atendre
ser negat a fer una cosa	quedar fred
engegar a dida	pensar
mirar de gairell	ignorar
deixar-se entabanar	callar
posar-se en guàrdia	convèncer
fer-ne un gra massa	adonar-se
quedar palplantat	embadalir-se
tenir el cor de marbre	estar tocat de l'ala
treure foc pels queixals	aviar
semblar un xarxó	ser ingenu
no entendre ni un borrall	anar mal engiponat
fer mutis	enfadar-se

3. Llegiu un text que parla sobre el registre col·loquial d'*El diari lila de la Carlota*:

En la novel·la *El diari lila de la Carlota* els personatges parlen entre ells de forma espontània, de manera subjectiva i amb molta expressivitat. Gairebé igual com parlaríem nosaltres: fan servir mots senzills, frases fetes, exclamacions: *Ostres!*, *Carai!*, *Quina xamba!*; alguns vulgarismes: *marranada*, *a fer punyetes*, moltes preguntes retòriques o frases que queden inacabades (anacoluts); repeticions de mots per donar més força al que es diu, exageracions (fixeu-vos en la manera com es criden els germans), i a vegades ironies. I és que l'autora intenta reproduir diàlegs semblants o iguals als parlats.

Per tant podem dir que Gemma Lienas fa parlar els seus personatges en un llenguatge col·loquial. També és col·loquial el llenguatge de la narració perquè, al cap i a la fi, la protagonista és qui representa que escriu el diari, i és una noia de catorze anys.

Responen aquestes preguntes sobre les característiques del registre col·loquial:

- Qui l'utilitza?
- Quan cal utilitzar-lo?
- És propi d'un diàleg entre amics? Per què?
- Per què s'utilitza el llenguatge col·loquial?

4. Feu una llista d'expressions pròpies del llenguatge col·loquial extretes de la pàgina 120 d'*El diari lila de la Carlota*.

5. Llegiu ara algun dels documents que l'àvia envia a la Carlota. Estan escrits en el mateix registre? Com ho noteu? Quines diferències hi trobeu?

6. L'àvia proposa a la Carlota que es posi les ulleres liles per veure si troba situacions sexistes. És clar que literalment no seran unes ulleres liles les que li faran adonar-se de les actituds sexistes, ho diu de manera figurada. Busqueu al diccionari el significat de *símbol*.

7. Potser avui això dels colors diferents per a nens i nenes acabats de néixer ja està una mica desfasat, però anys enrere als nens se'ls vestia de color blau cel i a les nenes, de color rosa.

—*¿Per què va tota rosa? —se m'avança en Marc.*

—*Perquè és una nena —diuen a cor la tia i l'oncle.*

—*¿I? —preguntem en Marc i jo que, en qüestions de colors i criatures acabades de néixer, no hi entenem un borrall.*

—*El color dels nens és el blau; un color més masculí, que denota valentia i decisió. El de les nenes, el rosa, que és més dolç i femení —diu ella. (p. 113)*

a) El color lila és símbol del feminisme, per això el títol del llibre és *El diari lila*... Diguen altres símbols associats amb el color:

— La mort, al món occidental, es representa amb el color .....

— Els soldats quan es rendien mostraven una bandera de color .....

— L'ecologisme es representa simbòlicament amb el color .....

b) Cerqueu en un diccionari de símbols què simbolitzen altres colors.

8. Des de fa uns anys molts objectes han esdevingut símbols, aquests objectes, sovint, segons el color tenen un significat o un altre:

a) Dels llaços, què en sabeu? Com es van fer populars?

— Llaç negre: .....

— Llaç blanc: .....

— Llaç vermell: .....

- b) Les polseres, qui les va començar a estendre? Per què? Tenien algun significat?
- Polsera groga: .....
  - Polsera ..... : .....
  - Polsera ..... : .....
- c) Hi ha a la classe alguns companys o companyes que portin polseres de colors? Saben bé què representen cadascuna? Demaneu -los que us ho expliquin.

9. Tot i que avui no són tan populars, durant una època, la gent es posava pins per reivindicar, per recordar, per donar a conèixer la seva ideologia, per pertànyer a un club. Eren com els escuts que es penjaven a la roba. Cada pin simbolitzava una cosa diferent. I hi havia gent que en col·leccionava, de tanta varietat com n'hi va haver. Els pins simbolitzaven una manera de ser, o de pensar, i segons quin pin hom duia s'endevinava què creia o què pensava, a quin club de futbol pertanyia, escola, entitat, etc. Altres símbols externs de manifestació de les idees són els adhesius, les joies, l'estètica personal, la música que hom fa o escolta...

Sabeu algun altre objecte que sigui símbol? Creieu que són necessaris? Per què us sembla que la gent necessita aquests símbols?

3. DESPRÉS DE LLEGIR

1. La Carlota ha conegut molts aspectes relacionats amb el sexisme i la discriminació de les dones. N'ha quedat convençuda? Amb quines paraules queda demostrat?

2. Us han quedat clars els conceptes següents? Amb paraules vostres, sense mirar el diccionari, definiu aquests termes:

- *masclisme*: .....
- *feminisme*: .....
- *discriminació*: .....
- *violència de gènere*: .....

3. De qui creieu que és responsabilitat posar fi a la discriminació de les dones? Raoneu la resposta. Després, parleu-ne entre vosaltres després de llegir l'article de l'Annex 5.

4. Feu un treball de camp:

- Formeu grups de quatre o cinc alumnes. Cada grup triarà un ambient diferent per fer una enquesta sobre la igualtat de drets de les dones. A partir de l'enquesta elaborareu un treball que consistirà a aplegar les respostes i treure'n conclusions.

1r grup: entre el professorat de l'escola o institut.

2n grup: entre el personal no docent de l'escola.

3r grup: entre els companys més grans.

4t grup: a persones d'edat semblant als vostres pares

5è grup: a persones més grans: avis, persones jubilades.

- Cada grup farà preguntes a 10 persones. Així, el resultat el podreu treballar sobre 50 persones. Preguntes que els fareu:

1. Creieu que les dones estan en iguals condicions que els homes?

2. Creieu que tothom té les mateixes obligacions a la llar?

3. Creieu que les dones tenen els mateixos drets al treball?

4. Creieu que les tradicions condicionen la igualtat de la dona?

5. Creieu que val la pena que la societat lluiti per la igualtat de drets de les dones?

	Professorat del centre		Personal no docent del centre		Companys més grans		Persones d'edat semblant a la dels vostres pares		Persones més grans: avis i persones jubilades	
	SÍ	NO	SÍ	NO	SÍ	NO	SÍ	NO	SÍ	NO
Creieu que les dones estan en iguals condicions que els homes?										
Creieu que tothom té les mateixes obligacions a la llar?										
Creieu que les dones tenen els mateixos drets al treball?										
Creieu que les tradicions condicionen la igualtat de la dona?										
Creieu que val la pena que la societat lluiti per la igualtat de drets de les dones?										

— Conclusions. A partir de les conclusions que en tragueu, feu un article per publicarlo a la revista de la vostra escola.

BIBLIOGRAFIA

Sobre dietaris i diaris

BLANCHOT, MAURICE: *El espacio literario*. Buenos Aires: Paidós, 1992.

CATELLI, NORA: *El espacio autobiográfico*. Barcelona: Lumen, 1991.

LAPESA, RAFAEL: *Introducción a los estudios literarios*. Madrid: Cátedra, 1981.

TRAPIELLO, ANDRÉS: *El escritor de diarios*. Barcelona: Península, 1998.

Dietaris i diaris

(Les obres que apareixen marcades amb un asterisc estan pensades per a joves.)

ALCOVER, ANTONI M.: *Dietaris de les eixides, 1900-1902. Volums I, II, III*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002.

ALMENARA, ROC D': *Dietari d'un refugiat català*. Mèxic: Biblioteca Catalana, 1943.

ANGLADA, M. ÀNGELS: *El quadern d'Aram*. Barcelona: Columna, 1997.

AUB, MAX: *La gallina ciega*. Barcelona: Alba, 2003.

BABEL, ISAAC: *Caballería roja. Diario de 1920*. Barcelona: Círculo de Lectores, Galaxia Gutenberg, 2002.

BAUDELAIRE, CHARLES: *Diarios íntimos*. Madrid: Aguilar, 1973.

BEAUVOIR, SIMONE DE: *América día a día. Diario de viaje*. Madrid: Mondadori, 2000.

BENTLEY, TONI: *Temporada d'hivern, diari d'una ballarina*. Barcelona: Edicions de La Magrana, 1987.

BERBÈROVA, NINA: "El quadern negre", dins *El subratllat és meu*. Barcelona: Edicions 62, 1995.

BERNANOS, GEORGE: *Diari d'un rector de poble*. Barcelona: Edicions 62, 1965.

BLADÉ, ARTUR: *L'exiliada (Dietari de l'exili 1939-1940)*. Barcelona: Pòrtic, 1976.

BONET, BLAI: *Els ulls. Diari primer*. Barcelona: Pòrtic, 1973.

BONET, BLAI: *Pere Pau*. Barcelona: Columna, 1992.

BOSWELL, JAMES: *Diario londinense 1762-1763*. Barcelona: Círculo de Lectores, 1997.

BYRON, *Diario de Cefalonia*. Madrid: Júcar, 1975.

CAMBÓ, FRANCESC: *Meditacions. Dietari (1936-1940) i (1941-1946)*. Barcelona: Alpha, 1982.

CATAÑO, JOSÉ CARLOS: *Los que cruzan el mar*. Valencia: Pre-Textos, 2005.

CHEEVER, JOHN: *Diarios*. Madrid: Emecé, 2004.

CLAPÉS I FLAQUÉ, ANDREU: *Jo també faig classes a la UAC. Diari d'un director d'escola*, Barcelona: Montflorit, 2004.

COMES NOLLA, GABRIEL [et al.]: *El diari d'en Marcel*. Barcelona: La Galera, 1998. (*)

DALMAU, ANTONI: *El cor de l'espiral, diari secret d'un conseller*. Barcelona: Columna, 1994.

DELIBES, MIGUEL: *Diario de un emigrante*. Barcelona: Edicions 62, 1998.

DESCLOT, MIQUEL: *Llibre de Durham*. Barcelona: Proa, 1992.

DESCLOT, MIQUEL: *Pare, saps què? Dietari d'un pare bocabadat*. Barcelona: Angle editorial, 2002.

ECO, UMBERTO: *El segon diari íntim*. Barcelona: Destino, 1994.

FIELDING, HELEN: *El diari de Bridget Jones*. Barcelona: Edicions 62, el Balancí, 1998

FILIPOVIC, ZLATA: *El diari de Zlata*. Barcelona: Columna, Col. Columna jove, 1998. (*)

FOIX, JOSEP VICENÇ: *Diari 1918*. Barcelona: Edicions 62, MOLC, 1981.

FONTSERÈ, RAMON: *Tres peus al gat, diari d'un actor*. Barcelona: Edicions 62, 2001.

FORMOSA, FELIU: *A contratemps (diaris)*. Barcelona: Perifèric edicions, 2005.

FUSTER, CLAUDI: *La volta a l'escola en vuitanta mons*. Barcelona: Rosa Sensat, 2004.

FUSTER, JOAN: *Diari (1952-1960)*. Barcelona: Edicions 62, 1968.

GASCH, SEBASTIÀ: *Etapas d'una nova vida. Diari d'un exili*. Barcelona: Quaderns Crema, 2002.

GAZIEL: *Meditacions en el desert 1943-1953*. Barcelona: Edicions de La Magrana, 1999.

GIDE, ANDRÉ: *Diari. Anys 1914-1918*. Barcelona: Edicions 62, MOLU, 1993.

GIL DE BIEDMA, JAIME: *Retrato del artista en 1956*. Barcelona: Lumen, 1991.

GIMFERRER, PERE: *Dietari (1979-1980)*. Barcelona: Edicions 62, 1981.

GIMFERRER, PERE: *Segon dietari (1980-1982)*. Barcelona: Edicions 62, 1982.

GOETHE: *Diarios y anales*. Barcelona: Península, 1986.

GOMBROWICZ, WITOLD: *Dietari (1953-1956)*. Barcelona: Edicions 62, 1999.

GOMIS, SOLEDAT: *Diari d'una mare en tràmit*. Barcelona: Edicions 62, 2002.

GROSSMITH, GEORGE I GROSSMITH WEEDON: *Diario de un Don Nadie*. Madrid: Edhasa, 2002

JÜNGER, ERNST: *Diaris de París (1941-1944)*. Barcelona: Edicions 62, 1993.

KAFKA, FRANZ: *Diaris: 1910-1923*. Barcelona: Edicions 62, MOLC, 1988.

KEMPLERER, VICTOR: *Quiero dar testimonio hasta el final. Diarios. I (1933-141), II (1942-1945)*. Madrid: Galaxia Gutenberg, 2004.

KHALO, FRIDA: *El Diario de Frida Khalo*. Madrid: Debate, 1995

LEOPARDI, GIACOMO: *Zibaldone de pensamientos*. Una antologia, selecció i introducció de R. Argullol. Barcelona: Tusquets, 1990.

LESSING, DORIS: *El quadern blau dins El quadern daurat*. Barcelona: Edicions 62, 2001

LEVERONI, ROSA: *Confessions i quaderns íntims*. València: Editorial 3 i 4, 1997.

LIENAS, GEMMA: *El diari lila de la Carlota*. Barcelona: Empúries, 2004. (*)

- LIENAS, GEMMA: *El diari vermell de la Carlota*. Barcelona: Empúries, 2004. (*)
- LLIMONA, MERCÈ: *No m'oblidis, diari d'una col·legiala*. Barcelona: Destino, 2001. (*)
- MACFARLANE, AIDAN: *Diari d'un jove maniàtic*. Alzira: Bromera, 1993. (*)
- MACFARLANE, AIDAN: *Nou diari del jove maniàtic*. Barcelona: Columna, 1999. (*)
- MANENT, MARIÀ: *Dietari dispers (1918-1984)*. Barcelona: Edicions 62, MOLC 108, 1995.
- MANN, THOMAS: *Diarios 1918-1936*. Barcelona: Plaza y Janés, 1986.
- MANN, THOMAS: *Diarios 1937-1939*. Barcelona: Plaza y Janés, 1987.
- MANSFIELD, Katherine: *Diario*. Barcelona: Ediciones B, 1987.
- MORA, VÍCTOR: *Diari de bord sense navegar i a punt de naufragi*. Barcelona: Columna, 2000.
- MURIÀ, ANNA: *Aquest serà el principi*. Barcelona: La Sal, 1986.
- MUSIL, ROBERT: *Diarios, 2 vols*, Valencia: Institució Alfons el magnànim, 1994.
- NÖSTLINGER, CHRISTINE: *El diari de Júlia*. Barcelona: Edicions de La Magrana, 1995. (*)
- NÖSTLINGER, CHRISTINE: *El diari secret de la Susi / El diari secret d'en Paul*. Barcelona: Cruïlla, 1992. (*)
- NÖSTLINGER, CHRISTINE: *En Karl TV*. Barcelona: Edicions de La Magrana, 1995 (*)
- PÀMIES, TERESA: *Busqueu-me a Granada, diari d'un viatge*. Barcelona: Destino, 1980.
- PÀMIES, TERESA: *Si vas a París, papà. (Diari de maig de 1968)*. Barcelona: Nova Terra, 1992.
- PAVESE, CESARE: *El oficio de vivir*. Barcelona: Bruguera, 1980.
- PAX, SALAM: *Quadern de Bagdad. El Diari clandestí on-line d'un iraquiana normal i corrent*. Barcelona: Edicions de La Magrana, 2003.
- PEDROLO, MANUEL DE: *Diari 1987*. Barcelona: Edicions 62, 1999.
- PEDROLO, MANUEL DE: *Mecanoscrit del segon origen*. Barcelona: Edicions 62, 1985. (*)
- PEDROSA, ELISABET: *Fills de la pluja, diari electrònic d'una cooperant*. Barcelona: Edicions de La Magrana, 2000.
- PESSOA, FERNANDO: *Llibre del desassossec*. Barcelona: Quaderns Crema, 2002.
- PIERA, JOSEP: *Ací s'acaba tot*. Barcelona: Edicions 62, 1993.
- PIERA, JOSEP: *Estiu grec*. Barcelona: Destino, 1982.
- PLA, JOSEP: *El primer quadern gris. Dietari 1918-1919. Obres Completes, 1*. Barcelona: Destino, 2004.
- PLA, JOSEP: *Notes per a un diari. Gener 1967-octubre 1968, dins El viatge que s'acaba, Obres Completes, 39*. Barcelona: Destino, 1981.
- PONS, PONÇ: *Dillatari*. Barcelona: Quaderns Crema, 2005.
- POUS I PAGÈS, JOSEP: *Dietaris i memòries de l'exili*. Edició a cura de M. Àngels Bosch. València: Afers, 2002.

- PUIG I FERRATER, JOAN: *Diari d'un escriptor. Ressonàncies (1942-1952)*. Barcelona: Edicions 62, 1975.
- QUENEAU, RAYMOND: *Diario íntimo de Sally Mara*. Barcelona: Ediciones Martínez Roca, 1988.
- RAIMON, *Les hores guanyades*. Barcelona: Edicions 62, 1983.
- REGÀS, ROSA: *Diari d'una àvia d'estiu. El temps que passa*. Barcelona: Planeta, 2004.
- RENARD, JULES: *Diario 1887-1910*. Barcelona: Grijalbo Mondadori, 1998.
- ROIG, MONTSERRAT: *Un pensament de sal, un pessic de pebre. Dietari obert 1990-1991*, Barcelona: Edicions 62, 1992.
- SAGARRA, JOSEP M. De: *La ruta blava*, Destino. Barcelona: 1986
- SARAMAGO, JOSE: *Cuadernos de Lanzarote (1993-1995)*. Madrid: Alfaguara, 1997.
- SAWA, ALEJANDRO: *Las iluminaciones en la sombra*. Madrid: Pearson Alhambra, 1986.
- SCHAMI, RAFIK: *Una mà plena d'estels*. Barcelona: Edicions de La Magrana, 2003. (*)
- SEBASTIAN, MIHAIL: *Diario. (1935-1944)*. Barcelona: Destino, 2003.
- SOLDEVILA, CARLES: *Fulls d'un dietari*, dins *Obres Completes*. Barcelona: Selecta, 1967.
- SOLDEVILA, FERRAN: *Dietaris de l'exili i del retorn : 1. L'exili. 2. El retorn*. València: Eliseu Climen, editor, 2000.
- SÒRIA, ENRIC: *Mentre parlem. Fragments d'un diari iniciàtic*. Barcelona: Edicions 62, 1991.
- SÒRIA, ENRIC: *La lentitud del mar*. Barcelona: Proa, 2005.
- STENDHAL: *Diario (1801-1823)* dins *Obra Completa*, 4 vols. Madrid: Aguilar, 1988.
- SUBIRANA, JAUME: *Adrada, Gosar poder ser fort*. Barcelona: Edicions 62, 2005.
- SUBIRANA, JAUME: *Suomenlinna*. Barcelona: Proa, 2000.
- SUSANNA, ÀLEX: *Quadern de Fornells*. Barcelona: Columna, 1995.
- SUSANNA, ÀLEX: *Quadern venecià*. Barcelona: Destino, 1989.
- SWARTE, JOOST: *Un diari extraordinari*. Barcelona: Norma, 1996.
- TARRÉS, PERE: *El meu diari de guerra*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1990.
- TESANOVIC: *Diario de Jasmina*. Barcelona: Plaza & Janés, 2000. (*)
- TOLSTOI, LEO: *Diarios (1847-1894)*. Barcelona: El Acantilado, 2002.
- TORGA, MIGUEL: *Diario (1932-1987)*. Madrid: Alfaguara, 1988.
- TORGA, MIGUEL: *Diario (1987-1993)*. Madrid: Alfaguara, 1997.
- TORO LIENAS, LARA: *Estimada Ch'askañawi. Diari d'una adopció*. Barcelona: Ara llibres, 2005.
- TORO, SUSO DE: *Mai més. Diari urgent d'una catàstrofe*. Barcelona: Ara llibres, 2003.
- TRAPIELLO, ANDRÉS: *Salón de pasos perdidos (Una novela en marcha)*. Valencia: Pre-Textos, 1990 [des de 1990 publica un diari a l'any].

- TRIADÚ, JOAN: *Dies de memòria. 1938-1940. Diari d'un mestre adolescent*. Barcelona: Proa, 2001.
- UMBRAL, FRANCISCO: *Diario político y sentimental*. Barcelona: Planeta, 1999.
- VERDAGUER, JACINT: *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, dins *Obres Completes*. Barcelona: Selecta, 1974.
- WOOLF, VIRGINIA: *Diario de una escritora*. Barcelona: Lumen, 1981.
- ZAYYAT, LATIF: *Diari d'una feminista*. Barcelona: Proa, 1999.

Bibliografia sobre Anna Frank

- FRANK, ANNA: *Diari*. Barcelona: Debolsillo, 2004.
- FRANK, ANNA: *El diari d'una noia*. Conté un CD amb versió oral. Selecció, traducció i adaptació de Gemma Redorta i Eusebi Coromina. Vic: Eumo, 2004.
- AA. DD, *Una història vigent. Anna Frank*, editat per la Casa d'Anna Frank, versió catalana: Casa de Cultura. Girona: Diputació de Girona, 2005.
- GOODRICH, FRANCES i HACKETT, ALBERT: *El diari d'Anna Frank* (adaptació teatral). Proa. Barcelona: 2002.
- LEE, CAROL ANN: *Biografía de Ana Frank 1929-1945*. Barcelona: Plaza y Janés, Col. Debolsillo, 2001.
- MULLER, MELISSA: *La joven Anna Frank. La biografía*. Barcelona: Galaxia Gutenberg, 2001.
- FRANK, ANNE: *Cuentos del escondite secreto*. Barcelona: Plaza y Janés,
- www.annefrank.org
- www.annefrankguide.net

Bibliografia sobre Una mà plena d'estels

- BELLÈS, JOAN: *Fabulacions sirianes. Notes d'un viatge*. Barcelona: Mediterrània, 2004.
- CIRLOT, JUAN-EDUARDO: *Diccionario de símbolos*. Barcelona: Labor, 1988.
- FÀBREGA, JAUME: *La cuina mediterrània, La Mediterrània oriental*, vol. II. Barcelona: Edicions L'Isard, 1998.
- "Mediterráneo, el mar que une y separa", "La Vanguardia Dossier", núm.17 oct-des. 2005,
- REGÀS, ROSA: *Viaje a la luz del Cham*. Barcelona: Círculo de Lectores, 1998.
- SHEPERD, ROWENA Y RUPERT: *1.000 Símbolos*. Barcelona: Círculos de Lectores, 2002.
- www.iemed.org (Institut de la Mediterrània)
- www.euromedforum.org
- www.euromedalex.org
- www.barcelona10.org
- www.mediterraneas.org (sobre les dones als països mediterranis)
- www.babelmed.net (L'Associació Babelmed)

www.visit-syria.com (cançons)
www.syriatourism.org
www.arabe.cl/siria.html
www.olddamascus.com
www.damascus-online.com/proverbs.htm
www.deviajes_net-siria
www.learnassyrian.com
www.rafik-schami.de
www.lyrikwelt.de/autoren/schami.htm
www.escriptors.com/autors.php
www.uoc.edu/lletra

Filmografia

GEORGE STEVENS, *El diario de Ana Frank*, 1959
JOHN BLAIR, *Mis recuerdos de Ana Frank*, documental 1995.
STEVEN SPIELBERG, *La lista de Schindler*
ROMAN POLANSKI, *El pianista*
ALAIN RESNAIS, *Nit i boira* (rodada a Auschwitz, deu anys després de l'alliberament)
CLAUDE LANZMANN, *Shoa*
ROBERTO BENIGNI, *La vida és bella*
FRANÇOIS DUPEYRON, *El senyor Ibrahim i les flors de l'Alcorà*

ANNEXOS

ANNEX 1: L'EXPOSICIÓ ORAL

Una exposició oral parteix d'un text que prèviament s'ha d'haver preparat tenint en compte que el tema que es tractarà ha de ser ben limitat i definit. Així doncs, l'exposició no es pot improvisar sinó que s'ha de buscar informació sobre el tema que s'ha d'exposar. A continuació, s'ha de seleccionar la informació sense oblidar que el temps d'exposició estarà pautat. Després, cal fer un esquema que serveixi de guió. L'esquema ha de contenir els mateixos apartats que té una exposició escrita; és a dir, introducció, desenvolupament, resum i/o conclusió. En la introducció es presenta el tema i se'n destaca l'elecció, o l'interès o importància o actualitat. Pel que fa al desenvolupament, és la part central i per tant, la més llarga. Com a conclusió o resum, ens pot oferir una valoració dels resultats del treball o simplement un resum.

A l'hora de l'exposició, sempre s'ha de recordar que hi ha gent que escolta i així es podrà notar si l'auditori es perd, i cal anar més a poc a poc; si es cansa, i s'ha d'abreujar; o si interessa, i es pot ampliar amb anècdotes o curiositats diverses. Per situar en el tema l'auditori, serà bo que qui parli vagi anunciant els diferents apartats del tema a mesura que van apareixent en el discurs. Així mateix, és convenient emprar les fórmules habituals per iniciar la conferència com ara la intenció d'interessar, les limitacions a l'hora d'abordar el tema, etc i les habituals per acabar, l'agraïment per l'atenció, etc.

Amb l'objectiu de facilitar la comprensió o d'atraure l'atenció sobre el tema que es tracta, es pot utilitzar la pissarra o altres elements de suport com ara fotocòpies, documents sonors, audiovisuals, objectes...

En començar, cal saludar i presentar-se correctament. Cal fer servir un registre adequat: un vocabulari ric, precís, correcte, evitant paraules massa col·loquials o vulgars. Si al final, es fan preguntes, les respostes han de ser clares i precises.

Altres consells:

- Haver treballat i raonat prèviament el tema per explicar-lo amb fluïdesa i poder improvisar, si cal. Tot dintre del temps fixat.
- No memoritzar totalment l'exposició perquè la memòria pot fallar.
- Tenir l'esquema de l'exposició a la vista per seguir l'ordre establert, i tenir-hi anotats els exemples, les citacions, les dates, etc. És important mirar els qui escolten i no fixar la vista en l'esquema.
- Articular bé els sons de manera que la pronúncia sigui clara. Parlar amb fluïdesa i naturalitat per assegurar-se d'una audició perfecta. El ritme ha de ser més lent en les idees importants i més ràpid, en les secundàries.
- Ajustar el to de la veu (més alt o més baix) i el ritme de la parla (més ràpid o més lent) al contingut de l'exposició per subratllar les idees importants. Hi ha tècniques per dominar la intensitat i la modulació de la veu. Respirar bé és fonamental perquè, si no, l'aire s'acaba aviat, potser en el moment en què es diu el més important. La intensitat de la veu es pot practicar llegint en veu alta a casa: primer en veu molt baixa, a poc a poc, i després es pot provar de fer-ho en veu cada cop més alta.
- Gesticular amb mesura. Si estem drets, hem de mantenir una postura recta, sense moure excessivament el cos i sense necessitat de recolzar-nos enlloc ni amagar les mans... Si estem asseguts, deixarem l'esquema damunt la taula i en cas que no sapiguem què fer de les mans, agafarem un bolígraf. S'ha d'evitar fer sorolls amb la cadira... La nostra imatge també comunica!

ANNEX 2: DECLARACIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS

Preàmbul

Considerant que el respecte a la dignitat inherent a tots els membres de la família humana i als drets iguals i inalienables de cadascun constitueix el fonament de la llibertat, de la justícia i de la pau del món;

Considerant que del desconeixement i menyspreu dels drets humans, n'han derivat actes de barbàrie que revolten la consciència de la humanitat, i que l'adveniment en el futur d'un món on les persones alliberades del terror i de la misèria tinguin dret a parlar i a creure lliurement ha esdevingut la més alta aspiració humana;

Considerant cosa essencial de protegir els drets humans amb un règim de dret a fi que l'ésser humà no es vegi obligat al capdavant a rebel·lar-se contra la tirania i l'opressió;

Considerant que és també essencial de fomentar l'establiment de relacions amistoses entre les nacions;

Considerant que en la Carta de les Nacions Unides els pobles han proclamat llur fe en els drets fonamentals de l'ésser humà, en la dignitat i en la vàlua de la persona humana, en la igualtat de drets d'homes i dones, i que s'han demostrat disposats a afavorir el progrés social i a instaurar unes millors condicions de vida dins d'una més gran llibertat;

Considerant que els estats membres s'han compromès a assegurar, en cooperació amb l'Organització de les Nacions Unides, el respecte universal i efectiu dels drets humans, de les llibertats fonamentals;

Considerant que una concepció comuna d'aquests drets i d'aquestes llibertats és de la més gran importància amb vista al ple compliment d'aquest compromís,

L'Assemblea General

Proclama aquesta Declaració Universal dels Drets Humans com l'ideal comú que tots els pobles i totes les nacions han d'assolir a fi que totes les persones i òrgans de la societat, tenint aquesta Declaració sempre present a l'esperit, s'esforcin a promoure el respecte d'aquests drets i d'aquestes llibertats mitjançant l'ensenyament i l'educació, i assegurar amb mesures progressives d'ordre nacional i internacional llur reconeixement i aplicació universals i efectius, tant per part dels estats membres com dels territoris que jurídicament en depenen.

Article 1

Tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i en drets. Són dotats de raó i de consciència, i els cal mantenir-se entre ells amb esperit de fraternitat.

Article 2

Qualsevol persona pot prevaler-se de tots els drets i de totes les llibertats que aquesta declaració proclama, sense cap distinció de raça, de color, de sexe, de llengua, de religió, d'opinió pública o d'altra mena, d'origen nacional o social, de fortuna, de naixement o de qualsevol altra classe. Hom no farà tampoc cap distinció fonamentada en l'estatus polític, administratiu i internacional del país o territori del qual depengui jurídicament la persona, tant si es tracta d'un país o territori independent, com si està sota la tutela, encara que no sigui autònom o que estigui sotmès a qualsevol limitació de sobirania.

Article 3

Tot individu té dret a la vida, a la llibertat i a la seguretat de la persona.

Article 4

Cap persona no està sotmesa a esclavitud o servatge; l'esclavitud i el tràfic d'esclaus són prohibits en totes llurs formes.

Article 5

Cap persona no serà sotmesa a tortura ni a penes o tractes cruels, inhumans o degradants.

Article 6

Tothom i en tot lloc té dret al reconeixement de la pròpia personalitat jurídica.

Article 7

Tothom és igual davant la llei i té dret d'obtenir-ne la mateixa protecció contra qualsevol discriminació que violi la present declaració contra tota provocació a una tal discriminació.

Article 8

Tota persona té dret a un recurs efectiu prop de les competents jurisdiccions nacionals, contra aquells actes que violin els drets fonamentals reconeguts per la constitució o la llei.

Article 9

Ningú no pot ser arrestat, detingut ni exiliat arbitràriament.

Article 10

Tota persona té dret, en règim d'igualtat, que la seva causa sigui portada equitativament i imparcialment en un tribunal independent i imparcial, el qual decidirà tant sobre els seus drets i les seves obligacions com sobre el fonament de tota acusació adreçada contra ella en matèria penal.

Article 11

1. Hom presumeix innocent tota persona acusada d'un acte delictiu fins que la seva culpabilitat hagi estat establerta legalment en el curs d'un procés públic, en el qual totes les garanties necessàries per a la defensa hagin estat assegurades.

2. Ningú no serà condemnat per accions o per omissions que quan foren comeses no constituïen acte delictiu d'acord amb el dret nacional i internacional. Tampoc no s'imposarà cap pena superior a la que era aplicable quan l'acte delictiu fou comès.

Article 12

Ningú no serà objecte d'intromissions arbitràries en la seva vida privada ni en la de la seva família, en el seu domicili ni en la seva correspondència, ni d'atemptats contra la seva fama o reputació. Tota persona té dret a la protecció de la llei contra aquestes intromissions o aquests atemptats.

Article 13

1. Tota persona té dret a circular i a escollir el seu lloc de residència a l'interior d'un estat.

2. Tota persona té dret a abandonar qualsevol país, àdhuc el propi, i a retornar-hi.

Article 14

1. En cas de persecució, tota persona té dret a cercar asil i a beneficiar-se'n en d'altres països.

2. Aquest dret no podrà ésser invocat en cas de persecució basada realment en un crim de dret comú, o actes contraris als principis i fins de les Nacions Unides.

Article 15

1. Tot individu té dret a una nacionalitat.

2. Ningú no pot ésser privat arbitràriament de la seva nacionalitat ni del dret a canviar de nacionalitat.

Article 16

1. A partir de l'edat núbil, l'home i la dona, sense cap restricció per raó de raça, nacionalitat o religió, tenen dret a casar-se i a fundar una família. Ambdós tenen drets iguals al matrimoni, durant el matrimoni i en el moment de la seva dissolució.

2. El matrimoni només pot realitzar-se amb el consentiment lliure i ple dels futurs esposos.

3. La família és l'element natural i fonamental de la societat, i té dret a la protecció de la societat i de l'estat.

Article 17

1. Tota persona, individualment i col·lectiva, té dret a la propietat.

2. Ningú no pot ésser privat arbitràriament de la seva propietat.

Article 18

Tota persona té dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió; aquest dret comporta la llibertat de canviar de religió o de convicció i la de manifestar-les individualment o en comú, en públic i en privat, mitjançant l'ensenyament, la predicació, el culte i l'acompliment de ritus.

Article 19

Tot individu té dret a la llibertat d'opinió i d'expressió; això comporta el dret a no ésser inquietat per causa de les opinions i el de cercar, rebre o difondre les informacions i les idees per qualsevol mitjà d'expressió i sense consideració de fronteres.

Article 20

1. Tota persona té dret a la llibertat de reunió i d'associació pacífiques.

2. Ningú no pot ésser obligat a pertànyer a una determinada associació.

Article 21

1. Tothom té dret a prendre part en la direcció dels afers públics del seu país, sigui directament, sigui per mitjà de representants elegits lliurement.

2. Tota persona té dret a accedir a les funcions públiques del país en condicions d'igualtat.

3. La voluntat del poble és el fonament de l'autoritat dels poders públics; aquesta voluntat ha d'expressar-se mitjançant eleccions sinceres que cal celebrar periòdicament per sufragi universal igual i secret, o seguint qualsevol procediment equivalent que asseguri la llibertat del vot.

Article 22

Tota persona, com a membre de la societat, té dret a la seguretat social; té la facultat d'obtenir la satisfacció dels drets econòmics socials i culturals indispensables a la seva dignitat i al lliure desenvolupament de la seva personalitat, per l'esforç nacional i la cooperació internacional, segons l'organització i els recursos de cada país.

Article 23

1. Tota persona té dret al treball, a la lliure elecció del seu treball i a la protecció contra la desocupació.

2. Tothom té dret, sense cap discriminació, a igual salari per igual treball.

3. Tothom que treballa té dret a una remuneració equitativa i satisfactòria que asseguri per a ell i per a la seva família una existència conforme amb la dignitat humana, completada, si cal, amb els altres mitjans de protecció social.

4. Tota persona té dret, unint-se amb d'altres, a fundar sindicats i a afiliar-s'hi per a la defensa dels propis interessos.

Article 24

Tota persona té dret al descans i al lleure i, particularment, a una limitació raonable de la jornada de treball i a vacances periòdiques pagades.

Article 25

1. Tota persona té dret a un nivell de vida que assegurï la seva salut, el seu benestar i els de la seva família, especialment quant a alimentació, a vestit, a habitatge, a atenció mèdica i als necessaris serveis socials; tota persona té dret a la seguretat en cas de desocupació, malaltia, invalidesa, viduïtat, vellesa o en d'altres casos de pèrdua dels mitjans de subsistència a causa de circumstàncies independents de la seva voluntat.

2. La maternitat i la infantesa tenen dret a una ajuda i a una assistència especials. Tot infant nascut en el matrimoni o fora d'ell, frueix d'igual protecció social.

Article 26

1. Tota persona té dret a l'educació. L'educació serà gratuïta, si més no, en el grau elemental i fonamental. L'ensenyament elemental és obligatori. Cal que l'ensenyament tècnic i professional sigui generalitzat, i que s'obri a tothom l'accés als estudis superiors amb plena igualtat per a tots amb atenció al mèrit de cadascú.

2. L'educació ha de tendir al ple desenvolupament de la personalitat humana i al reforçament del respecte dels Drets Humans i de les llibertats fonamentals. Ha d'afavorir la comprensió, la tolerància i l'amistat entre totes les nacions i tots els grups socials o religiosos, i la difusió de les activitats de les Nacions Unides per al manteniment de la pau.

3. El pare i la mare tenen, amb prioritat, dret a escollir la classe d'educació de llurs fills.

Article 27

1. Tota persona té dret a prendre part lliurement en la vida cultural de la comunitat, a fruit de les arts i a participar del progrés científic i dels beneficis que en resultin.

2. Qualsevol persona té dret a la protecció dels interessos morals i materials derivats de les produccions científiques, literàries i artístiques de què sigui autor.

Article 28

Tota persona té dret a que regni en el medi social i internacional un ordre que permeti d'assolir amb plena eficàcia els drets i les llibertats enunciats en aquesta declaració.

Article 29

1. Tota persona té dret a uns deures envers la comunitat en la qual, només, li és possible el lliure i ple desplegament de la personalitat.

2. En l'exercici dels drets i en el gaudi de les llibertats ningú no està sotmès sinó a les limitacions establertes en la llei, exclusivament en l'ordre a assegurar el reconeixement i el respecte dels drets i de les llibertats alienes, i a fi de satisfer les justes exigències de la moral, de l'ordre públic i del benestar general en una societat democràtica.

3. Aquests deures i aquestes llibertats mai no podran ésser exercits contra els fins i els principis de les Nacions Unides.

Article 30

Cap disposició d'aquesta declaració no pot ésser interpretada en el sentit que un estat, un grup o un individu tinguin dret a lliurar-se a una activitat o a cometre un acte encaminat a la destrucció dels drets i les llibertats que s'hi enuncien.

ANNEX 3: MÉS ENLLÀ DEL DIARI

La detenció

Melissa Müller, autora d'una biografia de l'Anna Frank comença el primer capítol amb les paraules:

Silenci! Ni una paraula en veu alta! Qui hi ha al bany? L'aixeta encara està oberta. No tireu la cadena! Silenci. Silenci. No sigueu tan deixats. La veritat és que ja podríeu saber-ho, després de dos anys... Buideu els orinals. Enretireu els llits, traieu-vos les sabates! Ja toquen les campanes! A dos quarts de nou, quan arribin els mossos del magatzem, aquí hi ha d'haver un silenci absolut.

El ritual matinal quotidià de la Casa del darrere comença a tres quarts de set del matí, quan sona el despertador de l'habitació de Hermann i Auguste Van Pels. El seu so estrident també desperta la família Frank i Fritz Pfeffer. Els sons que arriben a continuació ja són més familiars, un cop fort —la senyora Van Pels ha apagat el despertador—; el soroll vague i cada cop més precís del senyor Van Pels que s'ha aixecat i baixa lentament l'escala de fusta. Com sempre, és el primer a anar al bany.

L'Anna s'espera al llit fins que torna a sentir el soroll de la porta del bany. Fritz Pfefferr, el company d'habitació, és el següent. L'Anna respira alleujada. Assaboreix els escassos moments que passa sola a primera hora del matí a la petita cambra. Amb els ulls closos, escolta els ocells que canten al pati del darrere i s'estira al jaç. A l'Anna la cambra li sembla fins i tot luxosa. Miep Gies, una de les protectores que els proveeix d'aliments, li ha explicat que altres amagats viuen en coberts diminuts, a vegades sense finestres, o en soterranis humits i dormen a terra. L'Anna amb disciplina, s'aixeca i tira amunt les teles que enfosqueixen l'habitació. Una mirada breu a l'exterior. Aquest matí de divendres és més aviat boirós. Segur que serà un dia d'estiu càlid i meravellós. Si alguna vegada... només per uns instants..., però paciència, ja falta poc... L'atemptat a Hitler de fa unes setmanes els ha tomat les esperances... Potser a la tardor podrà tornar a l'escola... El pare i el senyor van Pels estan convençuts que a la tardor s'haurà acabat tot i que aleshores seran lliures... I de fet, aquell dia era el 4 d'agost de 1944. (...)

Són dos quarts d'onze. Els dos mossos encara han de trescar fins a l'hora de descans del migdia. De sobte, al magatzem apareixen uns desconeguts, cinc homes o més, un dels quals va amb uniforme. Servei de seguretat alemany, SD. Van armats. Després de barbotejar uns mots, Van Maaren, sorprès, assenyala amb el dit cap dalt, a les oficines. Al seu costat, amb posat adust, un altre mosso, Lammert Hartog. La seva mirada revela inseguretat. Els desconeguts pugen a corre cuita a les oficines del primer pis, mentre un es queda a baix, vigilant la sortida. No s'adona que Lammert Hartog, que en arribar s'havia posat la jaqueta, s'esmuny i no torna.

Sense trucar, un dels homes, baix i corpulent, entre a l'oficina de Miep Gies, Bep Voskuijl i Johannes Kleiman. Miep ni tan sols alça la vista. No hi ha res d'estrany que algú entri a l'oficina. Escolta el to sec d'una veu: "Quedeu-vos asseguts i en silenci!". Miep aixeca els ulls i es troba una arma apuntant-la. "No es mogui!"

Melissa Müller, *La joven Ana Frank. La biografía* (traduït i adaptat)

D'aquesta manera l'autora d'una de les biografies de l'Anna Frank descriu els moments previs a la detenció dels vuit habitants de la Casa del darrere. Segons explica ella mateixa, igual com ho fa una altra biògrafa, Caroll Ann Lee, és segur que algú es va assabentar de la presència dels amagats a la Casa del darrere i els va delatar. Els qui delataven jueus amagats eren recompensats econòmicament i això potser va ser una de les causes que fossin delatats. Avui encara no se sap amb seguretat qui va ser el delator,

tot i que s'apunta la possibilitat que fos el mosso Van Maaren. Pel que es veu, els policies sabien on estaven amagats i com s'accedia a la Casa del darrere, cosa que vol dir que algú que coneixia la casa els ho havia d'haver explicat.

Els Frank, els van Pels i Fritz Pfeffer, juntament amb Kluger i Kleiman —dos dels protectors— foren detinguts i empresonats a Amsterdam. Després els conduïren al camp de concentració de Westerbork.

Johannes Kleiman va ser alliberat al cap de set setmanes de la detenció. Acabada la guerra va tornar al capdavant de l'empresa Opetka i va morir a Amsterdam l'any 1959. Kluger, l'altre protector detingut, va passar per diversos camps de concentració i el març de 1945, quan havia de ser conduït a Alemanya amb un grup de sis-cents presos, va poder fugir i va romandre amagat a Hilversum fins que els canadencs van entrar a Holanda el 7 de maig de 1945. Kluger va morir al Canadà l'any 1981.

Karl Josef Silberbauer, el policia de la Gestapo que va detenir el vuit amagats de la Casa del darrere, va tornar a Viena, la seva ciutat natal, el 1945. Després de la guerra va passar uns mesos a la presó, no per haver col·laborat en la deportació de jueus, sinó per altres causes. L'any 1954, malgrat el seu passat nazi fou readmès a la policia austríaca. L'any 1959 Simon Wiesenthal, el cèlebre "caçador de nazis" mort recentment, el va investigar i l'any 1963 fou portat a declarar als tribunals. Al cap de dos anys de suspensió de feina i sou, Silberbauer va tornar al seu lloc de policia i es va anul·lar la seva condemna. La seva ocupació fou, però, a partir d'aleshores, de feina burocràtica, sense tenir relació directa amb el públic. Va morir l'any 1971. Cal destacar que Otto Frank no va col·laborar amb Wiesenthal en cap moment, per detenir Silberbauer.

Mort d'Anna Frank

Després de la detenció i de ser portats a la presó d'Amsterdam, el vuit habitants de la Casa del darrere foren traslladats a Westerbork. Allà foren separats per sexes, però els Frank podien veure's cada dia al vespre. Les persones que van veure l'Anna a Westerbork diuen que la seva pal·lidesa i els seus ulls negres inspiraven confiança.

El 2 de setembre de 1944 se'ls va comunicar que serien traslladats a un altre camp. No sabien on anirien. El destí fou Auschwitz. L'endemà un tren de càrrega portà mil dinou presos cap a la nova destinació. Al cap de tres dies el tren va arribar a Auschwitz. A base de crits i cops el homes de les SS van fer baixar del tren tots els presos; els malalts, els vells i els infants van ser separats. Els carregaren en camions. Ja no se'ls va tornar a veure.

Els altres van ser examinats per un metge que els feia posar a la dreta o a l'esquerra. Els que van fer anar a l'esquerra van ser conduïts directament a les cambres de gas i després cremats. Els Frank, els Van Pels i Fritz Pfeffer van superar aquesta primera ronda. Els homes a un camp, les dones a un altre, foren separats. Elles van ser marcades amb foc amb un número. No se sap quin número devien tenir les dones de la història de l'Anna Frank. Auschwitz era tot degradació i humiliació i malalties. Aviat l'Anna va emmalaltir de sarna. El seu cos era ple de nafres i va ser enviada al barracó dels sarnosos, sense llum i ple de rates. Tot i així l'Anna sobrevisqué. El 28 d'octubre de 1944 un altre tren d'evacuació va portar-la a ella i la seva germana a Bergen-Belsen. La mare de la Margot i l'Anna no anava amb elles. Va restar a Auschwitz i va morir el 6 de gener de 1945. La Margot i l'Anna sobrevisqueren ben poc temps a Bergen-Belsen. Totes dues estaven malaltes. En algun moment de gener de 1945 l'Anna i Margot van ser traslladades a un barracó d'assistència.

Des d'allà, un dia l'Anna va veure a l'altra banda de la reixa una antiga amiga. Era la seva amiga Hanneli, de qui tant havia parlat l'Anna al seu diari. Tot i la gravetat de la malaltia —tenia tifus—, l'Anna es va alegrar que la seva amiga encara fos viva. La Hanneli li llançà des de l'altra banda de la reixa un tros de pa que una altra dona famèlica com l'Anna li arrabassà. En una segona ocasió la Hanneli va tornar a llançar-li un paquetet amb una galeta. Aquest cop l'Anna el va poder atrapar.

L'Anna s'havia després de tota la seva roba i anava embolicada només amb una manta prima. Explicà a la Hanneli que l'havia hagut de llençar perquè estava plena de polls. La Hanneli Goslar va sobreviure a l'holocaust i va poder explicar aquestes darreres hores de l'Anna Frank.

A Bergen-Belsen hi havia cadàvers per terra, brutícia... tot i que no s'hi executava a ningú a Bergen-Belsen hi havia una mortaldat important a causa de les malalties. Una terrible epidèmia de tifus es propagà per tot el camp. El mes de març de 1945 moriren en aquest camp més de disset mil persones, la majoria tranquil·les i apàtiques, massa dèbils per rebel·lar-se contra la mort. La Margot Frank devia morir cap a finals de febrer. Pocs dies després, a mitjan març devia morir l'Anna. La seva mort no es va registrar, ja feia temps que no es registraven a Bergen-Belsen.

L'Otto Frank, el pare de l'Anna Frank, va ser l'únic supervivent dels habitants de la Casa del darrere. A principis d'abril de 1945 fou alliberat d'Auschwitz i després de passar per Odessa, un vaixell el va dur fins a Marsella. A primers maig un tren el portaria a Holanda. Otto Frank arribava a Amsterdam el 3 de juny de 1945. Sabia que la seva esposa Edith havia mort, però no li havia arribat la notícia de la mort de les seves dues filles. Otto tenia l'esperança que encara eren vives. Otto va instal·lar-se a casa dels seus amics Gies —els amics protectors durant l'estada a l'amagatall— i va començar a treballar un altre cop a l'empresa del carrer Prinsengracht n. 263 (al magatzem sobre el qual hi havia hagut l'amagatall).

L'Otto Frank es va assabentar de la mort de les seves filles cap al 18 o 19 de juliol de 1945. L'any 1953 l'Otto Frank es casà amb Fritzi Geiringer-Markovits. S'havien conegut en el retorn a Holanda després de ser alliberats. El fill i el marit de la Fritzi havien mort a Auschwitz. L'Otto i la Fritzi es van establir a Suïssa. La Fritzi va col·laborar amb l'Otto en la tasca de difondre el diari de l'Anna Frank.

L'Otto Frank, l'únic supervivent de la Casa del darrere va morir el 19 d'agost de 1980 a Basilea, a l'edat de 91 anys.

La publicació del diari d'Anna Frank

El mateix dia que l'Otto Frank va saber la mort de les seves filles Miep Gies li va lliurar el diari de l'Anna. Durant mesos l'Otto va llegir i rellegir el diari, escrit alquadern de quadres vermells —el que va ser el primer diari de la seva filla—, a molts altres quaderns i a tres-cents vint-i-set fulls de paper de seda. Fins que va decidir publicar-lo, pensant que la seva filla mai no hi hauria estat en contra ja que sembla que ho insinués en algun passatge del diari. Tot i així, l'Otto va suprimir-hi les parts que considerava poc adequades: les relacions tan nefastes amb la seva mare i la ira contra en Fritz Pfeffer. La primera edició del diari va sortir l'any 1947.

Després de la publicació de la primera edició del diari, l'any 1947, l'Otto Frank va dedicar la seva vida a la difusió del diari de la seva filla.

Miep Gies, una de les protectores dels habitants de la Casa del darrere havia recollit els papers que conformaven el diari poc després de la detenció i, veient què eren aquells papers, va decidir guardar-los i retornar-los a l'Anna quan fos alliberada. És clar que la policia, quan va detenir els amagats no va llegir cap dels papers, prou comprometedors.

Segons la mateixa Miep Gies, no pensava donar el diari a ningú més que no fos l'Anna Frank, l'autora. Però el 18 o 19 de juliol de 1945, quan es va saber que l'Anna havia mort a Bergen-Belsen, la Miep va lliurar el diari a l'Otto Frank, el pare de l'Anna. Al cap dels anys l'Otto va afirmar que no havia pogut començar a llegir fins al cap d'uns dies de tenir-lo a les mans i que la lectura no la va poder fer seguida, sinó de mica en mica. Una lectura que li va portar setmanes i que li va fer descobrir la seva filla de nou:

Vaig començar a llegir lentament, tan sols unes quantes pàgines cada dia; llegir-ne més m'hauria estat impossible, ja que estava aclaparat davant aquells records tan dolorosos. Per mi fou una revelació. Vaig descobrir una Anna totalment diferent de la nena que havia perdut. No tenia idea de com eren de profunds els

seus pensaments i sentiments...mai havia pogut imaginar la intensitat en què Anna havia pensat sobre el problema i significat del sofriment dels jueus al llarg dels segles, i la força que havia aconseguit gràcies a la seva fe en Déu... com hauria pogut saber la importància que tenia per ella el castanyer si mai havia mostrat cap interès per la natura?

Carol Ann Lee, *Biografia de Ana Frank* (adaptació)

A poc a poc l'Otto va anar parlant del diari a la seva família i als seus amics. N'enviava fragments copiats a màquina a la seva mare, l'àvia de l'Anna, i el feia llegir a coneguts i a persones que havien conegut l'Anna. En una carta a un amic de Nova York, Otto explica que "a part del negoci, estic molt ocupat copiant el diari de la meua filla i buscant un editor que el vulgui publicar". Cap a la tardor de 1945 l'Otto Frank va decidir de copiar el diari i buscar un editor. No en va fer una còpia exacta. Va ometre els fragments més íntims i els més colèrics contra la seva mare o contra Fritz Pfeffer. Després de diversos contactes i de dubtes sobre si era bo publicar-lo o no, la primera edició va sortir al carrer el 25 de juny de 1947, en una tirada de mil cinc-cents exemplars en holandès.

Després d'aquesta primera edició, l'Otto Frank va decidir de publicar-lo a Alemanya, fet que va comportar moltes dificultats. L'any 1950 se'n féu una edició de 4.500 exemplars. Tot i la recança dels llibreters a fer-ne publicitat (les ferides de la guerra encara estaven obertes), el llibre es va vendre molt bé. De mica en mica se'n van anar fent traduccions a d'altres llengües, primer en anglès —al Regne Unit es va publicar l'any 1952 i al cap de molt poc temps als EUA— i el mateix any també se'n féu una edició en japonès amb gran èxit de vendes.

A Catalunya, la traducció de Ramon Folch i Camarasa es publicà l'any 1959 a l'editorial Selecta amb un èxit absolut i reedicions constants.

El diari, però, no era complet. L'Otto Frank n'havia retallat algunes pàgines. Després de la mort d'Otto Frank l'any 1980, es va revisar l'obra i l'any 1998 va sortir al públic una edició que assegurava que era completa. Aquest any un antic amic de l'Otto Frank i col·laborador a la Fundació Anna Frank va cedir les darreres cinc pàgines del diari que mai no s'havien fet públiques. No ha estat, doncs, fins a l'any 2001 que ha sortit al públic l'edició completa del diari. En català, la nova versió es troba en una traducció d'Esther Roig.

L'any 1955 se'n va fer una versió teatral que encara avui podeu veure representada. Aquesta versió teatral és de Frances Goodrich i Albert Hackett. Fou estrenada oficialment el dia 5 d'octubre de 1955 a Nova York, però l'Otto Frank, el pare de l'Anna, no hi va assistir. Era massa emotiu per a ell. Es va excusar als actors i al públic. L'any següent, el dia 27 de novembre de 1956 es va estrenar a Holanda. Aquest cop tampoc no hi va ser Otto Frank. Del teatre va passar al cinema. La primera versió la va dirigir George Stevens per a la Twentieth Century Fox. Tot i que es van reproduir íntegrament els interiors de l'amagatall a Hollywood, els exteriors foren rodats a Amsterdam. Un personatge, l'home que els portava la verdura en la realitat va interpretar-se a si mateix al film. La pel·lícula es va estrenar a Amsterdam el 16 d'abril de 1959.

Anne Frank Recordada és un documental sobre la vida de l'Anna realitzat l'any 1995 per John Blair, en associació amb la *Casa d'Anna Frank*, Walt Disney Pictures i la British Broadcasting Corporation. Té una durada de 122 minuts.

La Fundació Anna Frank

Quan l'any 1956 es va saber que l'antic amagatall dels Frank, Prinsengracht 263 s'anava a enderrocar, un nombrós grup d'holandesos, entre els quals figurava Otto Frank, van fundar a Amsterdam la "Fundació Anna Frank" a fi de conservar l'edifici i obrir-lo al públic. A més, Otto Frank proposava que en aquell lloc es creés un centre juvenil on entressin en contacte joves de tot el món, de diferents nacionalitats i religions a fi de prevenir la intolerància i la discriminació.

El 3 de maig de 1960 s'inaugurà la "Casa Anna Frank". Aviat rebé moltes visites, tantes que al cap de 10 anys es va haver de tancar per fer-ne una restauració i una adaptació

davant l'allau de visitants que volien conèixer la Casa del darrere. L'any 1971 es va tornar a obrir al públic. L'any 1990 es comença una ampliació i condicionament que durarà molt de temps. L'any 1999 van ser obertes al públic les noves instal·lacions, que són com avui les podeu visitar. Malgrat les reformes i condicionaments la part de la Casa del darrere no ha sofert canvis. Les restes originals dels habitants de la Casa del darrere són ben poques, només el mapa on Otto Frank anava marcant els avenços dels aliats i les fotografies que l'Anna havia enganxat a l'habitació.

La Fundació Anna Frank, a més de gestionar la Casa, organitza sovint actes culturals i de difusió de la figura de l'Anna Frank, així com exposicions itinerants per tot el món.

Actualment la Casa del carrer Prinsengracht 263 és un museu que es pot visitar. Per a més informació sobre la casa Anna Frank podeu consultar la pàgina web <http://www.annefrank.org>

ANNEX 4: ENTREVISTA A GEMMA LIENAS

Gemma, quan, com i per què comença la teva passió pels llibres?

La meva passió pels llibres comença bàsicament en el bany de casa meva. A partir dels 9 anys, més o menys, per a escapar de les feines que la vida domèstica m'imposava i per a poder llegir amb tranquil·litat, em tancava al bany durant estones interminables. Asseguda sobre el plàstic tan dur de la tassa del vàter, vaig entrar en contacte amb els llibres que van decidir la meva vocació d'escriptora. Sens dubte, el que mereix un lloc de privilegi és *Jim Botó i Lucas El Maquinista*, de Michel Ende.

I com descobreixes que vols formar part del seu món com a autra?

La meva primera idea va anar: de gran vull ser lectora. Crec que per aquesta raó em vaig fer editora. Pensava que aquesta activitat professional em donaria l'oportunitat de llegir sense treva. No obstant això, hi havia una altra idea que rondava pel meu cap: tant de bo pogués escriure una història que apassionés algú tant com a mi m'han fascinat alguns dels llibres llegits; tant de bo fos capaç de fer caure en trànsit un/a lector/a, ajudar-lo a perdre's en una altra dimensió... I així vaig començar a escriure. En definitiva, va ser la meva vocació lectora la que va impulsar la meva vocació d'escriptora.

D'on treus la inspiració? I els temes que tractes en els teus llibres?

Les meves idees surten de la meva memòria, dels meus records (bàsicament, emocions i sensacions viscudes en pròpia pell o viscudes per altres, perquè m'agrada molt escoltar) o surten del meu entorn (fragments d'una conversa que escolto, una dona que veig en el metro, una notícia del diari, una foto...). I sempre estan marcades per aquest conflicte permanent que sosté la nostra ment emocional i la nostra ment racional. En realitat, no m'interessa deixar constància només de les accions dels meus personatges sinó també de la seva vida interior: de les seves emocions, dels seus pensaments, del que els motiva, del que persegueixen...

Com és el procés creatiu d'un dels teus llibres?

Deixo que la història creixi en el meu interior, durant molt temps; de vegades per espai d'un any o dos. A aquesta part del procés, l'anomeno "mirar les musaranyes". És la part més contemplativa, en la qual deixo que les idees em rondin, em sedueixin, ballin al meu voltant... I es comença a formar una història en el meu cap. Després, quan ja té una forma definida, quan ja sóc capaç de resumir l'argument, la treballo en una llibreta especial: fitxes per als personatges, documentació sobre qüestions diverses, la línia del temps, mapes i plànols per a l'espai, munts de petites fitxes per als esdeveniments més destacats, els punts de tensió narrativa, l'esquema de cada capítol amb les distintes escenes... I, després, començo a escriure fins que acabo la novel·la. I, per descomptat, la correcció ocuparà un espai de temps també molt llarg.

Ets una persona molt compromesa amb el tema de la dona: això es fa notar, en les teves obres?

Sóc una dona que va néixer durant la dictadura, època en la qual no només les menta lliats sinó també les lleis discriminaven a la dona. I ja de nena vivia malament aquestes discriminacions. Des de sempre, he lluitat —sense militar en cap grup feminista— per la dignitat de la dona i per escombrar la discriminació. La meua lluita ha estat la meua pròpia vida, en el terreny personal i en el professional. Per això, és normal que molts dels meus llibres estiguin tenyits no per aquest compromís sinó per les meves pròpies vivències; escrivim sobre el que coneixem. No obstant això, com que qualsevol discriminació em posa malalta, no només toco la discriminació de la dona. Per exemple, en la meua novel·la *El final del joc* defenso la necessitat que tenen els nens de tenir un pare i una mare.

Creus que la literatura és un mitjà adequat per a defensar causes?

No m'atreveixo a fer judicis respecte a allò que ha de ser o no la literatura. Crec que hi ha moltes maneres d'entendre-la i totes vàlides. De la mateixa forma que la motivació per a tenir fills varia molt d'una parella a una altra. Vull deixar clar, no obstant això, que en les meves novel·les no pretenc defensar cap causa; només pretenc escriure històries que parlin dels nostres conflictes emocionals i que siguin un reflex del nostre temps.

Què hi ha de tu en cada llibre? Vull dir, et prens com exemple per a personatges o et reflecteixes en situacions que després plasmes davant el públic?

Mai no em prenc com exemple, encara que sí que puc exagerar alguna característica meva fins que apareix un personatge que no sóc jo sinó una de les cares del poliedre que és la meva personalitat; cara que he deformat convenientment. Molt sovint, parteixo de dades que prenc dels llibres de psicologia i psiquiatria de la meua biblioteca per a crear un personatge, especialment quan en creo un que té algun trastorn de la personalitat.

De quin dels teus llibres et sents més orgullosa? Per què?

Sens dubte *Anit vaig somiar en tu*. És la meua novel·la més ambiciosa: per la quantitat i diversitat de personatges, pels arguments creuats, per la creació de dues veus narratives distintes que es corresponen amb les de les dues protagonistes, molt diferents no només per la seva procedència social sinó també per la seva personalitat, per les subtrames que hi ha, per la cura que vaig posar en els personatges secundaris...

Gemma Lienas escriu tant per a adults com per a nens. Com pots dirigirte a públics tan diferents?

En realitat, és més exacte dir que escric per a adolescents i per a adults. Per a nens se'm fa més difícil i no estic segura de connectar gaire amb ells. Quan escric una novel·la per a adults, penso sempre en un lector adult concret i m'imposo unes dificultats de què prescindixo quan escric per a joves. Quan ho faig per a ells, el protagonista és sempre un/a adolescent perquè s'hi puguin identificar i m'imposo un límits que mai no tinc en compte si escric per a adults. No se'm fa difícil; només he de deixar sortir l'adult que sóc o l'adolescent que encara recordo bé.

Tens una pàgina web on la gent et pot escriure. Contestes els correus?

És clar que sí; mai no he deixat de respondre cap missatge d'un/a lector/a. I amb alguns hi mantinc una correspondència força regular.

Ets de les qui accepta millor les crítiques dels lectors que les dels mitjans?

Accepto molt millor les crítiques dels meus lectors perquè, en general, no estan mediatitzades per res. Em llegeixen perquè volen i, per tant, em donen la seva opinió sincera i, en general, sense voler ofendre.

Creus que Internet és un mitjà desaprofitat per la literatura?

Sense cap mena de dubte! Però crec que poc a poc s'anirà utilitzant per a moltes activitats literàries. El teu web o el meu, en són una mostra.

Què creus que li falta encara a Gemma Lienas per feren el món del llibre?

Em queda un camí llarguíssim per recórrer. En el futur voldria ser ben coneguda com a autora d'adults i voldria tenir molts lectors i lectores. Així que, després de *Anit vaig somiar en tu* i de *El final del Joc*, em falten moltes novel·les i tinc molta feina per fer.

Per quan el teu proper llibre?

Estic treballant en un llibre que no és pròpiament una novel·la, és una barreja de ficció i de no ficció. És un llibre que me'l devia, a mi i als adolescents. Suposo que estarà publicat a l'abril del 2004. Quan l'acabi, passaré uns anys sense escriure literatura per a joves; espero, així, poder complir l'objectiu de què parlava abans.

Francisco J. Vázquez (www.comentariodelibros)

ANNEX 5: LENGUA Y GÉNERO

La Generalitat ha editado un manual para “erradicar” —se ha dicho— el uso del lenguaje sexista y androcéntrico. Correcto. Para ir superando la discriminación de la mujer no sólo hay que evitar el estereotipo que tradicionalmente la relaciona con las tareas domésticas o que la entroniza como mujer objeto, sino que hay que divulgar fórmulas alternativas para que el lenguaje prescinda de la carga machista que en demasiados casos presenta.

Claro que la cosa no es tan sencilla como supone lo políticamente correcto. No basta con ir diciendo *todos y todas* cada dos por tres, como oímos en sus farragosos discursos a algunos —y algunas— políticos/as. Mucho menos se trata de invocar a *todos los ciudadanos y todas las ciudadanas* cuando bastaría con un simple apelar a *la ciudadanía*. Pero pudiendo decir *el profesorado* en vez de los profesores y *el electorado* en vez de los electores, se ve que ya cumplimos.

Si para decir *los obreros* se nos aconseja utilizar *el personal* o *la plantilla* (por no recurrir a más sofisticados eufemismos como sería *la masa laboral* o *la fuerza productiva*), ¿cómo decir en políticamente correcto *los niños* refiriéndose también a *las niñas*? ¿*Las criaturas*?

A propósito, ¿no tendríamos que erradicar de una vez eso de los *nanos* que en catalán coloquial procede del castellanismo *enanos*? O esa ridiculez de *las madres y los padres* para referirse a *los progenitores* como un conjunto al que antes de la proliferación de las AMPA nosotros llamábamos sencillamente *los padres* (y que a veces quería decir también los curas). El lenguaje —o la lengua, si ustedes prefieren— es una convención heredada. En este sistema convencional de signos, antes orales que gráficos, “el género es un accidente gramatical que sirve para indicar el sexo de las personas o de los animales y el que se atribuye a las cosas”, como dice el *Diccionario ideológico de la lengua* de Julio Casares. No se ignore que en esta convención prevalece el masculino plural para designar a un conjunto de personas pertenecientes a ambos sexos (como por poner un ejemplo, *los abuelos, los hermanos...*).

Costará mucho cambiar las estructuras profundas de un lenguaje masculinizado desde los más remotos tiempos. Por mucho que poco a poco consigamos borrar las diferencias en la representación verbal de mujeres y hombres. O por mucho que feminicemos la s profesiones hablando de *mossa d'esquadra* o de jueza incluso allí donde a veces algunos/as puristas de la no discriminación preferirían utilizar siempre el masculino (*mosso, juez, o poeta* y no *poetisa*, también para referirse a una mujer).

Si el lenguaje hace distinción gramatical de género es porque la realidad lo demanda. Distinguir, o diferenciar, no tiene por qué considerarse ya discriminar. “Si la lengua es un sistema —escribía Amado Alonso en el prólogo de la edición castellana del *Cours de linguistique générale* de Ferdinand de Saussure—, ¿quién sino el espíritu de los (y de las, podríamos añadir ahora nosotros) hablantes lo ha hecho sistemático y lo mantiene como tal?”

El lenguaje es una convención cultural, no algo heredado biológicamente. Puede, pues, cambiarse. Pero costará mucho: tanto en su formulación oral como escrita, en su linealidad, nuestras lenguas traducen, ya de raíz y en bloque, las estructuras mentales, ¡ay!, la lógica del macho dominante.

Oriol Pi de Cabanyes
La Vanguardia, 14 de setembre de 2005

